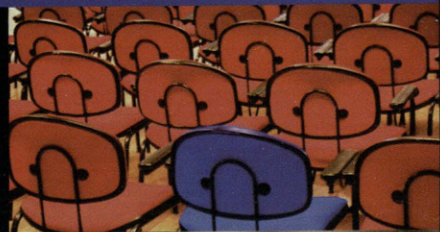

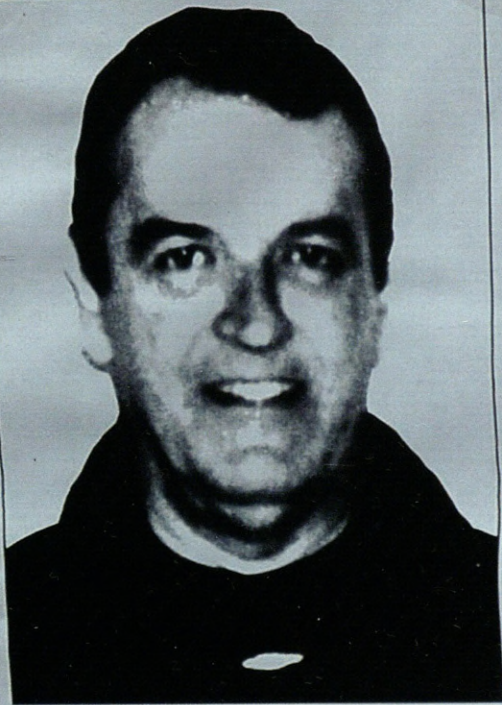

ARGIA

2006ko urriaren 29a | LXIX. urtea | 2.060 zenbakia | 3,50 euro

Zigorraren ondoren mendekua

Iñaki DE JUANA

Kataluniako Legebiltzarrerako hauteskundeak:
Ezkerra berpizten ari da CiU faboritoaren joko zikinagatik

Patxi Oliden, lehen surf ohol egilea:
“Amerikarrek kaka egiten badute gu ere kaka egitera”

OIARTZUN

euskal herriko bihotz berdea

OIARTZUNGO UDALA

www.oiartzun.org

Tel: 943 494 521

LORIARTZUN

Loreen eta
landareen jaia.

eLORSORO
termak

ARDITURRIKO
BIDEGORRIA

Aiako Harria parke naturaleraino
doan antzinako trenbidea.

museoak

LUBERRI Oiartzungo Interpretazio
Geologikoko Zentroa

HMT

Herri musikaren Txokoa

Gaiak

- 17 **Googlen lehenengo agertzeko lehian.** Jon Torner.

Iritziak

- 19 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
 21 **Luparekin.** Mikel Zurbano.
 Nazionalismo ekonomikoa.
 22 **Ander Lipus.** Nekea.
Andoni Mujika. Eskanerra.
 23 **Xabier Mendiguren Elizegi.**
 Atun trontzo baten aurrean.
Joxe Mari Ostolaza. Esperantza.

Ander Lipus.

Erdiko kaiera

- 25 **Poesia errezitaldien susperraldia.** Iker Zaldúa.
 30 **Four Friends: Dzanga doinu gardenetara.**
 Jon Gurrutxaga.
 33 **Argitalpenak.** Iker Barandiaran
 eta Pilar Iparragirre.
 36 **Ezpalak.** Jon Torner.
 38 **Denbora-pasak.**
 40 **Ihesi: Aizpitarten,**
Goi Paleolitoko aztarnen bila.
 Jon Gonzalo.
 44 **Makina bat kontu.**
 Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua,
 Jakoba Errekondo eta
 Nagore Irazustabarrena.

Four Friends.

Termometroa

- 47 **Kataluniako Legebiltzarrerako hauteskundeak:**
Ezkerra berpizten ari da, CiU favoritoaren
jokoagatik. Nagore Irazustabarrena.
 50 **Mertxe Mujika: "Erabileraz asko entzuten da,**
baina asmoetatik ekintzetara
pasa behar dugu". Onintza Irureta.
 52 **BBVak Mexikon du negozioarik handiena.**
 Daniel Udalaiz.
 54 **Bero-beroan.** Xabier Letona, Onintza Irureta
 eta Juan Mari Arregi.
 56 **Net Hurbil. Thailandiako erregeak ez daki**
irribarre egiten. Pello Zubiria.

4 | Iñaki de Juanaren auzia

Mendekua eta
justiziaren baldakeria

Hilaren 27an epaituko dute Iñaki de Juana. Jadanik iragarrita dagoenez, 96 urteko espetxe eskaera 6 urtera jaitsi dezake fiskaltzak. Auziaren jarraipena eginda, dena den, argi ikusten da mendeku gosea, eta argiago ondorioztatzen da auziaren justiziazko irtenbidea absolutioa beharko lukeela.

20 | Itxaro Borda

Ttakun (h)errenka

24 | Bertso berriak

Maialen Lujanbio

58 | Azkena

Mikel Irizar

10 | Patxi Oliden

83 urterekin, Euskal Herriko lehen surf ohol egilea jubila-tua dago jada, baina ez geldirik. Alderantziz, musika kon-posatzen du eta komunikabideetan entzun eta irakurritako akatsak biltzen ditu, besteak beste. Gainera, arraunari buruz dituen teoria interesgarrien inguruan ere aritu gara.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Mikel Asumendi, Katixa Garate, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loarte, Aloña Soraluze. Bezeroen-harrera: Olatz Kortá.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Ipar Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagañia Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Andoni Canellada / Argazki Press.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

kutxa

Iñaki de Juana auzia

Mendekua eta justiziaren baldarkeria

Iñaki de Juana gose greban zegoela hasi ginen erreportaje zabala prestatzen urriaren 27ko bere epaiketari begira. Gose greba utzi izanak lanaren izaera aldatu du eta eduki batzuk alboratu ditugu, baina beste batzuk mantendu. Ondorengo orrialdeetan, batetik, auziaren nondik norakoak aurkituko dituzu, mendekua eta baldarkeria judizialen adierazgarri; bestetik, GRAPOk presoek 1980ko hamarkadan bizi izandako gose greba luze eta dramatikoaren testigantza jaso dugu, haietan parte hartu zuten bi preso ohiekin egindako elkarrizketaren bidez.

XABIER LETONA

GOIZEKO 10:30EAN HASIKO DA epaiketa dena ondo badoa, puntuan ekitea ezohiko gauza baita Auzitegi Nazionalan. Espainiako komunikabideen arreta han bilduko da, piztia nola agertzen den lau haizetara zabaltzeko. Auzitegi-az gain, hori guztia izango du aurrean Iñaki de Juanak 63 eguneko gose greba utzi zuenetik 20 egunera.

Hasiera batean fiskalaren 96 urteko espetxe zigorrari egin beharko dio aurre, baina fiskaltzak jadanik iragarria du eskaera sei urteko espetxe zigorrera jaitsi dezakeela. Kontua da ez 96 ez 6, Iñaki de Juanak libre atera beharko lukeela bere aurkako salaketetan ez dagoelako zigorrerako oinarri juridikorik.

Hiru zigor eskarirekin abiatu zen auzia: 12 urteko espetxe zigorra talde terroristako kide izatearen akusaziopean; beste 14na urte sei espetxe funtzionariori *Gallizo* izeneko iritzi artikuluan luzatutako ustezko mehatxuengatik; eta funtzionario bakoitzari 30.000 euroko ordainketa kalteordain gisa. AVT (Terrorismoaren Biktimen Elkarte) ere akusazioen artean da eta bere eskaria eta argudioak fiskaltzarenak dira, berdin ber-

dinak. AVTk, dena den, jada iragarri du ez duela zigor jaitsierarik egingo.

Kontua da akusazioek ez dutela inongo oinarririk, epaiketak aurrera egin ahala argi ikusiko den bezala, eta besteak beste horrexegatik,

Iñaki de Juanak 63 eguneko gose greba egin berri du, besteak beste bere askatasuna aldarrikatuz, eta denbora horretan, Auzitegi Nazionalaren aginduz indarrez elikatu dute.

De Juanaren kaleratzea eragozteko amarrukeria judizialak

Iñaki de Juana Chaos 1987ko urtarrilean atxilotu zuten eta hainbat auziren ondoren ehunka urteko espetxe zigorra bizkarreratu zuen. Edozein modutan, 30 urteko espetxe zigor bakarra bete beharko zuen, 1973ko Espainiako Zigor Kodeak, zenbait zigor batzeko aukera eskaintzen zuelako, gehienez 30 urteko zigorra finkatuz. Legea eskuan, beraz, 2004ko urriaren 24an Algeciraseko espetxetik ateratzea zegoen De Juanari, jasotako erredentzioen ondorioz jadanik zigor osoa beteta. Ordu-ra arte, ohiko prozeduran espetxeak egiten zuen erredentzioen kalkulua eta espetxeratuaren zaintza epaitegiak onartu egiten zuen.

Urriaren 24 hartan, ordea, Auzitegi Nazionaleko Javier Gómez Bermúdez epailea buru zuen Zigor-arloko 1. Salak euskal presoaren artea galarazi zuen, Madrilgo Espetxe Zaintzarako 3. Epaitegiak bere garaian sei urteri zegozkion erredentzioak baliogabetuta. Epaitegien arteko borroka eta guzti, De Juanak 2005eko abuztuaren 3an kalean beharko lukeela ebatzi zuen 1. Salak.

Ez zen hala izango, 2005eko urtarrilean Santiago Pedraz ordezkatzan zuen Grande Marlaska epaileak *El Escudo* eta *Gallizo* artikulua eskatu zizkion Gara-ri. *El Escudo*n ez zuen delitu zantzurik ikusi, baina fiskalak De Juana deklaratzera deitzeko eskaera mantendu zuen. Urtarrilaren 10ean deklaratu zuen eta ordurako Grande

Marlaskak iritzia aldatu eta *El Escudo*n erakunde armatuko kide izatearen zantzua ikusi zuen eta *Gallizon* mehatxua, eta, ondorioz, auziperatze agindua eman zuen. Santiago Pedraz bere postura iritsi zenean, aldiz, bi artikuluetan ez zegoela delitu zantzurik eta auzia artxibatze agindu zuen ekainaren 14an. Baina judikatutatik zein politikarien mundutik egiten ari ziren presioak ez ziren txantxetakoak eta 2006ko uztailean, Auzitegi Nazionaleko Zigor Arloko 1. Salak auzia berriz zabaltzeko agindua eman zion Pedrazi. Presio horien adierazgarri da ebazpenaren aurretik Fernando López Aguilar Justizia ministroak esandakoa: "Salaketa berriak jarriko ditugu kaleratzeak eman ez daitezela".

Ez dira txantxetakoak aipatutako pasadizoak, baina ondorengo lerroetan deskribatzen dena De Juanari erredentzio egunak kentzeko erabili diren trikimailuen erakusgarri da. 2005eko maiatzean Auzitegi Nazionaleko Salako osoko bilkura -12 epaile- egin zen presoari bi liburu idazteagatik zegozkion 350 egunetik erdia kentzeko. Horretarako De Juanak idatzitako bi liburu -"Días" (2000) eta "La senda del abismo" (2002)- berdinak zirela frogatu behar zuten. Ezinezkoa ezin da frogatu... Auzitegi Nazionalan ezik, eta arrazoi desberdinak argudiatuz, bi liburuak berdinak zirela ebatzi zen eta, beraz, liburu bati zegozkion 175 erredentzio egunak kendu zizkieten.

alde guztiek beren lana bukatu ondoren, Jesus Alonso fiskalak epaiketaren ondorioetan zigorra sei bat urtera murriztuko ei du.

Hasteko, talde armatuko kide izatearena ezabatuko du, justiziaren ikuspegitik norbait preso dagoenean ezin baita erakunde armatu bateko kide izan, bestela delitu beragatik behin eta berriro epaitu ahal izango lukete.

Eta zertan oinarritzen da fiskala ETako kide dela esateko eta etakide gisa egiten dituela delituak? Nagusiki espetxean euskal preso politikoen kohesioa bultzatzeko izandako jarreraren, bai gose grebekin, txapeoekin edota hainbat komunikabidetara urteetan bidalitako artikuluekin.

Honekin batera, 1998an (fiskalaren salaketa idazkian data gaizki dago, gertakizuna 1988koa baita) Herrera de la Manchako espetxetik helikopteroz ihes egiteko Jose Luis Muñoz ETArako kaptatu izana leporatzen zaio De Juanari. Muñoz talde armatua laguntzeagatik zigortu zuten 1993an eta Donostiako presoaren abokatu Alvaro Reizabalen ustez delitu hori preskribituta dago jada.

El Escudo eta Gallizo

2004ko abenduaren 1ean Iñaki de Juanak *El Escudo* izeneko iritziz artikulua argitaratu zuen Gara-n eta abenduaren 30ean *Gallizo*. Azken

B I L B O

Urriak 27tik azaroaren 12ra arte, Arenalean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

GARI GARALALDE / ARGAZKI PRESS

honetan sei espetxe funtzionario aipatzen zituen, hainbat garaitan haiek izandako errepresio pasarteak deskribatuz: Miguel Angel Rodríguez, Francisco Sanz, Jesus Eladio del Rey, Manuel Martínez, Antonio Diego eta Ruiz abizeneko espetxe zuzendari bat. 16 orrialdeko zigor eskaeran, fiskalak ez du aipatzen non ikusten duen mehatxua, ezta nor den mehatxatua: “Halako eta halakoetan ikusten den bezala...”, “esaldi edo paragrafo honekin mehatxatzen ditu...”. Fiskalak egiten dituen beste iruzkin batzuetatik ondorioztatu behar dira ustezko mehatxuak.

Fiskaltzaren idazkiaren arabera, Iñaki de Juanak pertsona horiek izendatzea eta beren jarduera errepresiboa deskribatzea nahikoa da hauek ETArek ikusmiran jartzeko eta hori aski da mehatxu gisa hartzeko. Baina horrek esan nahi luke, ETAk eta Urliak Sandia kritikatu ondoren ETAk Sandiaren aurka egingo balu, Urliak dela horren errudun, edo hori leporatu ahal zaiola bederen.

De Juanaren aurkako akusazioek ez dute ez hanka ez buru, hori ezaguna da aspalditik, baina fiskalaren salaketa idazkia irakurrita askoz nabarmenago geratzen dira auziaren asmo politikoa eta baldakeria juridikoa. Horrexegatik nekez uler daiteke absolutzioa ez

Ugari izan dira azken hilabeteetan De Juana eta euskal preso politikoen eskubideen alde egin diren mobilizazioak.

den bestelako irtenbiderik. Edo uler daiteke, baina orduan Anna Politkovskaia hil berri duten kazetari errusiarrak Txetxeniar buruz amaitu gabe utzi zuen erreportajearen klabeetan ulertu beharko litzateke.

Espainiako iritzi publikoaren aurrean zigor eskaera bat 96 urtetik 6 urtera jaistea ulertezina egin daiteke agian, baina PPK zirikatuko ez balu oharkabe xamarrean iragan zitekeen. Ez da kasua, ordea, eta beraz, ikusi beharko da honek nola eragiten duen epaiketan zehar. Preso donostiarraren Alvaro Reizabal abokatuak baditu auzia ahalik eta kalte txikienarekin ateratzeko heldu lekuri eta denak adierazten du auziaren bukaera norabide horretan doala. Besteak beste, ezaguna da Juan Maria Uriarte Donostiako gotzaina aritu dela bitartekari izan diren negoziazioetan.

Iñaki Bilbaoren aurrekaria: 2 urteko espetxea

Iñaki Bilbao presoak Baltasar Garzon epailea mehatxatzeagatik irailaren 7an jaso zuen zigorra ere hor dago. Fiskalak 12 urteko espetxe eskaera zuen eta azkenean 2 urtetan utzi zuen. Epaiketan *Gallizo* eta *El Escudo* artikuluetan mehatxuak daudela frogatuko balitz, aipatu epaia da aurrekarietako; ez da bakarria baina bai azkena. Espainiako iritzi publikoari begira, auziak bi urteko espetxe zigorrarekin bukatuko balu, De Juana laster kalean litzateke.

Fiskalak, besteak beste, peritu ugari eraman-gotu dituzte —gehienak poliziak—, batez ere bi gauza frogatu nahian: aipatu artikuluetan mehatxua dagoela eta, batez ere, ETA eta ENAM gauza bera direla. Defentsak, besteren artean, han izango ditu peritu gisa Petxo Idoiaga eta Joxi Basterretxea EHUKo irakasleak, aipatu artikuluen edukia ikuspegi zientifikotik baloratzeko.

Bukaeran, Auzitegi Nazionalako Zigor-arloko 1. Salak erabaki beharko du. Sala hiru kidez osatua dago: Ricardo Rodríguez da lehendakaria, Fermín Echarri ponentea —epaia idazten duena— eta Flor María Luisa Sánchez.

Dena behar bezala badoa, De Juanak laster beharko luke kalean, espetxean ia 20 urte egin ondoren, legez zegozkionak baino bi gehiago. Baina ia 200 presorekiko, Iñaki de Juanaren amarrukeria judizialak legeztatu dituzte Parot doktrinarekin. Auzitegien bideak itxi dezake oraindik saio hori, Auzitegi Konstituzionala mintzatu gabe baita oraindik. Bestela, doktrina berri hau finkatu duen bultzada politikoa berak desaktibatu beharko du. “Espainiako Auzitegi Konstituzionalak atzera bota du Parot doktrina”, egunkarian titulu hori Iñaki de Juanak berak 2007ko edozein hilabeteko egun batean, Kontxako eserleku batean eserita irakurtzea litzateke amets gaiztoa ondo bukatzeko moduetako bat. Beste gauza askoren adierazle ere izango litzateke seguruena. ■

«Indarrez elikatzea torturatzeko modua da»

Ortuellako Juan txu Muñios (1958, Muskiz) eta Fernando Rodríguez Blanco (1957, Bilbo) PCR (r) eta GRAPOko kide izandako preso ohiekin elkarriketatu gara. Muñios 1978tik 1998ra arte egon zen kartzelan, Rodríguez Blanco berriz, 1979tik 1992ra arte. Urte haietan GRAPOkideek burutu zituzten gose grebetan parte hartu zuten. Grebaren ondorioz hil zen Kepa Crespo (Las Carreras, 1953) txikitako laguna zuten.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Iñigo Azkona

KEPA CRESPO GALENDEREkin –1981ean hila, 90 eguneko gose grebaren ostean–Herrera, Zamora eta El Puerto de Santamaria espetxeak ezagutu zituzten. Jose Manuel Sevillanorekin –1990ean hila, 117 eguneko gose grebaren ondoren– berriz, Soria, Ocaña, Almeria eta Sevillakoak. Muñios eta R. Blanco presoan aldeko Socorro Rojo Internacional taldean ari dira gaur egun.

1981eko estatu kolpea gogoratu digute solasaren abiaburuan: “Oligarkiak aldaketa aurreikusia zuen orduan, PSOE Gobernura iritsiko zela. Errepresioa ikaragarria zen kalean, eta espetxean geudenekin are gogorrago saiatu ziren estatuko botereak. Egun, beste testuinguru batean bada ere, presoekin horrela jokatzeko ari dira. Estatuak beste garai bat datorrela ikusten du, aldaketa beharrezkoa dela. Beraz, presoan zigor luzapena planifikatu dute, hauek akabatu beharra. Iñaki de Juanaren kasua horren guztiaren icebergaren tontorra da” diote solaskideek.

Nola gogoratzen duzue Kepa Crespo hil zeneko gose greba?

Fernando
R. Blanco

Juan txu
Muñios

Bilboko Areatzan bildu eta zazpi kaleetan aritu ginen Juan txu Muñios eta Fernando Rodríguez Blanco preso ohi ortuellarrekin.

BERTOLT BRECHT
Kaukasian kreazko bonobila

itzulpena: itxaro borda

Théâtre des Chimèresen laguntzarekin ARTEZBLAik argitaratua · YORICK liburudendan lortu ezazu · 944 795 287 · www.libreriayorick.com · info@libreriayorick.com

Jose Manuel Sevillano eta Kepa Crespo Galende gose greba uanean.

JUANTXU MUIÑOS. Herrera de la Manchako espetxean ginen, esperimenturako kartzela. Alemaniako RAF (Ejertzito Gorriaren Frakzioa) erakundeko Andreas Baader eta Ulrike Meinhof militanteei ezarri zieten espetxe politika aplikatu nahi ziguten Herreran: neurri laidogarriak, jipoiak eta sarraskiak. Neurriak ez ziren kartzelako zuzendariek hartuak, Gobernuak eta epaileek baizik.

FERNANDO RODRIGUEZ BLANCO. UCDko Gobernuak presondegi-erregimena ezkutatzea zuen helburu, eta oposizioko alderdien laguntza izan zuen horretarako. Gose greba hasi eta PCEko Simon Sánchez Montero diputatuak bisita egin zigun PSOEko diputatuekin batera. Isolatuak ginen, egurtuak eta Kongresuko komisia etorri zen. Kartzelariak zaintza itxuratu zuten, egoera zoragarrian baikinena eta protestan hasi ginen.

Nola burutu zenuten gose greba?

J. M. Greba baino grebak ziren: erresistentzia-ko gose grebak ziren, ez zuten hilabetea gainditzen. Helburua barne arautegiari aurre egitea zen, behin behineko arazoak konpontzeko helburu txikiak genituen. Irabazten genuen apurra bertan behera geratzen zen segituan. Orduan, grebak txandaka egitea erabaki genuen, irabazten genituen "eskubideak" ez galtzeko, baita protestaren berri kalera eramateko ere. Xoaquin Vieites hasi zen eta 60 egun iraun zuen, Kepa Crespok eta Pablo Fernandez Villalabei-tiak jarraitu zioten ondoren.

Gose grebek nolako bilakaera hartu zuten?

F. R. B. Berehala ohartu ginen arazoa ez zela espetxeko barne arauak hobetzea: osasuna hobetzea eta ikasketak

izatea, esaterako. Preso komunek arazo hori zuten, baina Gobernuak ez zuen konpondu nahi. 1981 urtea zen, Franco hila zela sei urte baino ez ziren iragan, trantsizioa ez zen egon-kortua eta gure gose grebek oihartzun handia zuten. Kalean nahiz barruan errepresioa itzela zen, preso politikoen eskaerak aldarrikapen politikoak izatera pasa ziren. Kepa urte hartako martxoaren 14an hil zen -90 eguneko gose grebaren ostean- eta kanpoan militante asko erori zen. 20an gure lau kide hil zituzten Tarra-gonan. PSOE boterera iristeko bidean zegoen eta erresistentzia txikitu behar zuten hala edo nola.

Nola egiten zaio aurre gose greba bati?

J. M. Berau testuinguruan ulertu behar da lehenbizi: erakunde iraultzaile bateko kide zaren aldetik moral eta etika iraultzaile duzu, gose grebaren planteamendua horri lotuta dago. Askotan jendeak ez du ulertzen bizia arriskuan jartzea, zure gorputzaren aurka ari zarelako, ondorio larriak geratuko zaizkizulako. Eta gure jendeaz ari naiz, gure helburu eta ideiekin bat egiten duen jendeaz. Erakunde armatu batean aritzeko urratsa eman duzu-nean, poliziarekin enfrontamenduan edo leher-keta batean hil zaitezkeela badakizu. Espetxean aldiz, ez duzu bitartekorik borroka egiteko, gose greba duzu bitarteko bakarra.

F. R. B. Fisikoki zorabioak, goitikoak eta behe-tikoak jasaten dituzu, barne mina, ahultasuna. Bi sentsazio bizi dituzu: gorputzak eskatzen dizuna batetik eta buruak esaten dizuna beste-tik. Fisikoki lur jota zaude baina psikologikoki ondo. Badakizu zer egiten ari zaren, badakizu borrokak zerbaitetarako balio duela. Ez badu-zu horrela planteatzen hiru egunera amaitu da zure xedea eta kementa.

Kepa Crespok 90 egun iraun zuen greban, izuga-rria ezta?

PCR (r) eta GRAPoren aukera

"Oso gazte hasi ginen militatzen eta zergatik eta zertarako borrokatu genuen ondo genekien. Ez da harrigarria, Euskal Herrian ETA bezalako erakunde armatu bat izatea eta GRAPok bertan militante kopuru oso handia izatea iraganean, Bizkaiko langile gunetan, ezkerrean bereziki. Ez gara bizitakoaz damutzen, ez kalean ez kartzelan egindakoaz. Bizitza aurrera doan esperientzia da, ez dakigu bidea berriz egingo ote genuen. Batek daki! Ea etorkizunak zer ekartzen duen. Ez gara nazionalistak, baina ez gara euskal independentziaren aurka. Guk gure garaian gure aukera egin genuen".

J. M. Argipen bat: 45. eguna gainditzen duzunean hil arriskuan zaude eta 75.ean zureak egin du. Adibidez, garai hartan IRAko 10 preso hil ziren gose greban, gehienak 60. egunera iritsi gabe. Kepa Cresporen greba beste-lakoa izan zen: Carabanchel-eko ospitalean zegoen epai-ketaren zain. Iritsi zitzaion informazioaren arabera Gobernuak irtenbidea eman nahi zion arazoari, Herrera-ko gure eskakizunak bideratuak zirela esan zioten eta greba utzi zuen. Baina fami-liak bisitatu zuenean ez zela

deus aldatu esan zion eta greban segitu zuen. Tarte horretan bere gorputza berrosatu zuen, azken 10 egunetan sueroarekin egon zen. IRA-koei berriz ez zieten suerorik ez deusik eman. Greba hasi aurretiko euren baldintzak ikaragarriak ziren, egunean arrautza gogor bat eta ura ematen zizkieten. Gurea ez zen ona, baina hobeto jaten genuen.

Suero bitarteko elikatzeaz zer iritzi duzue?

F. R. B. 1970eko hamarkadan esperimentatu zuten RAFeko militanteekin. Sevillanorenkin antzera gertatu zen. Berarekin erabili zuten elikadura mota Iñaki de Juanari aplikatu diote: odola zainetatik eta zundak urdail barruraino sartu dizkiote ohean lotuta. Proteinaz eta bitaminaz kilo piloa irabazten duzu berehala, baina oilo lodituen modura jartzen zaituzte.

Indarrez elikatzeak zer adierazten du?

J. M. Indarrez elikatzea tortura modua da. Azkenean hil egiten zaituzte, baina ez dizute zuk nahi bezala hiltzen uzten, ez dizute zure borrokaren balore duina burutzen uzten.

Jose Manuel Sevillanoren greba berriz 1990ean izan zen eta 177 egun eman zituen hil arte.

J. M. Sevillano Sorian hasi zen greban, presoan sakabanaketa hasitakoan. 10 kide hasi ginen aldizka. Helburua bizitza komuna egitea zen: kirola eta ikasketak egitea. Duintasunez hazteko baldintzak eskatu genituen, kaleko borroka-aren eztabaida idatzien bidez segitzea. Bergizartatzeko programa zegoen, eta aldi berean, droga barruraino heltzen zen barra-barra, horrela akabatzen zituzten preso komunak. Kepa hil zenean eskubide horiek lortu genituen, gure bizitza gutxi gorabehera errespetatzea, baina, berriz ere, dispertsioarekin dena pikutara joan zen.

F. R. B. Sevillano hil ostean 1990era arte greban segitu genuen, ospitaletara eramaten gintuzten, sartu eta atera. Eutsiko geniolakoan geunden, baina dispertsioa gu akabatzeko neu-

"Espainiako Estatuaren tradizioan ez da negoziazio hitza sartzen"

"Alderdiak beste botereen idazkariak dira eta ezin dituzte epaile megalomano hauek geldiarazi. Garzon, Del Olmo edota Grande Marlaska epaileek politikariek baino askoz gehiago agintzen dute. Estatuak bakea eta akordioa nahi dituela dio, baina kontrakoa egiten du. Espainiako Estatuaren tradizioan eta historian ez da inoiz negoziazio hitza sartu, botere hauek ez dakite negoziatzea zer den. Beren lema etsaia suntsitzea da, eta horrela ez da auzia konpontzen ahal.

Iñaki de Juanaren egoeran preso asko dago. Atzeraeraginezko izaerako legeak ez dira erromatarren zuzenbide garaitik aplikatu, ezta frankismo garaian ere. Orain, berriz, Gubernuko nahiz oposizioko alderdi nagusiek ez dute txintik esaten. Denak balio du 'terrorismoa' deritzotenaren aurka, baina ez dira talde armatu baten aurka ari, harago joan dira: Parot doktrina, 18/98 auzia, Batasunaren legea kanporatzea... Demokrazia honetan egunkariak eta iratiak itxi dira eta iritzi artikulak idaztea zigortuta dago. Izena bai, baina demokrazia izaerarik ez dago Espainiako Estatuan".

ri are gogorragoa zen eta politikoa: isolamendua, isiltasuna...

Konstituzioak ezin dela indarrez elikatu dio.

J. M. Konstituzioaren arabera eta giza eskubideen arabera pertsonen borondatea errespetatu behar da. Baina Auzitegi Konstituzionalak neurri hori aplikatzeko sententzia atera zuen orduan eta hori erabili dute Iñaki de Juanarekin. Sevillanorekin aplikatu zuten lehen aldikoz eta Sevillano hil zen.

Medikuen rola aipatu da sarritan. Zuen garaian nolakoa izan zen?

F. R. B. Medikuei batzuen tratua ona izan zen. Zaragozako espetxeko medikuak aldiz, bere kasa hartu zuen presoak elikatzeak erabakia, auzitegiak berak erabaki baino lehenago, Paco Cela Seoane bortxaz elikatu zuen. GRAPOk hil zuen handik gutxira. ■

Baltegi landa etxea

Baltegi Landa Etxea
Murgindueta bidea
31849 Iruñeta (Nafarroa)
Tel.: 649 23 45 49
e-posta: baltegi@sakanerria.com
web orria: www.baltegi.com

«Arraunlariak Kontxa hemezortzi minututan egin beharko lukete»

Atera diot bere datu bat, eta ia begiak atera zaizkio Patxiri: “Aiba la Rusia! Zer zarete, poliziak?”. “Ez, irakurri egin dut hori”. “Non irakurri ordea?”. “*El País*en” nik. Eta ia malkoak atera zaizkio orduan, “*El País*en?! Horraino iritsi al da Patxi?”. Bai, horraino, eta baita beste leku askotara ere, berak batere jakin gabe.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Aitarik gabeko etxean, bost haurrekin, nola moldatzen zen ama?

Nik egia esango dizut, amari, errespetua baino, beldurra gehiago izan diot. Ama gogorra izan genuen, eta nik beldurra nion. Aita bi urte nituela barran ito zen, eta ezagutu banuen ere ez naiz gogoratzen. Etxean lau lagun ginen, eta beste arreba bat dugu aita hilez gero jaioa, ama haurdun gelditu baitzen.

Diruak zenbat balio zuen ikasiko zenuten orduan...

Gure etxeko egoeratik tamaina hartu liteke poltsiko aldetik nahiko neurtuak izan garela. Eta nik beti izan dudana filosofia da, mutil batek edo neska batek, lanak eta diruak zenbat balio duen jakin behar duela aurrea. Irabazten baino lehenago gastatzen ikasten baldin badu, kontuz harekin. Zuk zure lanari estimazioa ematen ikasi behar duzu.

Gerrak ere gaztetxo harrapatu zintuen, soldadu joateko bezain heldu ez, baina inuzente izateko bezain ume ere ez. Nola ikusten zuten gerra hamahiru urteko baten begiek?

Ordurako zentzu pixka bat bai, eta gogoratzen naizena da, prentsan baino lehenago, harategian entzun nuela gerraren berri. Hargi bila joan nintzen batean zaha-

rragokoak komentatzen ari ziren nola altxa ziren Marokon. Eta hemen ere berehalaxe sortu zen mugimendua. Gudariak geroxeago sortu ziren, baina milizianoak ikusten genituen metrailetarekin. Gerra uztailean hasi bazen Oriola irailean sartu ziren. Eta begien aurretik inoiz kenduko ez zaidana zubien leherketa da. Herri sarrerako zubia itzultzen zena zen, eta lehertu zutenean 45 gradu gelditu zen. Egun horietan Oriola dena kristalezko alfonbra egina egon zen. Ez zen leihotik bat bera ere osorik gelditu.

Gurean tabike bat ere bota zuen. Eta gogoratzen naiz lehengusu batekin eta osabarekin itsas aldera paseatzera joan, eta nola ikusi genuen Espainia gerra barkua Donostia bonbardatzen. Kuartela bonbardatu zuen.

Gogorra izanagatik, bere alde ikusgarria, ederra ez esatearren, izango zuen gerrak mutiko batentzat.

Jakina, hamahiru urterekin pelikula bat izango balitz bezala ikusten nuen. Pentsa, erre-keteak aurrera zetoze, kanioi bat jarri zuten Aldapetako mendian, eta hortik tiratzen zuen Mendizorroztzera. Gu, mutil kozkorrak, haren danbada entzuten geunden, Aldapetan bertan, atzean; “han, bota dik!” Han geundela nagusia-

Nortasun agiria

Patxi Oliden 1923ko urtarrilaren 16an jaio zen. Bost anai arrebetan laugarrena, Donostiako eskola profesionalean egin zituen ikasketak. Tailerrez tailer lanean ibili ostean, bere kontura jarri zen Orion azkenean. Trokeleko lana baldin bazuen ere bere gustukoena, burutazio batek Espainiako eta Euskal Herriko lehen surf ohol egile egin zuen. Baina olatu handirik ez, eta hura utzita Zubieta eskola profesionalean jardun zen irakasle lanetan. Erretiroa hartu zuenetik ez da geldirik egon, eta organo jole izana da Orion eta Aian. Hiru mila musika partitura baino gehiago ditu berak konposatutakoak. Mikologian ere aditua da. Mutilzaharra da, eta Orion bizi da.

goko batek esan zigun, “alde egin ezazue hortik, alde azkar!” Izan ere, Mendizorroztik konturatu baldin baziren nondik tiratzen zitzairen, eta erantzuten hasi baziren, haien balak gure gainera etorriko ziren. Eskarmenturik ez, guk.

Eta surfa zer zen bazenekiten orduan?

Gure jolasa pilota zen, egun guztian frontoian ibiltzen ginen. Surfa? Ezta entzun ere. Baina ni igerian nahiko iaioa izan naiz. Lehiaketan ibiltzeko moduan ez, baina iaioa. Ur hotzik ez dut sekula sentitu, bainu-jantzia jantzi eta zast putzura. Beraz, tailerra utzita gelditu nintzenean bizikletan joaten nintzen hondartzaraino, eta han ikusi nuen aurreneko surfa, olatuekin jolasean jendea. Hain egin zitzaidan kirol ederra, segidan sortu zitzaidala egarria. Baina lehen esan dudana bezala taula erosteko dirurik ez zen. Eta tailerra utzia bainengoen, hortik bururatu zitzaidan, “eta hi hasiko bahintzake horiek egiten?”. Hala hasi nintzen, bizibidea bideratzeko asmotan.

Baina nork eros zezakeen orduan 8.000 pezetako taula bat?

Inork ez! Horregatik, nire asmoa ahal zela taulak merke ateratzea zen. Herriko mutilen eskura jarri nahi nuen surfa, edozein poltsikorentzat iritsi zedila. Eta aurreneko taula egiteko taula frantses bat erosi nuen Donostian. Hartatik moldea atera, eta hura bezalako taulak egin nituen. Gero nik taula erosi nion denda harixe berari eskaini nion, 2.500 pezetan. Hark 5.000n jarri zuen, nire muturraren aurrean, salgai. Eta gainera, baldintza batekin, hura saltzen zenean kobratzekotan. “Burla egingo diozue besteren bati” pentsatu eta neure kasa hasi nintzen. Zuzenki saltzeko ideia hartu nuen, baina ehun

Euskaraz ikasi ezinak mesede

Guk ez genuen eskola euskaraz izan. Baina euskaraz ezin ikasiarekin alderdi on bat izan nuen. Nola gaztelaraz erraztasunik ez nuen, eta estudioak gaztelaraz nola ziren, derrigor gaia mendeian eduki beharra izaten nuen, eta modu horretara askoz gehiago ikasi nuen.

taula batera zintzilik edukitzera iritsi nintzen, ez zen amaren semerik hura erosiko zuenik!

Zenbat saldu zenituen?

Banaka-banaka-banaka, denak saldu nituen azkenean, ehun bat taula. Baina bizi egin behar zen, eta astean taula bat salduarekin ez zegoen bizibidea ateratzerik. Nik uste nuen, “hauek txurroak bezala aterako dituk”, baina bai zera! Pentsatzen egon nintzen plastikozko estalkiak egitea ere, itxura bat emateko, baina bide erditan gelditu nintzen.

Eta nor ziren orduan Orioko hondartzan surfean ibiltzen zirenak?

Kanpotarrak, frantsesak asko. Orduan surflari ona izango zenak alproja pixka bat behar zuen, eta gehienak hala ziren, estudiatzen huts eginda-koak, aberaskumeak. Ikusia nago ni oraintsu, herriko bi seme, kapritxoa izan, autoa hartu eta Mundakara joaten. Orduan autoa nork zuen? Eta txanponak ere nork hemendik Mundakara joateko? Erosotasunak ekarri du hori.

Orain bezala olatu klase bakoitzerako ohol klase bat izaten zen?

Olatu klaseak eta horrelako gauzak orain sortutakoak dira. Kirola bera joan da ikusgarritasuna irabazten. Baina nik nabaritzen dut alde handia izango dela, pilotan bezala ezkerre edo eskuina izan, olatua ere ezkerre edo eskuina izan.

Zuk taulak egin bai, baina hartu duzu inoiz olaturik?

Zutik jartzeko adina ez, etzanda eta zerbait ibiltzen nintzen. Beraz, gerora galdetzen zidatenean taula haien gainean nola ibili behar zen nik ahal bezala aholku ematen nien. “Begara,

zure hizkuntz eskubideak babesteko

elebide

Hizkuntz Eskubideak bermatzeko zerbitzua
Servicio para la garantía de Derechos Lingüísticos

elebakartasun. iz. Monolingüismo.
eleberri. iz. 1. Novela. Ohitura-eleberria: novela costumbrista.
2. (BN/L) Chisme, habladuría; noticia, novedad (en los ejemplares más antiguos, con sentido negativo).
eleberrigile. iz. Novelista.
eleberrigintza. iz. Novelística.
eleberriti. izond. (BN/L) Cuentista, chismoso, -a.
eleberritsu. izond. (BN/L) Cuentista, chismoso, -a.

elebide. s. Herriarren hizkuntz eskubideak bermatzeko zerbitzua.
fig. Elebitasunerako bidea.
Hizkuntzari bide egiteko zerbitzua.
Inakik Elebidera jo zuen hizkuntz eskubide urraketa bat zela eta, kexa jartzera.

elebidun. adj./iz. Bilingüe.
elebitasun. iz. Bilingüismo.

elebitza. iz. Bilingüismo.

eledun. iz. Portavoz.

elefante. iz. (Zool.) Elefante. □ elefante afrikar. (Zool.) Elefante africano (*Loxodonta africana*). □ elefante asiarr edo elefante indiar. (Zool.) Elefante asiático (*Elephas maximus*). □ elefante iletsu. (Paleont.) Elefante lanudo (*E. antiquus*). □ elefante-hortz. (Zool.) Colmillo (*Dentalium* sp.).

elefantiasi. iz. (Med.) Elefantiasis.

elegia. iz. (Lit.) Elegía.

eleka. adb. (Ipar.) Hablando, conversando. □ eleka-meleka. Charlando, hablando. □ elekan. Hablando.

elekari. izond. (Ipar.) Hablador, charlatán, chismoso.

eleka(tu). da/du ad. (Ipar.) Hablar, conversar; tratar(se). Aisegintzen: no se hablan, no se tratan.

eleketa. iz. 1. (Ipar.) Conversación, charla, palabra(s). Bere elekatetik ez da ateratzen: no sale de lo suyo. 2. Locuacidad, charlatanería. 3. Expresión, charlatanería. • adb. 4. (Ipar.) Hablando, conversando (con verbos como *ari*, *egon*...); a hablar (con verbos como *hasi*). □ eleketan. Hablando, conversando.

eleketari. izond. (Ipar.) Chismoso, -a; hablador, -a; charlatán.
Elektra. f. (Mit.) Electra.

elebide@ej-gv.es

www.euskadi.net/elebide

012

Donostia-San Sebastián kalea, 1
01010 VITORIA-GASTEIZ

EUSKO JAURLARITZA

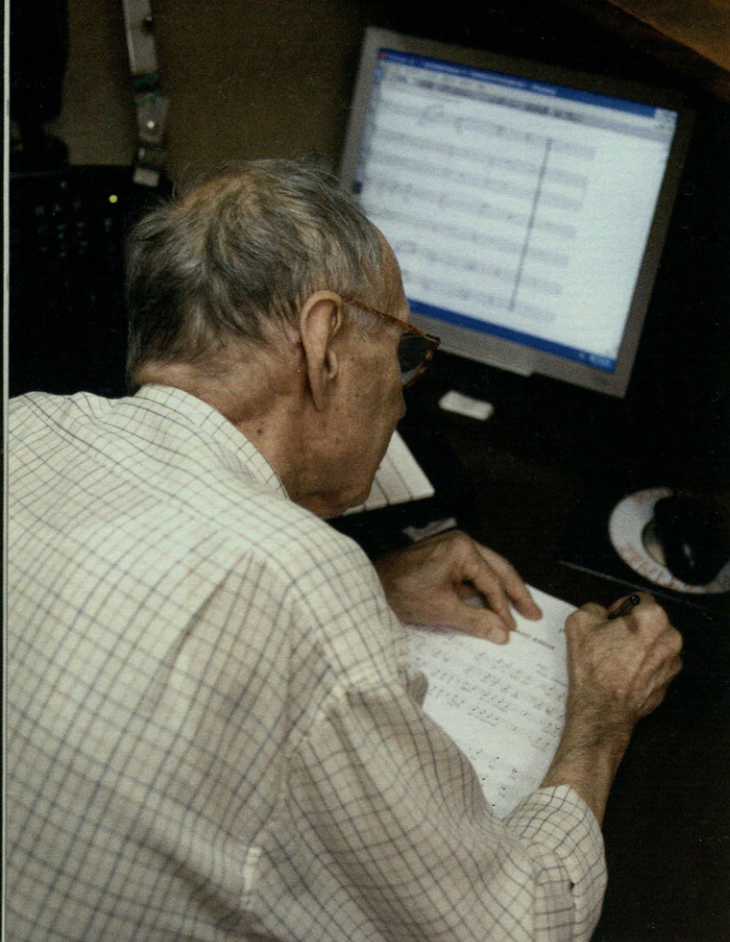
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAIA

Hizkuntza Politikarako Salburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA

Viceconsejería de Política Lingüística

gu gazte ginenean hemen surfik eta horrelako erremintarik ez zen, baina tankera ematen diot fisika aldetik begiratu eta nola izan behar duen. Etzanda joan olatuaren bila, eta olatua ikusten baldin badut, 'hau itxurazkoa duk', jira eman. Olatuari ipurdia jaikitzen zaionean tente jartzen saiatu. Ikusten badut olatuak ihes egin didala, hurrengoan pixka-pixka bat aurrerago jarri hankak, pisua aurreratzeagatik, taularen gaineko grabitate zentroa aurreratzeagatik. Eta behin zutik jarritz gero, gorputzari neurria hartu behar". Horra nire esplikazioa zein izaten zen. Lehengo urtean surf zinemaldirako zerbeit egin nahian etorri zirenean, esplikatu nion bati zer aholku ematen nizkien, eta harritu egin zen, "zuk esplikazio horiek ematen al zenizkien gurasoei? Nik hobeto ez nien emango".

Surfa kritikatu ere egiten da, halako janzkera, kultura, estilo amerikar kutsuko bat ekarri duelako Euskal Herrira... Ez da olatua hartzea bakarrik, kultura oso bat da surfa.

Hori gauza guztietan daukazu, baita beste janzkerek ere, edo zapatekin... Surfarekin berdin. Baina hori pezetak tartean dauzkanen bati ateratzen zaion burubidea da. Eta amerikar kutsua horrek bakarrik ez, denak du. Amerikarrek kaka egiten badute gu ere kaka egitera.

Oriotarra izanda, eta hain artetsua esku lanetan, traineruak egiten hastea ez zitzaizun burutik pasa?

Artea eta zientzia

Nik bereizi egiten ditut zientzia eta artea. Artea oso eztabaidatua da eta oso eztabaidagarria da. Gaztaren sariei begiratu. Bati aurreneko saria tokatu zaio, gazta ona izango da noski. Baina jatetxe batera joan eta besterik gabe pasako da. Bigarren gelditu dena, akaso beste epaile batzuk izan balira, hobeia izango zen. Horrek esan nahi du ez dagoela neurtzerik, hori da artea. Baina zientzian, lau eta bi, sei dira. Eta musika ez da zientzia bat, artea da.

Traineruak egiten ez naiz sekula ibili baina egiten zebiltzane laguntzen bai. Orion dena da estropada, dena estropada, estropada... Baina estropadan oker handiak dabilta. Koinatu bat badut, hura ere arraunean ibilia, eta hark esaten du "olatuari noiz tira behar zaion jakin egin behar dik". Nik ezetz, "olatuari tiratzeko, aurrena ontzi hark egon behar dik preparatua olatua hartzeko". Alegia, surfak, txalupak edo makila batek, grabitate zentroa atzera begira baldin badauka, hark ez du olaturik hartuko. Hori hala da. Beti izan naiz ni arrazoen bila joan naizena, "hau hala da" entzun ezker, nik "zergatik?", eta hasi nintzen gai honetan ere pentsatzen. Fisikaren ikuspuntutik aztertzen baldin badugu arrauna palanka bat da. Eta palankak izaten ditu erresistentzia, potentzia eta indar denen oinarri puntua. Arraunak non du indar denen oinarri puntua? Askok esango dizute, "toletan". Ez ba. Palan du, nik ontzia eraman behar baitut arrauna dagoen lekura. Toletan erresistentzia du! Eta alde horretatik etorri da oker handiena; traineruak lehen estuak izaten ziren. Gu biok trostan jarri eta toletatik honakoa derrigorrez motza behar, bestela biok ez ginen kabitzen eta! Hau motza denez, zuk egiten duzun indar guztia txalupa eramateko da. Baina urteak joan ahala traineruak zabaldu egin dituzte. Eta palanka esaten diotena, potentzia besoa, lehengo aldean luzea da orain! Hori da okerra. Autoari ere aurrea bultzatzen behar bazaio atzetik bultzatzen beharko zaio

ba! Ez behintzat saihetsetik! Beraiek ez dira konturatzen baina orain pala pasa egiten zaie. Hamarretik hiru edo lauri pala mugitu egiten zaie. *Elbuzar* zientzia aldizkarian publikatuta daukat nik hau. Garai haietan ez zegoen hemen amaren semerik 33 pala baino gehiago joko zituenik minutuan. Bai ba, hau motza zen eta. Baina berak konturatu gabe, orain, potentzia besoa luzatu, eta pala pasa egiten zaie! Ilobarekin egoten nintzen, eta hark esaten zidan, "osaba, oker zaude, oraingo teoria da arrauna azkar pasatzea". "Arrazoi duzu -erantzuten nion-, azkar bai, baina pala pasatzen ez den bitartean". Frogatua dago gainera, esan mutilei "beno, gaur marka joko diagu". Aurrena arraunketa lasai bat hartu eta raaaaauuuf raaaaauuuf joan. Gero, "jo gogor, dena emanda etorri!". Kronometroa gelditu, eta aztertu. Mutila nekatzen den proportzioan kronometroak ez du askoz ere gutxiago markatzen. Eta aulki mugikorrek izoratu du hori dena, aulki mugikorrek teoria baita azkar pasatzea. Baina era horretara indarrak ez dauka denborarik traineruari itsasteko. Arazoa da ni hori esatera joango banintz moilara, "hau burutik joana dago" esango lidaketela. Bai, dudarik gabe gainera. Baina arraun mundua desartikulatua dago erabat. Ni seguru nago hona arraunaren tekniko bat etorriko balitz nik esaten dudana esango lukeela.

Motelarena

Eskola profesionalean bazen mutil bat nahiko motela. Esplikatzen nion, "begira, hau horrela egiten da." Gustura orduan bera. Baina handik pixka batera berriz deitzen zidan, eta ni berriz esplikatzera. Hirugarren aldiz ere bai. Azkenean, egun batean esan egin nion "aizu mutiko, zuri pixa egiteko oraindik amak ateratzen al dizu pitilina?".

Baina orduko markak hobetzen ari dira orain.

Errekor horiek lotsagarriak daude orde! Beste guztietan, harria jasotzen, ehun metrotan, jabolina jaurtitzen... Lehengo errekorrak hauts eginda geldituta daude. Eta hemen hor dabilta segundo batez hautsi omen dutela eta...

Orain Kontxan hemeretziatik behera ere jaitsi dira.

Baina nire kontuei segituta horiek hemezortzian egin behar lituzkete! Garai haietan, hamahiru arraunlarietatik denak enpatxatuta joaten ziren, txuleta janda. Begira, Oriok 1970ean egin zuen oraindik eguzkiaren azpian inork egin ez duen marka. Getariatik Donostia-ra jarri zuten estropada bat. Denei abantaila eman zien eta bera azkena atera zen. Oriok estropada irabazi egin zuen hala ere.

Baina ez zara zu surf oholen aitzindaria eta arraun aditua bakarrik. Musikarako grina nondik datorkizu?

Musika konposatzeko grina hori beti izan dut nik. Ahotsa ona behin ere ez dut izan, baina belarria nahiko txukuna bai. Eta Aiako organista hil zenean, neu hasi nintzen. Hamalau urte egina nago han organoa jotzen.

Hiru mila partituratik gora dituzu konposatuak. Nondik ateratzen da hainbeste?

Jaso astero Argia etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

Urtebeteko harpidetza
2006ko prezioak
127€ Hego Euskal Herrian
155€ Iparralde Euskal Herrian

harpidetza eskaera

Izen deiturak:

Helbidea: Posta kodea: Herria:

Herrialdea: Jaioteguna:

N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:

Ordainketa mota: ☐ Bankuz

☐ Taloiez

☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647

Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik

Banku edo aurrezki kutxa:

Titularra: N.A./I.F.K.:

Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:

Entitate: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:

Data: Sinadura:

aukeratu gure ongi etorri oparia

"Gartxo" komikia

"Lauburua" mahai-jolasa

"Txoriak txori" lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara*

Bete zure datuak eta bidali helbide honetara: 142 P.K. - 20.160 Lasarte-Oria

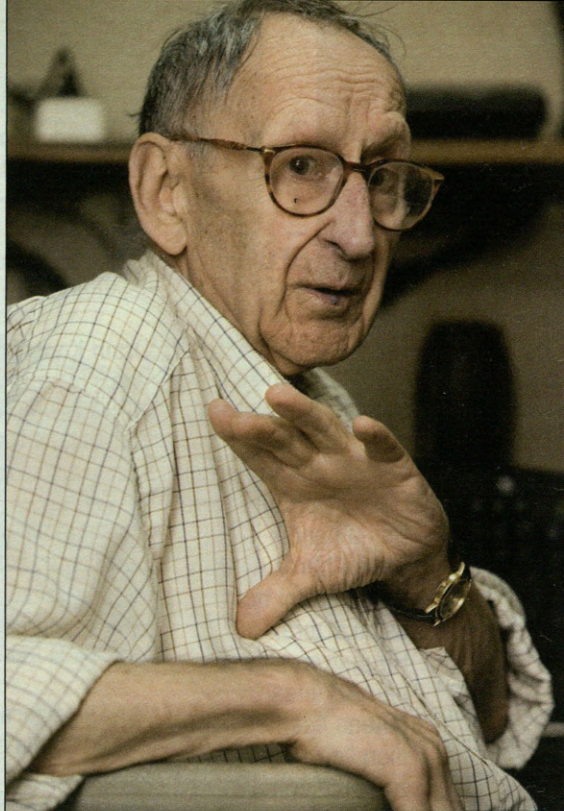
Musika konposatu behar duenak atrebitua izan behar du, sortzeari beldurrik ez izan. Eta niri gustatzen zait ateratzen den eran lan egitea. Baina ateratzen den horri ahal bada tonuak aldatu eta horrelako narraskeria batzuk eginez. Hori bai, beti belarrira atseginia izan dadila. Nik egunero konposatzen dut musika. Eta esker-rrak honi, erretiro denbora bete dit eta. Jubilatu nintzen egunean esan nion ilobari, "hi Luis Mari, niretzat erretiroa ez duk jaiki, prestatu, plazara joan eta bi eskuak patrikan sartuta egotea. Nik atera egin behar diat zerbaiten bila, egiteko gai naizen hura egin". "Eta ordenagailutan sartzen bazara?" bota zidan, informatikoa baita bera. "Oso ondo". Eta hemen nabil egunero, ordenagailuko programa baten bidez musika konposatzen.

Elizako kantuak sortzen dituzu. Baina han ere ez dira denak kolore bakarrekoak izango. Zer bilatzen duzu musika sortzean?

Nik korrika egiteko pista prestatzen dut, konpasa jarri, zein tonutan ibili behar duen erabaki, eta hasi. Hitzak irakurtzean, "joño, esanahi honi hemen *txirripistin* bat sartuko niokek", eta hitzen esanahia musikari emanaz ibiltzen naiz. Hitzari jartzen diot musika.

Eta oraingo kaleko euskarak zer musika du?

Buffffff! Sehaskatik ikasi genuenoi belarriko mina ematen digu. Euskaldunok oso sotilak izan gara beti, ezjakinak ere pixka bat bai, eta euskararen boom hau sortu zenean, ikastolak ere sortu zirenean, ondo. Baina ikastoletan euskaraz sehaskatik ez dakien asko dabil. Eta han entzuten bada, "hire arrebari ikusi al diok?" umeak halaxe ikasten du. Eta nola ikastolan ikasi duen haurrak, etxera etorri, eta amak uste hark egiten duela ondo, eta ama ere hala hitz egiten hasi! Lehengoan ikusi nuen Orioko emakume bat, frontoiko aldapan behera zetorren bi semerekin, eta mutil kozkorretan gertatzen dena, handiak txikia jo egiten. Orduan txikiak amari, "ama, jo egiten dit". "Jo egiten al dizu?" amak, eta zaharragokoari etortzeko, baina seme zaharrenak, "ez, jo egingo

Belarri txarra

Askok esaten didate niri, "ez, nik belarri txarra dut", "ez" esaten diet, belarri txarra duela esaten duenak, gutxi izanda ere, ulertzen du ez duela ona. Baina berez belarri txarra duenak, kankar zaktarrak bezala han segituko du kantatzen, konturatu gabe. Beraz, belarri txarra daukazula esaten ari baldin bazara, ez daukazu hain txarra, gutxienez hori ezagutzen duzu, belarria berez txarra duenak hori ere ez du antzematen.

didazu eta!". Eta amak erantzun, "ez, puskatu egingo diat!". Eta zenbat horrelako! Ene!

Eta komunikabideetan?

Badut liburuxka bat astero-astero irratian entzundako eta prentsan irakurritako kirtenkeriak sartzen ditudana. Begira, hona aste honetako uza: "ez dituen oraindik erabaki" esan zuten, oraindik erabaki ez dituen, ez al da hobeto? "Ez duena egiten", egiten ez duena, ez al da hobeto? "Arriskuak oso direla larriak", arriskuak oso larriak direla, ezta? Horrelakoetan dago kristoren akatsa. Eta hortik dator oker handiena, joskeratik. Euskaraz oraindik sortu gabea den hitz bat baldin badago, ingelesetik eta erdaratik hartu eta lasai ekarri. Hark ez du hainbeste-rainoko okerrik. Okerra beste horretan dago, hizkuntzaren barruko funtsean. Nik *euskeranto* esaten diot.

Euskarak belarriko mina ematen du. Euskal Herriak ematen du minik?

Latza da hau esan behar izatea, baina nik etorkizuna oso latza bilatzen dut. Ni beti izan naiz Euskadi askatuta ikusi nahi izan duena, Francoren denboran gaizki ikusia eta gero ere bai. Uste dut nahikoa esplikatzen ari naitzela, ni Herri Batasunakoa izan naiz beti, Euskadi askatzeko ideia hori izan dut, baina orain ikusten ari naiz politikoko askok nahiago dutela Euskadi askatua baino Euskadi aberats bat Espainia barruan. Triste da gero! Gazte denborako kontuak gogoan dauzkatz, eta orduko zaharrei beti entzuten nien, "politika? Politika dena dirua da." Eta orain ari naiz konbentzitzen baietz. Hamarretik bederatzi eseraulkiaren bila hilaren azkenean. ■

AZKEN HITZA

ONDDOEN SEKRETUA

Ez daukat nire burua mikologotzat. Nik 150 bat espezie ezagutuko ditut, baina nola lehengo esaerek bere sustraia baduten, batzuk ondo hartzen ditut eta beste batzuk ez. Ilargiak marearekin badu lotura, baina hori mundua eta ilargia eguzkiarekin nola koadratzen diren, zuzenean tokatzen baldin badira marea biziak, eta angelu zuzenean tokatzen baldin badira marea hilak. Erakarpenaren indarra da hori. Baina lehengo baserriarraren esaerari segituz, "orduan ilargiarekin izango dira onddoak". Hara, mikologiako liburu bakar batek ere ez du aipatzen ilargirik. Eta nire iritzirako ilargiaren eragina argiagatik da. Ilbeheran ilargi beteak izan, eta gau argiak tokatzen baldin badira, ihintza gauak, argiaren eraginez, ilargi berriaren aurreko egunak onddo egunak izango dira. Hau ez da zientzia, baina nik egindakotatik ateratako estudioa da.

Googlen lehenengo agertzeko lehian

Gure web gunea ahalik eta internauta gehienek bisita dezaten lortzeko, hamaika faktore hartu behar ditugu kontuan. Google moduko bilatzaileetan aurreneko postuetan agertzeak adibidez garrantzia handia dauka. Hori lortzeko hainbat teknika aplikatu beharko ditugu, bilatzaileek ez baitute aukeraketa besterik gabe, modu automatikoan egiten. Hori bai, berehalako emaitzarik ez dezala inork espero.

JON TORNER

BILATZAILEETAN kokapen ona lortzea zaila da. Milioika web gune daude eta horien artean nabarmentzeak dezenteko lana eskatzen du. Eta pazientzia. Baina garrantzitsua da eta merezi du ahalegintxo bat egiteak, erabiltzaileek aurkitu ezin bazaituzte, ez zarelako existitzen. Gaur egun, internauten %90ek bilatzaileak erabiltzen dituzte eta horietako %60k lehen orrialdean azaltzen diren emaitzak soilik begiratzen dituzte. Gainera, %55ek emaitza bakarrik klikatzen dute eta %80ek hiru web gune bisitatu ostean bilaketa amaitutzat jotzen dute. Datu horiek argi

www.search-this.com/search_engine_decoder.asp orrian direktorioen, bilatzaileen eta bilaketa-motoreen arteko loturak ezagutu ditzakegu.

erakusten dute bilatzaileetan posizio ona lortzea zein garrantzitsua den.

Interneten bilaketak egiteko tresnarik garrantzitsuenak Google da. Kontsulta bat egiten dugunean, 8.000 milioi orrialde arakutzen ditu eta 100 faktore baino gehiago kontuan hartzen dituzten algoritmoen bidez, emaitza konkretuak lortzen ditu. Faktore horiek isilpean gordetzen ditu Googlek, baina kokapen ona lortzeko zer egin behar den eta zer ez jakiteko gomendio zerrenda plazaratu du. Hain justu, gomendio horiek izan zituzten hizpide Bizkaia Enpresa Digitalak (www.enpresadigitala.net)

DMOZ-en egotearen garrantzia

Internet marketing baliabide bat. Nola agertu bilatzaileen lehen postuetan? Ikastaroa Iñaki Lakarra Mondragon Unibertsitateko Informatika saileko arduradunak eskaini zuen irailean. Tolosarra DMOZ direktorioa (<http://dmoz.org>) hornitzen duen boluntarioetako bat da eta berak azaldu dizkigu web gune horren ezaugarriak. Direktorioa dozenaka ataletan banatuta dago eta milaka orrialde (URL) biltzen ditu. Euskara atalak (<http://dmoz.org/World/Euskara/>) hamaika multzotan sailkatuta bi mila orrialdetik gora jasotzen ditu. Atal bakoitza mantentzeaz euren borondatez lanean diharduten editoreak ardurartzen dira, bakarrik batzuetan, hiruzpalau beste batzuetan. Lakarra adibidez Txirrindularitza ataleko editorea da. Berak erabakitzen du direktorioan zein web gune sartu eta zeintzuk ez.

Inork atal horretan bere web gunea sartu nahi badu, dmoz.org gunean dagokion atalean eskaria egin eta Lakarra erabakiko du sartu ala ez. Zenbaitetan, gustuko orrialdeak inork eskaririk egin gabe jasotzen dituzte editoreek direktorioan. Bertan azaltzeak duen garrantzia mintzatzean, Googlen kokapen ona lortzeko adibidez tresna oso baliagarria dela esan digu Mondragon Unibertsitateko irakasleak: "Googlek, hasieran, bere direktorio propioa zuen, baina orain DMOZ erabiltzen du eta beraz, oso garrantzitsua da bertan agertzea, batez ere norgehiagoka handiko esparruan diharduten web guneentzat". Gainerako adituek bezala, Googlen kokapen ona lortzeko "pazientzia" izan behar dela dio Lakarra, baina zerrendan gora egitea kosta daitekeen arren, jaistea ere zaila dela.

antolatuta irailean Zamudioko Teknologi Elkartegian eginda-ko *Internet marketing* baliabideetat. Nola agertu bilatzaileen *lehen postuetan?* ikastaroan.

Bilatzaileetako posizionamendua edo web posizionamendua izendatzeko ingelesezko SEO (Search Engine Optimization). Bilaketa Motoreentzako Optimizazioa) siglak erabiltzen dira. Kokapen ona lortzeko aplikatu behar diren teknikai egiten die erreferentzia. Teknika horiek ezagutzea bereziki garrantzitsua da lehia handiko produktu eta zerbitzuak eskaintzen dituzten web guneentzat eta orriak egiten hasi aurretik pentsatu behar da nola aplikatu daitezkeen, web gunea amaituta dagoenean zailagoa baita egindako akatsak zuzentzea. Gainera, kokapen ona lortzeko teknikak orriz-orri landu behar dira. Googlen ez dugu web gune osoaren kokapena lortuko, URL edo orri konkretuena baizik.

Bilaketa Motoreentzako Optimizazioa aipatu dugu. Interneten bilatzaile ugari daude, baina soilik hiru bilaketa motore (bilatzaileak ere badira, noski): Google, Yahoo! eta Microsoft (MSN). Gainerako bilatzaile guztiek (Ozú, Terra, AOL, Ask, Lycos, Altavista...) motore horiek erabiltzen dituzte bilaketak egiteko.

Kokapen ona lortzeko argibideak

Bilatzaileetan kokapen ona lortzeko gomen- dio batzuk azalduko ditugu jarraian, Google- ren *gidaliburua* oinarritzat hartuta:

✓ Web gunea bilatzaileetan erregistratu. Ez da beharrezkoa, sarea arakatzen duten robotek gure web gunea noizbait topatuko dutelako, baina komenigarria bai, prozesua azkartu baitezake.

✓ Orri bakoitzean helbide (URL), titulu (TITLE), hitz gako (META etiketetan; *keywords*) eta deskribapen egokiak jarri. Horretarako hainbat gauza hartu behar dira aintzat:

– Helbidean hitzak bereiztea komeni da. Hobe da www.parque-tecnologico-miramon.com, www.parque-miramon.com edo www.miramon.com/parque aukeratzea www.parquetecnologicomiramon.com hautatzea baino.

– Kontuz hitz gakoekin. Gehiegi jartzen baditugu, litekeena da Googlek SPAM bezala

SGAE, "lapurrak"

Kokapen ona lortzeko teknikak enpresa edo erakunde- den irudia kaltetu dezakete, internautek hala nahi izanez gero. Googlen "ladrones" (lapurrak) hitza bilatzen badugu, esaterako, zerrendako aurreneko postuan SGAE autore eta editoreen elkartearen web gunea azalduko zaigu. Internauta ugarik egin duten kanpainaren fruitu da. Euren web guneetan "ladrones" hitza hamaika bider idatzi eta lotura hau erantsi diote: www.sgae.es. Hala, Googlek, hitz horrek hainbeste lotura dituela ikusita, zerrendako lehenengo postueta agertzea merezi duela erabaki du. Gauza bera gertatzen da "miserable" ("doilorra") idatzita. Hiru politikari agertuko zaizkizue pantailaren goialdean: Angel Acebes, Alfredo Pérez Rubalcaba eta George Bush.

hartzea eta gure orrialdea "zigortzea". Eta gauza bera gerta daiteke aukeratutako hitz gakoak edukietan azaltzen ez badira.

– Deskribapenak ez ditzala izan 200 karaktere baino gehiago.

✓ Beste web guneek gure orrien loturak jartzea lortu. Horrek PageRank (ospe) handia izatea ahalbidetuko digu. Googlen orrialde batek duen garrantzia islatzen duen balio numerikoa da PageRank delakoa. Bilatzaile honentzat lotura bakoitza boto baten modukoa da eta, beraz, gure izena Interneten zenbat eta gehiago

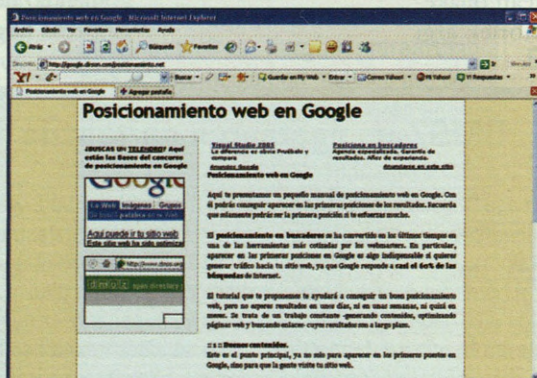
azaldu, orduan eta PageRank altuagoa izango dugu. Gainera, gure loturak txertatzen dituzten web guneek PageRank altua baldin badute, gure orrialdeen balioa handitu egingo da. Garrantzitsua da, era berean, web gune horiek gure sektorekoak izatea eta lotura mordoa ez biltzea, gureen balioa murriztu egingo litzateke-eta.

Gainerako guneek gure loturak biltzea nahi badugu, direktorioetan erregistratzea komeni zaigu. Ezagunena DMOZ izenekoa da. Izaera publikoa eta irekia du eta euren borondatez lanean ari diren internautek editatzen dute. Yahoo!-ren direktorioak ere PageRank altua dauka. Konpainia pribatua da, baina web guneen kalitatea aintzat hartzen du onartu edo ez onartu erabakitzean.

✓ Kalitate oneko edukia sortu, etengabe eguneratzen joango dena eta lotura erakargarriak izango dituen. Googlen lehen postuetan azaltzeaz gain, erabiltzaileak gure web gunera berriro sartzea lortu behar dugu.

✓ Ez sekulako orrialdeak sortu. Diseinu garbi eta apala aukeratu. Googlek ez ditu gustuko diseinatzaile askok erabiltzen dituzten baliabideak, flash aplikazioak kasu. Horretaz jabetzeko www.google.com atariko orrialdeak ikustea besterik ez dago. Gainera, bere robotak ez ditu gune batzuetan aurki ditzakegun elementuak atzematen.

Gomendioak gomendio, ez dugu ahaztu behar bilatzaileen zerrendetan lehenengo postuetan agertzeko ahalegin handia egin behar dela eta emaitzak ez direla egun batetik bestera lortzen. Etengabe aritu behar gara lanean, edukia sortuz, orrialdeak optimizatuz eta epe luzerako emaitzak eskainiko dizkiguten loturak bilatuz. ■

<http://google.dirson.com/posicionamiento.net> orrian Googlen kokapen ona lortzeko gidaliburua kontsulta daiteke.

Asisko Urmeneta

DONAPALEUKO FRANTZISKOTARREN
KOMENTUAN...

BOTATZEKO BOTOA

ZABALIK!

2046

W

ong Kar Wai-en filmean bezala, galdutako oroitzapenetara eramaten gaituzten trenak badirela errango nieke, berri bila datozkidan

ttakun-kideei. Aski da 2040ko epearen izua gáinditzea, desoreka orokorraren ordezeko oreka berreskuratzeko. Mortimer-en *Zatikia* ahanzten da, Coca-Cola botoilatxoa husten eta barran geratzen den gin hondarrari tonic ttilika bat eransten trenera igan aitzin. Idazleek alabaina badakite dena fikzioa dela, Durangoko azoka barne.

Ez naiz izan 2040ko Durango feria erraldoian. Itzuritzeko harpeetan gordetzen naiz eta teknika intergalaktikoak arrotz zaizkit. Euskal Herria 2010 lema hatsanka atxiki gintuen garaiaz gogoratzen naiz, mirakulurik ez zen gertatu bistan dena, are gutxiago 2020an eta 2030ean. Erdi etsiak ginen engoitik 2040ra heltzean. Agudo, 2046an, iraganerako (Eusko) tren urdinaren hartzea erabaki nuen memoria hilak harrotzearen.

Eta Urlia, Sandia eta Berendia euskal idazle ozentsuek nehoiz zangopilatu ez zituzten alorretan kausitu nintzen, betazalak apaldu orduko. Hasieran Cyberoan nengoen: zikoinen hegaldiak mirets nitzakeen Lorraine gainetik eta urre koloreko eki-sartze bat, Atharratzeko plazaren minetik. Handik laster, Iruñeko adiskide minen konpainian nintzen mintzaira zaharrez barra-barra mintzo –isila nintzen, baina azken udak kalakari etengabe itxuraldatu ninduen–, eta gero Gasteizen Hertzainak taldeko baxu jolearekin garagardo haguntsua hurrupatu nuen, Bilbon Lopez de Haron behera enekin kantari orroaz zebiltzan andre ederrei beha zoratu aurretik: *non bago zein larretan* abesten zuten Barkoxeko ostatu keztatu batean bailiran, zintzurak larrutzen...

Ez dut den mendrenik ere Mortimer-i pentsatu.

Hamabost axola murdukatu dut, Euskal Idazleen Elkarte gabeko gisa, mendeak badu ez

GAIZKA IROZ

Itxaro Borda

Alonsa

Mujika

dudala urteko kuota ordaindu eta hondarrean elkartetik kanporatu naute. Ohartu naizenez, anitzetan, kanporatua izateak ondorio onak baizik ez dakarzik. Eta marmaratuko dute, arras asperturik, *aditx trinkoak* deblauki erabiltzeko obitura nazkagarri bori, horrelakorik ez du bederen Mortimer-ek, ez eta euskal literatura ohoratzen duten Urlia, Sandia eta Berendia.

Birtualki ere ez. Trinkotasuna ez da konputeren hertzeetarik erraz pasatzen. Hobe niretzat, ezen 2046rako (SNCF) tren gorrian urtzen ahal naizelako, denbora D-ra itzultzeko xede eta asmorik gabe.

Marsana karrikako tabernara ihes dabilke halaz nire izpiritua. Lagun emeak inguruan dauzkat. Haien soak, haien irriak, haien hitzak irensten ditut gaur, atzori izan ez balitz bezala: atzo guztia, nostalgiatik at, funtsean oraina oinarri duen bihar bat da. Ardoz betetzen dira basoak eta hizkuntzak nahasten, ezpainen dei samurrei erantzunez. Giro horretan Mortimer-ek ez luke Wong Kar Wai konprenituko. Halaber, ez lituzke ulertuko burdin meatzari ondorengo ene altzairuzko urratsak, Dominika Llaraki, Niko Etxart eta Robert Larrandabürük elkarrekin xuxurlatzen duten airea sano da delakoaren notak, hiru emaztekiko *kuadrila* alegera Bilboko gauean eratorrian dabilaneko algarak.

Gaizo Mortimer: ez naiz den-mendrenik jeloskor.

Egiaz pixka bat deskonektatua naiz, ez dut sinadurarik ematen, ez naiz bilkuretara azaltzen eta ene aburua ez dut partekatzen.

Hargatik, ttakun-kide amoltsuak, ez etsi. Gutiziarik gabe ez abia Liburu Azoka hanpurostara. Alderantziz, zatozte nirekin, Euskal Herrian zehar, milaka leku hunkigarri aurkitzen direlako, maite ditugunekin, liburu eta ordenadoreetarik urrun gozatzeko.

Treguaz balia gaitzen 2046rako (DB) tren zurbailetan gerizatzeko. ■

Hamabost axola murdukatu dut,

Euskal Idazleen Elkarte gabeko gisa,

mendeak badu ez dudala urteko kuota

ordaindu eta hondarrean elkartetik

kanporatu naute

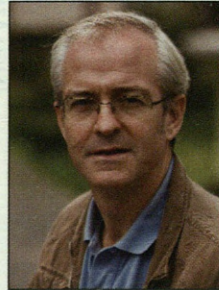
Mikel Zurbarán

EHUKO EKONOMIA IRAKASLEA

Nazionalismo ekonomikoa

Globalizazioaren garaian ere testuinguru sozioekonomikoak zein instituzionalak erabakiorrak dira enpresen bategiteek eta erosketek esparru geo-ekonomiko desberdinetan hartzen duten era zehatzean. Honela Espainiako ekonomian eraikuntza, energiak eta finantza-sistemak duten garrantziak eta babes instituzionalak azken asteotako erosketen eta bategiteen ildoak eta norabidea zedarrizten dute.

Espainiako ekonomian azken urtean eraikuntza sektoreak %13 ekarri dio Estatuko BPGri, Europako Batasunean (EB) eraikuntzaren ekarpena bertako produktuan batez besteko %6-7 ingurukoa izan den bitartean. Diferentzia horrek azaltzen du neurri handian azken urteotako Espainiako —eta neurri apalagoan bada ere, baita Hego Euskal Herriko— ekonomiak EBkoarekiko izan duen hazkunde garaia. Arlo honetan Estatuko eraikuntza-enpresek hartu duten tamaina hain da erraldoia ezen bertako zazpi enpresa handiak munduko azpiegituretako 11 kudeatzaile garrantzitsuenen artean kokatu ziren 2005ean. Eta munduko lehena ACS eraikuntza-enpresa izan zen. Beraz, eraikuntzako nazioarteko oligopolioak enpresa espainiarrek ezarri dituzte hein handi batez. Horren oinarrian sektore horretan Estatuan bizi izan den kapitalen kontzentrazio prozesua dago, izan ere duela 50 urte zeuden 182 enpresetatik 7 talde handi baino ez dira geratzen eraikuntzan. Nolanahi ere, gakoa EBko integrazioa izan zen, aurrekontu laguntza erraldoiak iritsi baitziren Espainiako Estatura kohesio eta egiturazko fondoei esker azpiegiturak eta lan publiko erraldoiak garatzeko. Ondorengoa da etxegintzaren sukarra zeina eraikuntza-enpresek egitura politiko zein instituzionalean lortu duten botere mailak suspertu duen, neurri handi batean.

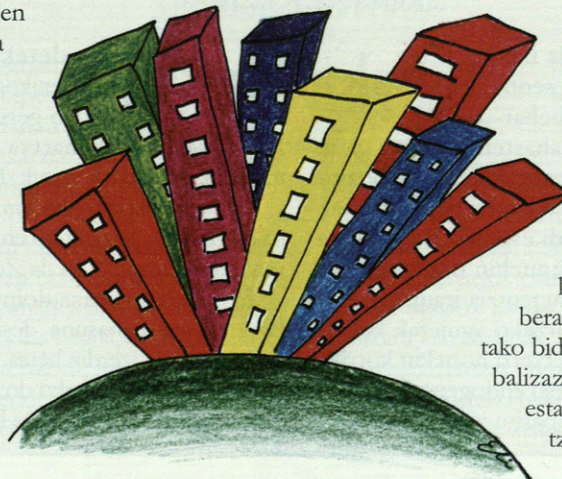
DANI BIANCO

Espainiako Gobernuaren eskua aise
soma daiteke: atzerriko esku hartzea
saihestu Estatu mailako bi konpainia
elektriko eraikiz bi eraikuntza-enpresen
habeetan oinarrituz eta bi
finantza-talde handien babesarekin

Dena den, eraikuntza-enpresek metatutako negozioak aurrera egiteko bide berriak urratzen hasiak dira, merkatuaren balizko saturazio hurbil baten beldur edota interes tasen igoeraren aitzinean. Bide bat izan da beste herrialde batzuetara eraikuntza negozioa zabaltzea, Hego Amerikara eta batez ere Europara alegia. Halere, eraikuntza-etxe handi hauen apustu berria da deigarriena, azken astetan beste sektore batzuetara ematen ari diren urratsen berri izan dugu, sektore elektrikoan esku hartzeko saioa, kasu. Estrategia honen helburua: beste sektore horietan eraikuntzan aurreikus litekeen mozkinen barealdia berronkatzea eta oligopolio nazionalak indartzea.

Lehendik ere eraikuntza-enpresa hauek jorratu dute dibertsifikazioaren estrategia baina beti ere hurbileko adarretan, hala nola hiri edo ingurugiro zerbitzuetan. Oraingoan sektore elektrikoan esku hartzeko urratsa eman dute, Acciona taldeak Endesaren %10 eta ACS-k Iberdrolaren %10 erosiz eta biek ere %25era iristeko asmoa nabarmenduz. Globalizazioaren kontestuan Espainiako Estatuko kapitalaren baitan ematen ari den berrosaketan lehen mailako rola jokatzeko prest daudela erakusten dute eraikuntza-enpresa handi

hauek. Berrosaketa honetan Espainiako Gobernuaren eskua aise soma daiteke iparorratz bat gogoan: atzerriko esku hartzea saihestu Estatu mailako bi konpainia elektriko eraikiz bi eraikuntza-enpresa hauen habeetan oinarrituz eta bi finantza-talde handien babesarekin (BSCH erakundeak Accionaren eragiketa eta BBVak ACSrena finantzatu dute). Lehendik ere sektore elektrikoan egondako kontzentrazioaren bidea tinkatu egin da, enpresa *nazionalen* estrategia hobetsiz. Espainiako Gobernuaren hautua nazionalismo ekonomikoaren eta oligopolioen aldekoa da beraz. EBko beste estatu handietan hartutako bidea ildo beretik doa. Lezio aparta globalizazioaren garaian nazio-ekonomien eta estatuaren esku hartzearen ahitzea iragaritzen dutenentzat. ■

Ander Lipus

ANTZERKILARIA

Nekea

Badakit! Utopiaren ibaietan zehar gabiltzanontzat, nekea, ez da hitz polita. Baina, errealitateak utopiak baino gehiago agintzen du. Eta guztiok dakigu, osasuna erabat garrantzitsua dela edozein proiektu, ideia edota utopia aurrera eramateko. Ia hamar urte pasa dira, Antzerkiola sortu genuenetik. Nahi eta nahi ez, krisialdiak beharrezkoak direla diote. Hori bai, gure politikariei ez diegu inoiz entzungo euskal antzerkia krisian dagoenik. Bost axola politikariei euskal antzerkigintzaren alorrean ikerketak, sorkuntzak... duen eragina. Gaztetan Hertzainak taldearekin batera gogor eta ozen abesten nuen *Euskadin Rock&Rolak ez du inoiz, dirurik emanen*. Hitz berdinak erabili antzerkiarekin edo, petralagoa al da antzerkilarion egoera? Izan ere, euskal eskuindar pentsamoldeko gobernu honi ez zaio inoiz interesatu kultura, eta are gutxiago kulturegintzaren berrikuntza politiko, sozial zein estetiko. Herri honek armagintzan zenbat diru mugitzen duen kontuak atera behar! Gaur egungo herri aberatsak horrela aberasten dira. Mesedez, ez hitz egin, espiritualtasunaz, zuen Jaungoikoa aspaldi usteldu zen.

Argi dago sorkuntza artistikoak administrazioarekin oztupoak baino ez dituela izaten. Eta, zentzu honetan, profesionaltasuna eskatzen digute, baina hauen funtzionalitatea erabat amateurra da. Izan ere, ez dute ofizioa batere ezagutzen, eta ofizioaren beharrak are gutxiago. Gainera, Euskal Herrian ere, Espai-

NIGO AZKONA

nian erabiltzen duten modelo berdinak erabiltzen dituzte. Herritarren benetako demandak guztiz ondo aztertu eta kontuan hartu gabe.

Estruktura hauetan ere hutsune asko ikusten dira. Adibidez, antzerki taldeok jaso dezakegun dirulaguntza jakina da ez dela sarritan nahikoa izaten. Izan ere, zertarako dirulaguntza jaso, gero ez badaukagu emanaldiak banatzeko aukerarik. Eta egia da, antzoki bakoitzak presupuesto batekin lan egiten du eta agian, presupuesto horietan bakarrik hilabetean ekoizpen bat edo bi ekartzeko aukera dauka, soilik. Azkenean sarea, arrazoi bat edota bestegatik konplikatu egiten da, eta norbere sortze lana ia ezerezean gelditzen da.

Nik, eta Antzerkiolan sortu genuen enpresarekin utopia bat bilatzen nuen, eta ez da posible izan. Ez zerotik, baina berriro hasi behar dugu, eta nekagarria da. Nire ilusioa, oholtza gainean antzerkia egitea da, eta ez enpresa bat sortzea.

Motibazioa galdu dut, ilusio barik nabil.

Aldizkari honetan ere gustura ibili naiz nire gogoeta xumeak nolabait aportatu nahian. Baina, agur esateko ordua iritsi da. ARGIAri nire esker ona ematen bukatu nahi nuke, eta nola ez, zuri, irakurleari. Inoiz ez nuen imajinatuko, iritzi artikulua idatziko nituenik. Baina antzerkiak eta euskarak merezi du. Eskerrik asko guztiori, bihotzez. Antzerkian ikusiko gara. Nekeak erremedioa dauka eta. ■

Euskal eskuindar

pentsamoldeko

gobernu honi ez

zaio inoiz

interesatu kultura,

eta are gutxiago

kulturegintzaren

berrikuntza

politiko, sozial

zein estetiko

TXANDAN

Andoni Mujika

Gure eskaner portatila izorrratuta dago, eta egiaz sentitzen duguna "sentitu behar"ko gurekenarekin" nahasteraino iritsi gara.

Eta normala da, hainbeste aldiz gure emozioen karrozeria pintatu eta gero. Izaki autentikoa atrofiak jota daukagu, desagerturik ia, erdi estalita. Ez gabiltza ondo. Ikarazko motibazioen doinuekin dantzan beti, barruen eta kanpoen arteko inkoherentzia iraunkorrean, lan nekagarriegia. Egunero bihotzeko agujetak kendu ezinik, gustuko ez ditugun musika txerri horiekin korrika egiteagatik. Non daude gure inpultso endogenoak sentitu ahal izateko, jaiotzarekin batera, oparitu zizkiguten ante-

Eskanerra

na detektatzaileak? Nola antzeman benetakoa dena eta ez dena interferentzien geruza nazkagarri horien artean?

Zeresangodutenaren martxa militar sargoria aditzen beti, irrati kanala aldatu ezinik. Kaka.

Ez dugu plastikozko lorerik merezi, gezurrezko paradisu efimerorik. Jeroglifiko emozional konplikatuak, gezurra-
ren injenieritzak. Non da *Zoriontasun City*-rako bidea?

Ia ba. Utzi geruza doinuak eta emazkidazu tripetako laguntza eta maitasuna, desio eta gozamen lurraldeetako, lurrundua eta izerdiz betea. Horrela, nahi duzun guztietan entzungo dugu barruko doinu hori, eta ez, batzuk eta besteak iragartzen duten CDa bakarrik. ■

Xabier Mendiguren Elizegi

IDAZLEA

Atun trontzo baten aurrean

DANI BLANCO

Aurtengo udan izan zen. Bizkaiko kostako herri batean geunden, portuaren aurre-aurrean, paraje zoragarrian; atun harrapatu berria tipularekin frijituta plateretan, Errioxako ardo beltza edalontzietan, eguraldi bikaina, lagunarte jatorra, arrastiri paregabea... Luxuzko turistak ere ez ziren gu baino hobeto ibiliko; baina, gainera! gu ez ginen turistak, kultur ekitaldi herrikoiei bateko partaideak baizik. Halako luxuak ditu batzuetan euskalgintzak.

Konpainia on horretan, euskaldunez gain gonbidatu atzerritar batzuk gurekin zirela, ekarri zuen solasak, izan zen perpausa, Euskal Herria bihurturik ote zegoen Europako ezkertiarren itsasargia eta azken esperantza. Hala xe zioen adiskide alemaniar batek, euskal herritarrekiko estimazioz eta bere aberkideekiko nekazioz gure artera bizitzera etorri eta, gainera, gurekin moldatzeko beste hainbat hizkuntzaz mintzatu arren euskara ikasten ari zenak.

Hori ez da horrela, erantzun zion gure arteko batek. Idealizatu egiten gaituzue, iraultzaren azken zuzia bagina bezala, baina egiazki burges koxkorak besterik ez gara, baita teoriararen kontrako borrokan gabiltzanotako gehienak ere —halaxe zebilen, ibili ere, ezkertiar alemaniarri kontra egin zion laguna—.

«
Idealizatu egiten gaituzue,
iraultzaren azken zuzia bagina
bezala, baina egiazki burges
koxkorak besterik ez gara,
erantzun zion gure arteko batek
»

Beharbada bai, jarraitu zuen alemaniarrek, baina hemen badaukazue oraindik elkartasunaren sentimendu sakon bat, erresistentziarako indarra ematen duena, eta gainera ez zentzu agoniko triste batekin, bizipozez beterik baizik.

Estimatzen da, bota zion besteak, baina hemen jende gehiena mugiarazten duena arazo nazionala da, herri zapaldu bateko kide sentitzea; hori konponbidean jarritz gero, eta bereziki presoena, asko apalduko da mobilizazio-maila. Eta sinetsiezadazu horixe dela hemen denok nahi duguna.

Elkarrizketak aurrera jarraitu zuen, Herriaren eta Hizkuntzaren parabolaren bezalatsu, baina adiskidetsu eta harmonia onean. Zer besterik espero zitekeen jende ondobiaren anaitasun-giro eta jan-edan oparo hartatik?

Oraintxe dugu San Simon eta San Juda: joan zen uda, eta negua heldu da. Konponbidea iristeko asko falta da oraindik, baina, etorriko balitz ere, zertaz eztabaidatua franko geratuko da herri honetan. Letra handiz idatzitako Gatazkaren atzean, gatazka txiki ugari; eta hain txikiak ez diren batzuk ere bai: adibidez, eta urrutira gabe, datozen hilabeteetan zeresana eta sesioa emango dituen Abiadura Handiko Trena. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Ezkutuan, nahiz agerian bestela erakutsi. Filipen abokatuak esana zidan

ez zegoela esperantzarako lekurik, bideokonferentziaz egin galdeketa onorioz ez zuela baikorra izateko motiborik. Filipe, belaunikatua nahi zuten, damutua. Eta bere erantzunetan militante azkar bat aurkitu zuten, herri honen askatasunean bere duintasuna adierazten zuen gizona. Abantzu bi hamarkadako kartzelaldiak ez du militantea suntsitu, ez du gizona hautsi, ez du bestelakotu. Eta epaileek ezin dute horrelakorik irentsi, beldur dira. Iparraldeko askatasun mugimenduak duen ikono azkarrenari beldur diote. Askatasun mugatu horri, etxetik urrun

Esperantza

higigaitzentzat, togadunek ordezkatzaren duten beren neurriko gizartearen zutabeak ahulegiak direla pisuzko arrazoiei eusteko. Honen guztiaren jakitun ere, nik neuk banuen esperantza, Filipe bere ingurutik aparte baina kartzelatik at ikusteko itxaropen ezkutua, berria jakitean artega utzi eta Maalox botika hartzera behartu nauena. Gogoak irudikatu errealtateak, berri ere huts egin dit herri honetan justiziarantz eremurik ez dela erakutsiz. Francoren hogeitabost urteko bake hari diot antza hartzen honi. Garai hartarako, hura ez zela gurea banekien. ■

BERTSO BERRIAK

Maialen Lujanbio

Izan beharrari jarriak

I

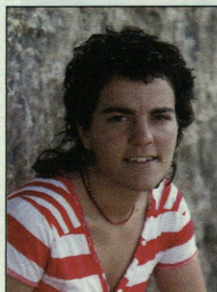
"BetiZu"-ei so eta
ni beti sutzeaz:
urrixa atze-estu,
hezur-azal, mehar!
Behi plakoa gaitz ikur
zen mendeetan zehar...
Orain behi izanda ere
argal izan behar!

II

"BetiZu", mundu modu
baten sintesia:
haurra helduz jantzia,
haiei so hezia,
sei urterako izan
behar du sexia,
hamabirako igual
"Miss Anorexia".

III

Umeek behar dute
heldu; ta orobat,
helduek behar dute
plantaz euren lobak,
bihar ta etzi ere
atzo ziren lorak.
Beti gazte beharra:
Bazen behin belo bat...

KARLOS CORBELLA

IV

Beti *gazte ta ferde*
eder ta linian,
oinak minbera baina
moda ipinian.
Eder-nahia ederra da,
mimo hori Ni-an...
Ez, kabitu beharra
besteren ninian.

V

Kabitzeko, -ta ondo
beteaz moldea-,
azalean behar da
txigor kolorea.
Ilbeltz gorrian ere
distira morea,
errainuak non, han da
uva-izpi lorea

VI

"Behi-Barbi"en tranpara
kontuz, ez erori...!
ta amestu galtzea
kilo bat, kilo bi...
Ezin da beti gazte,
apain, ile-ori...
...baina Guk beti Zu nahi,
Ni ez naizen hori.

Osasuna
14 milioi haur
obeso daude
Europar

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Denboraren makina
Maitasunari eginiko
eraikuntza ederrena

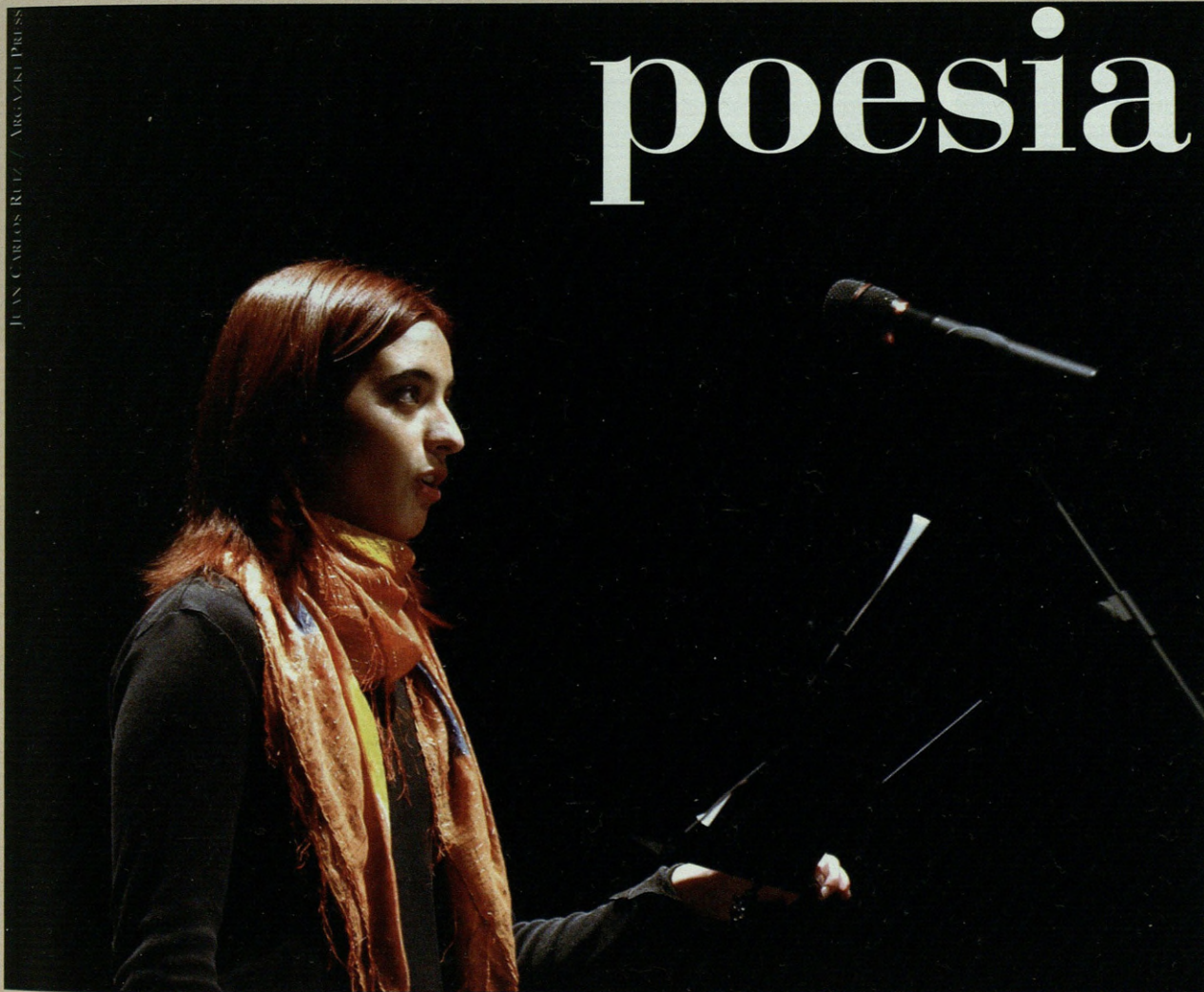
ARGIA

er d i k o k a i e r a

kultura eta aisia

Liburutik haragoko

poesia

Literatura kalean plazaratzea, ordu betez literaturarekin gozatu daitekeela erakustea, doinuari poesia jartzea eta poesiari doinua jartzea dira azken boladan hedatu diren poesia errezitaldien xede. Hainbat talde dabil gurean era guztietako testuak moldatu eta kaleratzen, entzuleen begietan baino belarrietan zintzilikatzen. Gu batzuekin izan gara eta haien esperientzien gaineko gogoeta egin digute.

IKER ZALDUA

2006ko urtarraren 29a

ARGIA

25

JUAN CARLOS RUIZ / ARGAZKI PRESS

Errezitaldien susperraldia

“EUSKAL HERRIAN EGON BADAGOEN sormenaren erakusleiho izan nahi dugu”, aipatu digu Oier Guillan Errenteriako (Gipuzkoa) Mikelazulo elkarteko kideak. Izan ere, hain ezagunak ditugun lehen lerroko idazle entzutetsuen itzalean idazle andana dago, idazteko gogoz, idatzia irakurtzeko gogoz, finean sormena edonorekin elkarbanatzeko prest.

Mikelazulok emanaldiak eskaintzeaz gain antolatu ere egiten ditu, hain zuzen ere, behar horri erantzuteko sortu zen duela hamaika urte: “Jende asko eta asko dago era guztietako emanaldiak emateko prest eta gune gutxi dago”. Hala, Errenterian zabaldu zuten taberna. Urtero poesiararen astea antolatzen du elkarteak, eta aurtengo edizioan bertan izan dira errezitaldi andana eskaintzen

dituzten Bihotz Bakartien Kluba (BBK), Goierriko Kastá eta Literaturtza taldeak, besteak beste. Gu talde hauekin eta Mugaldekoak ekimeneko eta Hatsa elkarteko Edu Zelaieta eta Auxtin Zamorarekin ere izan gara eskaintzen eta antolatzen dituzten errezitaldien berri izateko.

Askotariko emanaldiak

Testua aitzakia hartuta errezitaldiak atontzea da bide bat. Kontrako ibilbidea ere zilegi da ordea, errezitaldia aitzakia hartu eta egin nahi den hartara testu batzuk moldatzea. Bi aukerek helburu bera dute: “Literaturazale edo poesiazalearengana hurbildu eta idatzitakoa era zuzenago batean eskaintzea”, Gotzon Barandiaran BBK-ko kidearen hitzetan. Izan

ere, errezitaldi horietan erabilitako testu asko eta asko argitaratutako liburuetatik ateratakoak dira. Barandiaranek idatzitako *Arrakalak* poesia liburua erabili du luzaroan oinarri gisa Bihotz Bakartien Klubak errezitaldiak gauzatzeko. "Poesia idazten dugunok bada-kigu poesia liburu baten iraupena murrizta dela eta guk gure hizkera ulertuko duen harengana joateko ahalegina egin behar dugu", dio Barandiaranek.

Mugaldekoak ekimenak ere Edu Zelaietak idatzitako izen bereko poema liburua du euskarri. Edu Zelaietak eta Beñardo Goietxe eta Raul Garcia musikariek eskaintzen dituzte emanaldiak poema-kantuokin. Edu Zelaietaren aburuz, "errezitaldien bidea eraginkorra dela dirudi, hala ere, guk ongi pasatzen dugulako egiten dugu; esperientzia oso polita da eta pertsonalki hazteko aukera paregabea da. Egia esan, alegerago nago emanaldiekin liburuarekin baino. Liburuarekin kontent geratu nintzen, baina hori bakarkako lana da eta errezitaldia taldean egiten den zerbait da eta oso aberasgarria da".

Hatsa elkarteak ere urte asko daramatza Lapurdin euskarazko literaturari bultzada emanez eta era guztietako ekimenak antolatzen ditu. Errezitaldia helburu duen liburu egitasmoa antolatzen du urtero. *Hatsaren poesia* izenburupean Euskal Herri guztiko idazle ugariren lanak plazaratzen ditu urtero. Ia ehun idazlek hartu dute parte aurtengo edizioan. Ezagun zein ezezagun, edozeinek idatz lezake, gero, apirilean argitaratu ohi den liburuari aurkezpene egin eta bazkari legea egin ondoren irakurketa burutzeko. Senperen (Lapurdi) dagoen Oxtikenea elkartean egiten dute festa. Auxtin Zamora Hatsa elkarteko kidearen iritziz, "hatsa hartzen dugu eta guztiona den airetik oxigenoa irensten dugu. Gero berriz guztiona den airera itzultzen dugu hatsa, gure bar-

"Literaturazale edo
poesiazalearengana hurbildu eta
idatzitakoa era zuzenago batean
eskaintzea" da errezitaldien
helburua, BBKko Gotzon
Barandiaranen hitzetan

neko bustiduraz. Antzekoa da hemen egin nahi duguna, poesiaz bustita era guztietako kezka azaleratu nahi ditugu".

Literaturazale Azpeitiako taldeak ere argitaraturiko testua du abiapuntu. Hauen kasuan aldizkari bat da oinarria. "Hiru edo lau hilean behin saiatzen gara *Uztarria* aldizkariaren gehigarri moduan *Literaturazale* izeneko gehigarri literarioa ateratzen. Lehenengoa atera genuenean, emanaldi bat eskaini genuen bertako testuekin eta jasotako harrera ikusirik animatu egin ginen", adierazi digu Igor Aranbarri bertako kideak. Hala ere argitaratutako lana erabiltzea ez da ezinbestekoa. Kontrakoa egiten du Goierriko Kastak normalean. "Errezitaldia osatzeko atontzen ditugu testuak. Batzuetan testu horiek argitaratu egiten dira eta beste batzuetan ez. Hala ere, bertan erabilitako testu guztiak eman ohi dizkiegu ikusleei", esan digute Goierriko Kastakoek.

Poesia baino gehiago

Gehienetan testu poetikoak izaten dira halako saioetan, baina beste-lako testu batzuk ere erabiltzen dituzte, hala nola ipuinak edo iritziak. Nolanahi ere, saioa janzen duten hainbat osagarri hornitzen dira normalean errezitaldiak. Mikelazulok esaterako, poesiaren moldera egokituz idatzitako lan horiek antzerkiratu egiten ditu. Antzerkia asko erabiltzen dute aurkezteko modu lez, nahiz eta Guillanen arabera "guztiaren oinarrian testuak egon eta hauek normalean poesia erabiliz gauzatzen ditugun".

Zelaietak aitortu digunez, "zaila da gure emanaldia nolakoa den azaltzea, nahiko berezia da, musika mota asko erabiltzen ditugu, folka, popa, countrya eta Iparraldeko tradizioko kantu baten *a cappella* bertsioa ere egiten dugu. Ezustea dugu xede, modu konpaktuan egiten dugu, etenik gabe eta

www.elkar.com

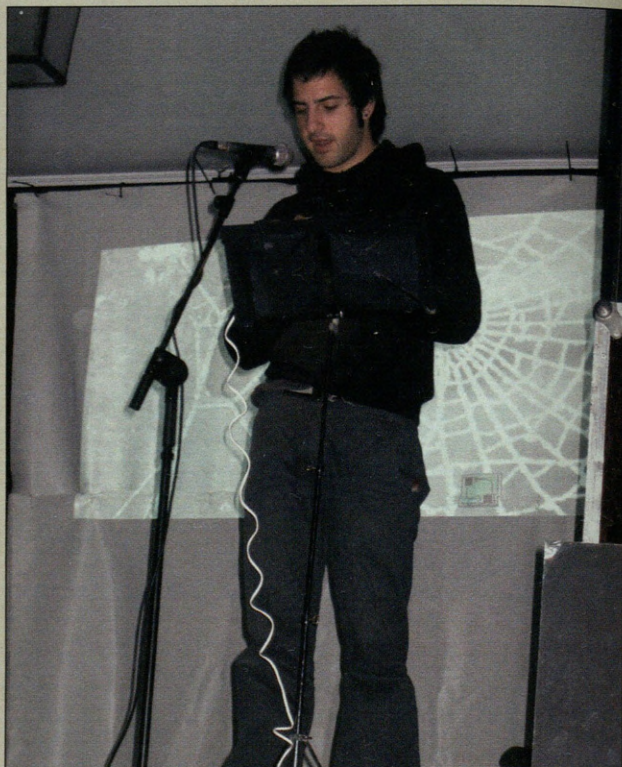
Nahi duzunaz solastuko gara.

Gura duzunaz egingo dogu berba.

Nahi dezunaz hitz egingo degu.

Nahi duzunaz mintzatuko gira.

Euskal Herriko txoko guztietara iristen da **elkar megadenda**. 14 denda eta 150.000 erreferentzia baino gehiagorekin, eskaintza zabalena aurkituko duzu liburu, musika, edo jolasetan. **Kultura** guzti-guztia zure esku.

jendeak irakurketa, kantua edo musika etorriko den ez jakitea bilatzen dugu”.

Musika, antzerkia, animazioak eta argazkiak erabiltzen ditu BBK-k bere saioetarako. Arte Ederretako ikasle batzuk poemetan oinarrituta egindako animazioak eta pertsonen lehen planoak agertzen dituzten argazkiak erabili izan dituzte. “Horietan primeran azaltzen da guk darabilgun gaia, arrakalak, alegia”, diosku Barandiaranek. *Arrakalak* errezitaldi sortari ekainean eman zioten amaiera eta CD bat osatu zuten bidea amaitzeko. CD hura <http://www.armiarma.com/emailuak/arrakalak/> helbidean entzun daiteke.

“Guztia izan daiteke baliagarri errezitaldia laguntzeko”. Halaxe diote Goierriko Kasta-koek. “Hala ere, normalean ez dugu hainbeste janzten irakurketa, tarteka musikari batek lagundu ohi digu, baina finean irakurketa xumeak izaten dira gureak. Zerbait prestatzen ari gara urrirako eta han musikariez gain zeramista batzuk egongo direla dirudi”.

Hainbeste apaingarriz laguntzean poesiaren funtsa galdu egiten ote den galdetuta, kritikak egoten direla esan digu Barandiaranek: “Uste dut kritika egin duen inork ez duela ordu beteko irakurketarik egin. Musika lagungarri ona dela uste dut. Hau gainera ez da berria gurean, Atxagaren *Etiopia* liburuko poema asko Rupert Ordorikak erabiltzen ditu eta uste dut poemek bizia izan dezaten lagungarria dela”. Berdin hitz egin du Edu Zelaiek: “Jendeak pentsatzen du guk egiten duguna berria dela, baina

Goian, Hatsa elkartearen bilkura bat. Behean, Bihotz Bakartien Klubeko kideak errezitaldia eskaintzen. Eta eskuinean, Literaturtako kide bat.

niri ez zait berria iruditzen, hau Grezia klasikoa egiten zen. Poesia eta musika beti egon dira lotuta, kontzeptu mailan”.

Harrera ona

Denak bat datoz izan duten harreraz hitz egin. “Egia esan, uste baino jende gehiago bildu da gure saioetan eta oso harrera ona egin digute. Gehienek ezohiko gauza bat dela esaten dute eta eskertzekoa dela”, adierazi digu Goierriko Kastako kide batek. Literaturtako kalean ematen ditu errezitaldiak, horrela, jendearen arreta errazago bereganatzen duelako. Aranbarriren esanetan, “harrera bikaina izan dugu. Adin guztietako jendea biltzen da gure ikuskizunetan eta bestela poesiara hurbilduko ez litzatekeena ere harrapatu du ekimenak”. Guilanek aipatu digunez, “denetik egoten da, lekua eta orduaren arabera aldatu egiten da ikusle kopurua, baina egia da normalean gehienak gustura ateratzen direla”. Mikelazulok emanaldiak eskaintzeaz gain antolatu ere egiten ditu, bere sorrera hain zuzen ere, behar hori erantzuteko gauzatu zen. Jende asko eta asko dago era guztietako emanaldiak emateko prest eta gune gutxi dago, Mikelazulo berez behar hori asetzeko sortu zen.

Badirudi literaturaren, hertsiki poesiaren inguruan mugimendu bat badela Euskal Herrian. Emanaldiak sarri izaten dira eta halako ikuskizunen suspertze garaian murgildu garela dirudi. Norberak ikusiko du jauzi egiten ala ez. ■

Harrigarria!

FREKUENTZIA

www.bizkaiairratia.com

102,6 F.M. Bilbo 96,7 F.M. Aramaio 96,7 F.M. Markina 92,5 F.M. Ondarroa 98,1 F.M. Lekeitio

FOUR FRIENDS

Dzanga doinu gardenetara

Four Friends talde bizkaitarrak bere bigarren lana argitaratu du orain gutxi: *Dzanga* (Gaztelupeko Hotsak). Aurreko diskoan bezalaxe, jazz melodikoenetik eta swing-etik abiatuz bestelako estiloetara hurbildu dira bilbotarrak: bluesa, bossanova, rockabillya, popa... Oraingo honetan, ordea, bada aurrekoarekin erkatuz nabarmentzen den aldaketarik: ahotsa, hain zuzen ere. Taldeko kide berriak, Izar Herran abeslari gazteak, disko berriko kantu gehientsuenetan parte hartu du.

EZ DIRA ASKO Euskal Herrian Four Friends-ek egiten duen musikarekin zerikusia duten taldeak. Bizkaitarrak *Bilbop* izen aproposaz bataiatu zuten lehen diskoarekin estreinatu ziren euskal musikaren merkatuan. Orduan, kantu guztiak instrumentalak ziren: swing gardena hainbat estilotako kolorez jantzia. Taldea osatzen zuten "Lau Lagunak" ondo-koak ziren: Iñaki Iraeta (gitarrak), Jorge Gómez (bateria), Fernando Iraeta (baxua) eta Eneka Albizu (gitarra). Estreinako lan hartarako, ordea, beste hainbat adiskidez inguratu ziren. Tartean, Carlos Jover harmonikan eta Joe González saxoetan. *Dzanga* lanean aurreko kolaboratzaileez gain, Dani Amat perkusionistak ere hartu du parte.

JON GURRUTXAGA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Horrez gain, banda bilbotarrari partaide berri eta egonkor bat gehitu zaio: Izar Herran abeslari gaztea, hain zuzen .

Tio Peten berriro

Bilbop bezalaxe, bigarren lana Tio Pete estudioetan grabatu dute José Lastra teknikari zutela. Kantu guztiak zuzenean jaso dituzte, hau da, musikari guztiek batera grabatuz. Eta oraingoan ere, uzta propioko abestiak eta estandar eta klasikoen moldaketak tartekatuta dituzte. Bertsioen artean, Cooley eta Davenportek sinatuta 50eko hamarkada amaieran Peggy Leek ezagun egin zuen *Fever*, Miles Davisen *So What* eta Marvin Gayeren *What's Going On?* aurki ditzakegu, besteak beste.

Urtetako esperientzia

DZANGA Four Friends-en bigarren lana bada ere, partaideen ibilbidea luzea da musikagintzan. Izan ere, partaide berria salbuespen, banda bilbotarra ez baita gaztetxo osatutako taldea. Jorge Gómez bateria jolea gitarra eta bateria jotzen hasi zen 80ko hamarkadan. Azkenean bateria aukeratu eta Bilboko hainbat talderekin aritu zen. Nabarmenena, agian, La Sectarekin – heavya eta punka uztartzen zituen banda – izandako esperientzia da. Ondoren pop-rocka egiten zuten makina bat taldetan aritu zen, Little Fish eta Los Chinaskis, besteak beste. Sesio eta zuzeneko musikari gisa ere lan egin du. Inaki Iraeta 70eko hamarkadan hasi zen gitarra eta bateria ikasten. Iraeta, ordea, gitarrarekin gelditu zen. Matilde eta Bluestones bezalako proiektuetan ibili den arren, Four Friends da orain arteko bere talderik egonkorrena. Inakiren anaia dugu Fernando Iraeta, taldeko baxu

jolea. Anaia baino bi urte gazteagoa, 42 urterekin, hainbat proiektu tartekatuta ditu Four Friendsekin batera. Jadanik 10 urte daramatza ikasle gisa Mr. Jam Bilboko Jazz eta Musika Garaikideko eskolan. Izar Herran da taldeko "Bosgarren Laguna" eta bandako partaide gazteena. Hogeita bat urteko abeslaria pianoa eta gitarra ikasten hasi zen eta hama sei urte zituela Mr. Jamen gitarra eta ahotsaren teknika hobetzeko eskolak hartzen hasi zen. 2003an Canal Vizcaya telebista kateak antolatutako abesti lehiaketa bat irabazi zuen. Eneka Albizu gitarra jolea, berriz, 80ko hamarkada amaieran Naste Borraste izeneko bandan izan zen, punka, ska eta rockabillya uztartzen zituen bandan. Horrez gain, zazpi urtez euskal kantuak, habanerak eta Hego Ameriketako musikako hainbat estilo jorratzen zituen Los Barbis taldean baxua jo zuen.

Estilo aldetik *Dzanga* aurreko lana baino irekiagoa dela esan daiteke. Estiloa zehaztea zaila eta batzuetan oso gustukoa ez bada ere, Eneka Albizu gitarra joleak kantu bakoitza zein musika motara hurbiltzen den esan digu: *Gure expainen derrota* popa da, *No Problem* swinga, *Swinging Mama* rockabillya, *Fever* surfa, *Enough Of You* bluesa, *Mambo Inn* mamboa, *So What* 70eko jazz diskora hurbiltzen da, *What's Going On* jatorriz soula bada ere, diskoko moldaketa rock sinfoniko edo progresibora gerturatzen da, *Sparrow* 70eko hamarkadako dance musika, *Sugar* swinga eta *Dzanga* rockabillya. Dena den, "kantu guztiak entzundakoan zer nolako gorputza gelditzen zaizu? Ona ala txarra? Horixe da garrantzitsuen". Ados gaude bilbotarrak esandakoarekin. Hala eta guztiz ere, idatziz musikaz jardutea ez da erraza izaten eta irakurleari nolabaiteko erreferentziak eman behar dizkiogu. Jazz, blues eta poparen uztarketatik abiatuz bilbotarrek estilo horiek guztiak era garden eta finean jorratzen dituztela nabarmenduko luke lerrook idazten dituenak.

Lekeitio eta Afrika

Disko berriaren tituluak Lekeitioko herriarekin du zerikusia. Taldeko hiru partaidek udako bizileku izan dute Bizkaiko kostaldeko herririka. Beraz, bertan "murgildu" esateko hitza erabiltzea erabaki zuten. "Lekeition *Dzanga* hitza asko erabiltzen da. Eta gure musika eremua zabaldu egin dugunez 'Murgildu-Dzanga' kontzeptua aproposa iruditu zitzaigun: uretara jauzi egin eta musika zabalean murgildu", azaldu digu Albizuk. Gerora irten den adiera bada ere, bilbotarrek beste azalpen bat ere badute tituluarentzat: "Dzanga Afrika erdian dagoen erreserba

natural bat ere bada. Eta gure diskoa ere musika erreserba bat da. Bistakoa da zertan sinesten dugun eta zer egiten dugun".

Gaztelaniz grabatzeko proposamena

Taldea Tio Peten zela, estudioko bazkide eta El Consorcio ahots taldeko partaide Carlos Zubiagak Madrilera bidaia egin eta gaztelaniz disko berri bat egitea proposatu zien bilbotarrei. Haatik, Four Friendseko kideek ezezkotan eman zioten. "Diskoa grabatuta geneukala etorri zen Zubiaga estudiora, Madrilera beste lagun batekin. Kantuak nahasten ari ginen eta Izarren ahotsa entzun zutenean harrituta gelditu ziren. Disko berri bat grabatzea proposatu ziguten, beraiek ekoiztiko zutela eta multinazionalen mugitzen saiatuko zirela esanez. Baina gaztelaniz grabatu beharko genukeela. Guk, ordea, ez genuen gure burua proiektu horretan ikusten", dio Eneka Albizu gitarra joleak. Izar bezalako musikari gazte batentzat proposamena bideragarria izan zitekeela uste dute taldekideek. Alabaina, gainontzeko partaideak, tartean adina eta beste hainbat arrazoi direla medio, ez zeuden horrelako jauzi bat emateko prest: "Nik uste dut horretan denak gaudela ados. Guri musika egitea gustatzen zaigu, guri gustatzen zaigun musika, nahi dugun moduan, diskoak nahi ditugunean kaleratuz eta bestelako mugarik gabe. Horrelako proiektu batean sartzeak zenbait muga eta inposaketa ekarriko lituzke eta guk ez dugu horren beharrik".

Aurrera begira, taldeak hirugarren disko baterako errepertorioa euskaraz landu nahi du ahal den neurrian. Banda bizkaitarrak hirurogeita hamar kantutik gora ditu kantu zerrendan. Hortaz, badu nondik hasi lanean. ■

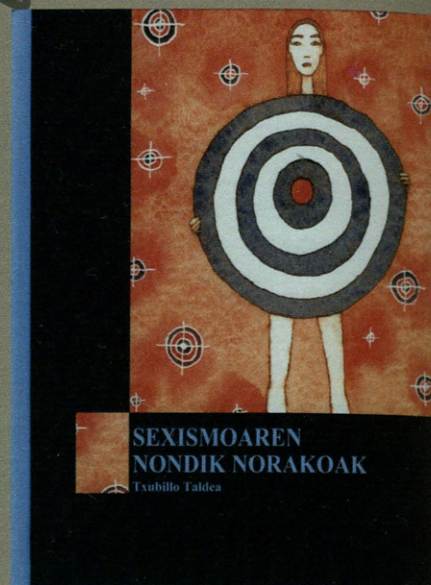

ZIENTZIA ETA NATURA: HOGEITA SEI ISTORIO

Zientziari eta Naturari buruzko hogeita sei istorio edo gai erakargarri hauek autonomoak dira; hau da, ulertzeko ez zaie ordena jakin bati jarraitu behar izatea. Beraz, irakurleak liburu osoa edo nahiago dituen atalak baino aukera ditzake irakurketan, bere gustuen eta interesen arabera.

Hona hemen istorio horien eduki batzuk: oraindik orain aurkitu diren nukleo atomikoen forma bitxiak; zakurren jatorria eta eboluzioa; Txinako momia zurien enigma; Carlos Castaneda eta xamanismoa; Zientzia eta Biblia aurrez aurre; Ramses faraoiaren heriotzaren jatorria; erradioaktibitatearen sorkuntza; Lurraren adina jakiteko istorio bitxiak; mendikateen sorrera; lurrikarren azterketa; sukaldeko gatzaren sekretuak; denboraren historia; maitasun-erritoak munduan zehar; Irlandako erraldoien galtzada; antzinako euskaldunen denboraren nozioak; Pazko uharteko zibilizazioaren amaiera, neurozientzien iraultza,...

Liburan zehar egileek erakusten dute zientzietako eta naturako gaiak atseginak bezain erakargarriak izan daitezkeela.

SEXISMOAREN NONDIK NORAKOAK

Sexismoaren eta homofobiaren kontrako giza eskubideen aldeko liburu da honako h. Bertan sexismoarekin loturiko zenbait hitza g. aztertzen dira (berdintasuna, rola, aurreiritz. diskriminazioa, matxismoa, generoa,...) eta ba. estereotipoek heziketan betetzen dituzt. funtzioak ere. Sexismoak badu indarkeriare. harreman estua; eta indarkeria fisik. psikologikoa, gizarte-harremanen kontro. xantaia emozionala, etab. kontuan hartu bel. ditugu.

Lesbianismoa eta homosexualitatea a. aztertzen dira, sexismoarekin zerikusi har. dutelako. Horiei buruz asko eta asko hitz egit. bada ere, izugarrizko ezjakintasuna dago gizarte. Horri aurre egiteko, hiztegi bat eta des. homosexualaren eta homofobiaren historia labur. eskaintzen dira hemen. Historia horien barne. hainbat pertsonaia homosexual edo bisexual. ospetsuren biografiak aztertzen dira: Alexan. Handia, Safo Leboskoa, Ricardo I.a Lehoi-bihot. Joana Arc-ekoa, Leonardo da Vinci, Miguel. Cervantes, William Shakespeare, Oscar Wil. Marlene Dietrich, Virginia Woolf, Jon M. Keyn. Mustafa Kemal Atatürk, Frederic Chopin, Man. Azaña, John Edgar Hoover,...

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Jamaika eta Euskal Herriaren iragana biak bat oraina eginda

The Clash aspalditik da Fermin Muguruzaren kuttuna, baina hortik haratago Clash hitzak talka esangura ere badu. Ingalaterrako aitzindari haiek egin zuten bezala baina beste era batean, Muguruzak Jamaika hartu du xede. Euskal Herriaren eta Jamaikaren arteko uztar-

**Euskal Herria
Jamaika Clash**
Fermin Muguruza

TALKA

Iraupena: 48'41"
12 euro

keta egin du, bi kulturak batuz, nahastuz eta elkar aberastuz. Horretarako, Xabi Pery, Xabi Solano eta Jon Elizalderekin batera Jamaikako bihotzera joan eta herrialde horretako iragan eta oraina diren musikari eta abeslariarekin aritu dira dohaintza aske bezain esanguratsuak eginez. Emaizta aberatsa da: reggaea, ska, raggamuffina, dub-a eta beste landu dituzte trikitiarekin eta bestelakoekin. Hitzetan gertukoa, egunerokoa, beste kulturetako bizipenekin lotu du, gertuko arazo txikiei urruneko erantzun eta antzekotasunak emanez. |

FERMIN MUGURUZA

**«Asmatikoa naizenez, arnas bakoitza
musika bezala borroka bilakatu zait askotan»**

Zelakoa izango da Basque Exhibition Centerko kontzertua?

Artistikoki mundiala. Bizi garen testuinguru zehatz honetan, hunkigarria eta historikoa.

Diskoan filmeen erreferentzi ugari daude. Adierazpide garrantzitsua al da zinema? Pentsatu al duzu horretan aritzea?

Musikarekin batera adierazpide garrantzitsuenak. Bai, behin baino gehiagotan pentsatu dut horretan ere aritzea.

Zer helburu dauka Talkak? Beste batzuen lanak ere kale-ratuko dituzue?

Nire lanak argitaratzea, autoeragiketa eta independentziaren frontetik. Besteen lanak argitaratzen lagunduko dut, baina ez nire markapean.

Fusioa egitea baino eraginkorragoa da talka egitea?

Uztarketa talka baten ondorioa da beti. Izan water, my friend...

Kortaturekin ska lantzen hasi zineten. 20 urte berandua-go, Jamaikara bueltatu zara bete-bete. Zirkulua ixten zabilta?

Egitasmo bat bururaino eramatea, bai, baina ez dut uste ezer itxi dudarik. Seguruena, beste zirkulu batzuk ireki. Jamaikarrek asko eman dizute. Zuk trukean zer eman diezu? Gure doinuak beraienekin ezkondu, beraien musika aberastea?

Beste solaskideen ekarpena beti da aberasgarria. Jamaikako musikaren garapenaren gakoa da kanpoko eraginei irekia izan dela beti.

Euskaldunok zer daukagu samuraiez, perfektioaz, ikasketek? Eta zer komunean?

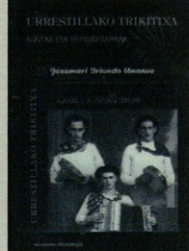
Denboraren pertzepzioa dugu ikasgai nagusia. Inperfektioa da besteekiko bereizten gaituena, beraz, bakarrak izateko dugu ikurra. Eta amankomunean dugu oinazea gaunditzeko gaitasuna, irakaspenera, diziplina, zorroztasuna... Euriaren erritmoarekin bizitzan gidatuko gaituen kode poetikoa idatzi beharko genuke.

"Gauza apaingarrien munduan bizi bagara, musika edeki kulturala besterik ez da". Zer da zuretzat musika, hain barruan daramazuna?

Arnasa bezalakoa da. Asmatikoa naizenez, bizitzaren arnas bakoitza borroka bilakatu izan zait askotan. Musika hori dena da.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

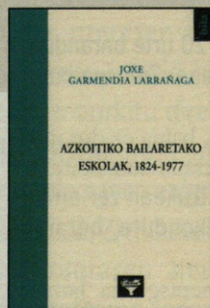

Urrestillako trikitixa. Auntxa eta Iturbidetarrak
Joxemari Iriondo
 EUSKAL HERRIKO TRIKITIXA ELKARTEA
 136 or. + CD / 15 euro

Auntxa eta iturbidetarren doinuak

Trikitixa alorrean ere hainbeste lan egindako Joxemari Iriondo Unanuek osatua da Antonio Arana Armendi *Auntxa*-ren eta Loiolako Iturbidetar familiaren urratsei eskainitako *Urrestillako trikitixa. Auntxa eta Iturbidetarrak* lana. Bertan, gerra aurrean eta ondorenean ere Urrestillako Trikitixarekin eta beste trikitilari askorekin erromeriaz erromeria ibili ziren lagunen nondik norakoak jasotzen ditu. Izan ere, infernuko auspoaren miresle sutsua da Joxemari Iriondo, eta *Auntxa* gizon maitagarria eta artista bertatik bertara ezagutzeko aukera izan zuen, Iturbidetar soinu-joleak bezala.

Haiei buruz duela urte askotxo idatzitakoak bildu ditu liburuan, eta Liolako Herri Irratian egin eta maitekiro gordetako zenbait grabazio trikitizale jaso ditu CDan. |

Azkoitiko bailaretako eskolak, 1824-1977

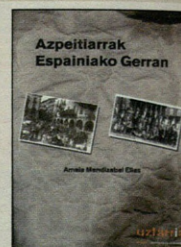
Joxe Garmendia Larrañaga
 UTRIUSQUE VASCONIAE
 344 orrialde / 22 euro

XIX. eta XX. mendeko Azkoitiko landa-auzoetako eskolatzea

Gaur egun Filosofia eta Hezkuntza Zientzien fakultatean irakaskuntzan eta ikerkuntzan ari den Joxe Garmendia Larrañaga azkoitiarrak Gipuzkoako auzo-eskolen gainean egin zuen bere Doktorego tesia. Orain, *Azkoitiko bailaretako eskolak, 1824-1977* lanean, baserrietako seme-alaba askok bizi izan duten eskola nolakoa izan den jakitera gerturatzeko irakurlea, XIX. mendean hasi eta XX. mendeko ia amaiera arteko Azkoitiko landa-auzoetako eskolatzea nolakoa izan zen azalduz, eta auzo-eskola haiek deskribatuz. Ikasle askoren memorian ondo gordeta dagoena, euren haurtzaroko eskola haietan pairatu behar izan zituzten ankerkeriak adibidez, berreskuratu du Joxe Garmendia Larrañagak bere lan honetan. |

Alde batekoen zein bestekoen patua

1936-1939 urte bitarteko Espainako Gerra bizi izan zuten azpeitiarren lekukotza jaso nahi izan du Amaia Mendizabal Eliasek *Azpeitiarrak Espainiako Gerran* liburuan. Eta gerra bizi izan zuten bederatzi azpeitiarren hitza jaso du bere lanean. Hurrenez hurren, Anton Loinaz, Eusko Gudarosteko gudaraiarena; Maria Dolores Odriozola, "Margaritas" emakume karlisten mugimenduko kidearena; Santa Larozgoitia nazionalista, erizaina eta preso gerran izan zenarena; Ignacio Artetxe, Francoren trope-tako soldadu erreketearena; Lurdes Alberdi, errefuxiatutako familiako kidearena; Ramon Altolagirre, Francoren tropetako soldaduarena; Jesusa Aranguren gerra garaiko lekukoarena; Jesus Urbietak, Eusko Gudarosteko gudaraiarena; eta Asentxio Zubillaga, gerra garaiko Azpeitiarren lekuko izan zenarena. |

Azpeitiarrak Espainiako Gerran
Amaia Mendizabal Elias
 UZTARRIA
 202 orrialde
 10 euro

Tantak-en 35. zenbakiko mamiak

Duela hemezortzi urtetik honantz Euskal Unibertsitateko Hezkuntza Aldizkaria den *Tantak*-en 35. zenbakian plazaratu dituzten gaien artean, honakoak azpimarra genitzake: Hego Euskal Herriko eskola-liburutegietan izan diren funtzionamenduen gorabeherak; Euskal Autonomi Erkidegoan hezkuntza-kooperatiben egoera zertan den; zenbateraino ezagutzen duten euskarazko tradizioa irakasle eta kazetari gaiek; Txema Preciado Saez de Ocariz, Euskal Herriko Unibertsitatean Musika, Plastika eta Gorputz Adierazpenaren Didaktika sailean diharduen irakasleak idatzitako *Erna zite! Beranta gorria dugul!*; heziketa bereziaren gaineko legediaren garapena Euskal Autonomi Erkidegoan aztertzen duen lana; eta helburu geometrikoen eskuratze-mailaren kategorizazio bidean Van Hielek dituen ereduak. |

Tantak
Batzuen artean
 EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA
 188 orrialde

Hogeita bi hizkuntzetara itzulitako *Peter Pan*

Egundoko arrakasta izan zuen *Peter Pan eta Wendy* antzezlanak eta haren ondoren James Matthew Barriek plazaratu zuen liburuak. 1929an, Berriek opari ederra egin zion ongintzako erakunde bati: *Peter Panen* egile-eskubide guztiak eman zizkion Great Ormond Street Haur Ospitaleari. 2004an, berriz, Ospitale horrek *Peter Pan eta Wendy* liburuaren bigarren zatia idazteko baimena eman zuen, horretarako literatur lehiaketa antolatuz. Geraldine McCaughrean gertatu zen lehiaketa horretako irabazle, mundu osoko idazleen artean, eta orain Xabier Payá Ruizek euskaratu duen *Peter*

Maite duzunari agur esateko orduan sortutako minak

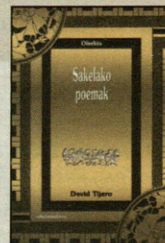
1974ko irailaren 3an Bilbon jaio zen David Tijero Osori. Informatikan, irakaskuntzan eta itzulpengintzan bereak eta bost egin bada ere, poesiari eskaini dizkio bere ahalegin arduratsuenak, eta horiei esker, hogeita bi literatur sari jasotak ditu jadanik. Ediciones Beta argitaletxearen eskutik plazaratu dituen *Sakelako poemak* deitutakoetan, maite duenari agur esaten saiatzen da, jakinik agur horren beldurra gainean duela, eta maitearen ezari ihes egin nahiean dabilela. *Salba nazazu neure buruarengandik* eskatzen dio, batean. ■

Sakelako poemak

David Tijero

EDICIONES BETA

78 orrialde / 10 euro

Peter Pan eta Wendy

Geraldine McCaughrean

ALFAGUARA, ZUBIA

288 orrialde
14,96 euro

Pan eta Wendy izenburuko lana idatzi zuen. Lan bera, hogeita bi hizkuntzetara itzulita izan da. ■

JESUS MARI OLAIZOLA TXILIKU

«Ez da sinetsi behar egia dela istorioetan kontatzen den guztia»

Nola sortu zen *Bizitza eredugarriak*?

Hasiera batean, liburuan laurogei istorio kontatzeko asmoa nuen, eta izenburua ere prest neukan: *Berrogei egun eta berrogei gau*. Laurogei biografia labur izango ziren; horietatik berrogei kontakizun benetako, asmatu gabeko biografiak —nahiz eta narrazioan kontatutakoa sinesten zaila izan—, eta beste berrogei irudimenezkoak, agian aurreko berrogeiak baino sinesgarriagoak baina asmatutakoa. Liburutxar honek, ordea, ez zuen nik erakutsitako bidetik joan nahi izan.

Eta zer egin zenuen orduan?

Amore eman eta istorio gutxiago baina luzeagoak eta “eredugarriagoak” egitea erabaki. Baina kontakizunek gorde dute hasierako malezia hura: ez da sinetsi behar egia dela istorioetan kontatzen den guztia.

Beraz, zer egin behar du zure liburu honen irakurleak?

Pentsatu, irakurtzerakoan, istorio serioak asmatutako adar-jotzeekin nahastuta egon daitezkeela kontakizunetan. Eta alderantziz, pentsatu irakurritako istorioan sinesten hain zaila den hori egia izan daitezkeela. Atal batean ehunetik laurogei asmatutakoa bada, beste batean egia izango da hamarretik bederatzia. Hala eta guztiz, kontakizun bakoitzean badago, beti, benetako erreferentziaren bat, errealitatearekin lotzen duen soka bat: itsasontziak lotzeko sokatzarra bezalaxe ziba dantzarazteko listari mehea. Hasierako asmoak ekarri du hori, errealitatearen eta asmatuaren nahastea, eta idazteak berak gainontzekoa: laurogei biografia labur egin ordez hogeita bost —zienta laurdena, piperrak eta tomateak aldatzen diren bezala— biografia “hobetu” egitea.

DANI BLANCO

Benetakotasun eta fantasia hogeita bost biografiatan

Alfabetoaren letra bakoitzari jarraituz hogeita bost biografia idatzi ditu Jesus Mari Olaizola

*Txiliku*k Elkar argitaletxearen eskutik plazaratu duen *Bizitza eredugarriak* izenburuko liburuan. Nolanahi ere, egileak ohartarazten du, neurri batean ala bestean, biografia horietan benetakotasuna eta fantasia nahasturik daudela, eta irakurlearen esku uzten du asmatzea narratzen dituen bizitza bakoitzaren baitan zenbat dagoen egiatik eta zenbat ziritik. Dena den, Barbara Allenen bizitza tristearekin hasiera eman eta Robert Liston zirujau trebearen gorabeherekin amaitu dituen biografia hauei gehikuntza bitxi bat erantsi die *Txiliku*k: narrazio bakoitzaren amaieran aipatzen du kontatzen den istorioarekin edo haren protagonista izandako pertsonaiekin zerikusia duen abestiren bat, gutxienez. Gogora ekarri

**Bizitza
eredugarriak**

**Jesus Mari
Olaizola Txiliku**

ELKAR

264 orrialde
17,50 euro

dituen pertsona guzti horiek zergatik jo daitezkeen eredugarritzat, berriz, egileak bakarrik daki. Batzuk alproja samarrak izan ziren. Beste batzuek, berriz, agintea edota era bateko zein besteko nagusitasuna bere esku zutenen krudelkeria jasan behar izan zuten. Eta badira zeukaten irudimenaren indarrez egin zituzten aurkikuntzengatik eredugarri jo dituenak ere. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Iban Zaldúa irabazi du Euskadi Literaturara saria, euskarazko literaturaren atalean, *Etorkizuna* ipuin bildumarengatik. Pruden Gartzia (*Lazarraga, Ernazimentua euskaraz*), Koldo Izagurre (*Sua nahi, Mr. Churchill?*), Karlos Linazasoro (*Denbora aleak*) eta Xabier Montoia (*Bingo, poemak 1981-2000*) ziren gainerako hautagaiak. Itzulpengintza ataleko saria, berriz, Xabier Olarrak irabazi du, Raymond Queneau idazle frantziarraren *Exercises de Style* lanaren itzulpenagatik. *Estilo ariketak* izenburua jarri dio liburuari Olarrak.

Athom Rhumba taldeak *Amateur Universes* diskoa (Oihuka) kaleratu du. Besteak beste Jon Wahl, Hendrik Röever, Luis Camino eta Desiree Garcia musikariek hartu dute parte bizkaitarren lan berrian.

Eugenio Ampudia artista espainiarrak *Idea zanpatzaile bat baino ez* erakusketa paratu du Gasteizko Artium museon. Orotara 23 obrak osatzen dute 2007ko otsailaren 18a arte ikusgai izango den erakusketa.

Hortzmuga konpainiak *Eva vs Eva* antzezlan estreinatuko du urriaren 26an eta 27an, Galdakaoko Torrezabal Kultur Etxean. Arantza Goikoetxea, Izpiñe Soto eta Argia Gardeazabal aktoreek hartzen dute parte komedia honetan.

Beldurrezko Zinema Astea

DAVID CRONENBERG zuzendari kanadarraren lana ekarriko du gogorra Donostiako Fantasiatzko eta Beldurrezko Zinema Astearen XVII. edizioak. Urriaren 28tik azaroaren 4ra bitartean haren film luze guztiak eskainiko dituzte, *Stereo* (1969), *Optimes of the future* (1970) eta *A history of violence* (2005) tartean. Bestalde, animazio filmek tarte berezia izango dute aurtengo egitarauan. Hala, Aitor Arregik eta Iñigo Berasategik zuzendutako *Cristobal Molon* euskarazko filma Kursalean estreinatuko dute, haurrei zuzendutako emanaldi berezi batean. *Renaissance* (Christian Volckman) urteko animazio film ederrenetakoa ikusteko aukera ere izango da. Informazio gehiago: www.sansebastianhorrorfestival.com.

Tabua hizpide Galeuscan

AZAROAREN 1ETIK 4RA BITARTEAN egingo da Iruñean Galeusca, galizieraz, katalanez eta euskaraz lan egin eta argitaratzen duten idazleen topaketa. Aurtun "tabua" gaia izango dute hizpide parte-hartzaileek. Besteak beste Ur Apalategi, Leire Bilbao, Angel Erro eta Markos Zapiain idazle euskaldunak; Isabel Clara-Simó, Nuria Albó, Teresa Bertran eta Carles Cortés katalanak eta Camilo Franco Iglesias, Bieito Iglesias, Xavier Queipo eta Isidro Novo galiziarrek ariko dira gai

Patxi Iturregi idazleak *Beterriko Liburuan* esanak: "Internet dela eta, ez dut inolako etsairik ikusten. Kontrakoa, internetek liburuaren inguruko arreta zabaldu duela esango nuke. Euskaraz ere bada literatura lantzen duten hainbat blog. Bazirudien liburuak beste formatu batean —digitalizatuta— eskainiko zirela, baina badirudi liburua bezain aukera goxorik oraindik ez dutela topatu. Badaude literaturari aukera berriak zabaltzen dizkieten tek-

nika berriak; hipertestua esaterako".

Elena Pimenta ilustratzailea *elkarriketatu* zuen *Garak*: "Hori esan ohi da, beste baten (idazlearen) itzalean gabiltzala, gurea bigarren mailako artea dela, baina ez dut horrelakorik sentitzen. Egia da garai batean gure izena ez zela agertu ere egiten, baina aldatu dira gauzak. Ez dut sentitzen nire lanak idazlearenak baino gutxiago balio duenik".

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa) Tel.: 943 801684
e-posta: ondarre@hispavista.com www.acvmultimedia.com/ondarre

MATTEO JATETXEA

Ugaldetxo auzoa, 11
20180 Oiartzun

Tel. / Faxe: 943 49 11 94

e-posta: restaurantematteo@telefonica.net
web orria: www.restaurantematteo.com

Antzerki eta dantza garaikidea Bilbon

BAD Bilboko Antzerki eta Dantza Garaikidearen Jaialdiak 26 talderen 56 ikuskizun eskainiko ditu urriaren 27tik azaroaren 5era bitartean. Ohiko lekuez gain (Bilborock, Arriaga, Fundicion eta Bilbaoeszena), La Merced ikastetxeak eta San Frantzisko auzo etxeak ere hainbat emanaldi jasoko dituzte. Irlanda, Portugal, Frantzia, Brasil, Madril, Katalunia, Valentzia eta Euskal Herriko konpainiak arituko dira BAD jaialdiaren zortzigarren edizioan. Nexo Teatro eta Laressistens euskal taldeek aurreneko eskainiko dituzte euren ikuskizunak, *Hombre Arena* (urriaren 29an) eta *Metidas en harina* (azaroaren 4an), hurrenez-hurren. Jaialdia 0 Teatro (Zero) taldearen *Metáfora/?=0* obrak irekiko du. Informazio gehiago: www.badbilbao.com.

horri buruz solasean. Azaroaren 3an, Galeusca topaketaren baitan, hiru herrialdeetako ipuin kontalarien istorioak entzuteko parada izango da, Urdazubiko klaustroan goizez eta Elizondoko Arizkunea Kultur Etxean arratsalde.

Nafarroako Euskal Kantu Txapelketa

URRIAREN 31N AMAITUKO DA Nafarroako Euskal Kantu Txapelketan izena emateko epea. Parte hartu nahi duten hamabost urtetik gorako gazteek Euskal Kantuzaleen Elkartera (948141812) edo Esan Erran, Karrape, Aralar, Baleixe eta Euskalerrria irratietara dei dezakete. Kantu Txapelketako finalerdiak azaroaren 4an eta 11n jokatu dira, Elizondoko Lur aretoan eta Tafallako Kube aretoan, hurrenez-hurren. Finala berriz, azaroaren 18an izango da Lekunberriko 31 aretoan. Hiru emanaldiak arratsaldeko 18:00etan hasiko dira.

Nafarroako Antzerki Eskolaren zikloa. Hilaren 22an jarri zen abian Nafarroako Antzerki Eskolaren *Udazkena 06* zikloa, Mofa & Befa konpainia galiziarren *Siempre Lejos* izeneko ikuskizunarekin. Abenduaren 17ra bitartean umorea ardatz duten beste bederatzia emanaldi eskainiko dituzte, aurrenekoa Toda vía Teatro talde argentinarrak, urriaren 29an. Emanaldiak 20:00etan hasiko dira eta sarrerak 10 euro balio du. Aurten 60.000 euroko aurrekontua izan du antzerki zikloak.

Gure Artea 2006. Abigail Lazkoz, Juan Perez Agirregoikoa eta Txuspo Poyo artistek irabazi dute 2006ko Gure Artea saria. Euren lanak, izena eman zuten 80 lagunen artean aukeratutako beste 13 artistenekin batera, Donostiako Koldo Mitxelena kulturunean izango dira ikusgai 2007ko urtarrilera bitartean. Argazkiak, marrazkiak, koadroak, bideoak eta instalazioak bildu dituen erakusketaren komisarioa Ismael Manterola EHuko irakasle eta arte kritikaria da. Hiru irabazleen lanak Gasteizko Artium museoa erakutsiko dituzte hurrengo urtean. Gure Artea sariak 1982az geroztik banatzen ditu Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak.

**gure!
arteak
euskaraz**

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Arrain mota	▼	Lege	▼	Merezi duena	▼	Zuhaitz mota	▼	Abeslariak
	Armiarma-sareak		Baserriko aberea		Alderdi politikoa		Nairobitar		
	▶		▼		▼		▼		
	* DEITURA	▶							
	Lasai								
Esna	▼	Elkartu	▶ ▼			Hari, nuen	▶		
Emakume izena		* IZENA				Hangoa			
▶		▼			Leku hartarat	▶ ▼			
					Tantaloa				
Bizkaieraz, itxi	▶					Oxigenoa	▶	Bokala	▶
Erretokia						Bokala		Auhena	
▶					Arabako	▶	▼	▼	
					Torturari ez!				
Nori atzizkia	▶	Idi, hitz elkarketan	▶ ▼		Bokala	▶	Zezen zikiratu	▶	
Animalia adardunak		Iridioa			Kasu, bokalik gabe		Omen		
▶		▼			▼	Eguzkia	▶ ▼		
						Bokala			
Irrati saioak	▶					▼			

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Olako langilea. 2.- Katu ar. Ohartasunaren etenaldia. 3.- Jardun. Uso ar. 4.- Röntgen. Beharra. Nork kasuaren atzizkia. 5.- Ez ezin. Instintua. 6.- Sodioaren ikurra. Ogi egile. Kontsonantea. 7.- Mirespena. Hizki bihurtunetsua. 8.- Jatorria adierazteko atzizkia. Fruitu mota. 8.- Tragediari dagozkionak.

GOITIK BEHERA

1.- Bizkaieraz, aran. Kontsonante bustia. 2.- Bizkaieraz, sobera. Bost bider bi. 3.- Hunoen errege hura. Bizkaieraz iratzea, garoa. 4.- Galioaren ikurra. Soro. Kontsonantea. 5.- Gipuzkoako hiria. Militarren kolorea. 6.- Kontsonantea. Lahar. ... egin, goitik ari. 7.- Burdinola. Gizon izena. 8.- Galdetzaile bat. Begirada. 9.- Bokalek errepikatua. Metalezko sokak.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Sudokua

9x9-ko laukian hutsik dauden gelaxkak bete behar dituzu 1etik 9ra bitarteko zenbakiak idatziz eta kontuan izanik zenbaki bakar bat ere ezin duzula errepikatu errenkada eta zutabe berean, ezta dagokion 3x3-ko laukian ere.

9			7	4		5		
				9		3		
5					2			8
					6	8		
4								3
		1	2					
3			1					9
		4		5				
		9		7	4			2

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Gazte eder eta atsegin. 2. Oso-oso garbi.
3. Lakarra, ez leuna. 4. Ipar Euskal Herrian, esna. 5. Mairidrea, mihisea.

Kike Amonarrizen umorea

Kointzidentziak

Duela gutxi hil da Françoise Claustre arkeologoa, Txadeko gerrillariak 33 hilabetez bahituta eduki eta gero... Kointzidentzia handiegia kasualitatea izateko.

"Claustre"tik ote dator klaustrofobia hitza? Edo patuaren orbana zeraman iltzatuta emakumeak deituran?

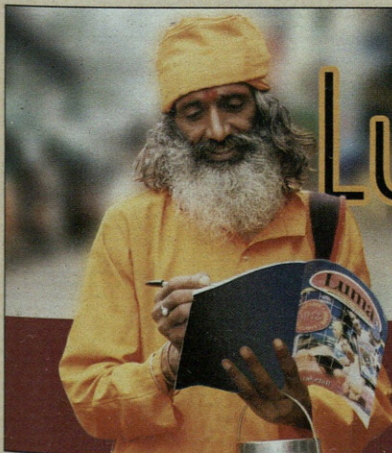
Bestalde, euskaldunok badakigu "txapelokerei" eta antzekoei ezin zaiela "txakurrak" deitu apologia egin izanaren akusaziopean erortzeko arriskurik gabe. Haiek, berriz, 18/98 epaiketan eta bai 11-M dela eta Madrilan azido borikoa-ekin darabilten saltsan, lasai asko deitu diete agente batzuei "perito". Hori bai, "r" bakararra-ekin... bai "perito" eta bai "boriko".

Soluzioak

K	V	O	K	I	K	A	G	I	K	O	A	V	K
T	A	R	K	O	K	A	R	K	O	A	V	K	A
M	I	R	A	E	S	E	E	S	E	E	S	E	E
N	A	I	R	A	E	S	E	E	S	E	E	S	E
A	H	A	T	L	S	E	N	A	V	K	O	A	V
R	L	A	N	A	V	K	O	A	V	K	O	A	V
A	R	I	U	S	A	R	K	O	A	V	K	O	A
K	A	T	A	R	K	O	A	V	K	O	A	V	K
O	L	A	G	I	K	O	A	V	K	O	A	V	K

K	V	O	K	I	K	A	G	I	K	O	A	V	K
T	A	R	K	O	K	A	R	K	O	A	V	K	A
M	I	R	A	E	S	E	E	S	E	E	S	E	E
N	A	I	R	A	E	S	E	E	S	E	E	S	E
A	H	A	T	L	S	E	N	A	V	K	O	A	V
R	L	A	N	A	V	K	O	A	V	K	O	A	V
A	R	I	U	S	A	R	K	O	A	V	K	O	A
K	A	T	A	R	K	O	A	V	K	O	A	V	K
O	L	A	G	I	K	O	A	V	K	O	A	V	K

Bost bider
bost
1. Galat. 2. Atzetar
3. Lata. 4. Atzetar
5. Izara.

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
JON GONZALO

Donostia (Gipuzkoa)

Goi paleolitoko aztarnen bila

Dozenaka ibilaldi egin daitezke Aiako Harria Parke Naturalean, eta horietako bat da Aizpitarteko haitzuloen inguruan egin daitekeena. Aizpitarteko basoa, Landarbaso erreka, Igoin mendia, haitzuloak... Ikusteko eta goatzeko ez da osagairik falta. Ez ahaztu linterna eramatea, haitzuloak ilun daude eta. Orain dela 30.000 urteko gizakien bizilekua zen Aizpitarte, eta ez da kasualitatea. Ingurune pribilegiatua da oso.

Gure ibilbidearen abiapuntu eta helmuga den Listorretako atsedenekua, atzean Aiako Harriak zaintzen duela.

Astigarraga eta Oiartzun lotzen dituen GI-2132 errepide bazterrean Perurena jatetxea dago. Txomin Perurena txirrindulari famatuaren jaiolekua da baserri hau, eta bertan hartu behar

dugu Listorreta-Barrengoloia atsedenekura eramango gaituen errepidea. Orain gutxi konpondu du errepidea Errenteriako Udalak -Listorretako

Zelaieta Berri Landetxea

Itsaspe Auzoa

20829 Itziar

Tel: 943 74 28 56 • 655 74 27 06

e-posta: xalba3@euskalnet.net

atsedenlekua Erreterriako udalerriari dagokio—. Asfalto eta seinale berriak jarri dituzte, eta Listorretan bertan aparkaleku handi bat atundu dute. Listorretara iritsi aurretik, beste goi-mailako jatetxe bat aurkituko dugu bidean. Mugaritz du izena eta Luis Mari Aduziz sukaldariak zuzentzen du. Izen handiko jatetxea da, eta mundu guztiko jendea etortzen da bertara. Ez gara errealitatea puzten ari. Iaz, aldizkari japoniar batek munduko jatetxe onenen zerrenda egin zuen, eta Mugaritz 10 lehenengoan artean sailkatu zuen. Aizpitarteko haitzuloen inguruko

txangoa bazkari on batekin amaitu nahi duenak, aukera paregabeak ditu inguruan.

Mokofinak nahasten hasi aurretik, ordea, jarrai dezagun gure ibilbidearekin. Mugaritz ondotik pasatzen den errepi-detik aurrera egin behar dugu, eta autoa Listorreta-Barrengoloia-ko aparkalekuan utzi. Asfaltozko errepidea bertan amaitzen da eta ez dago galbiderik. Aparkalekuaren ondoan informazio bulego bat dago. Aiako Harria Parke Naturalaren inguruko informazioa jaso dezakegu bertan.

5 herriren Harria

ENDARAKO harizitiak, Oianlekuko pagadiak, Bianditz eta Akolako monumento megalitikoak, Arditurriko erromatarren meatzeak... Aiako Harria Parke Naturala bisitatu nahi duenak badu zer ikusia. Gipuzkoako ekialdeko muturrean dago eta 6.913 hektarea ditu. Bost udalerritako lurak hartzen ditu: Hernani, Donostia, Errenteria, Oiartzun eta Irun. Hegoaldean, Nafarroarekin egiten du muga, eta ekialdean, Lapurdirekin. Parke Naturaleko punturik garaiena Aiako Harria da (834 m) eta apalena Bidasoa ibaiaren azpialdea (6 m). Orain dela 10 urte eman zitzaion Parke Naturalaren izendapena Aiako Harriari. Izendapen honen helburuak honako hauek dira: bertako ekosistemak babestea, gizarte eta ekonomia jarduerak sustatzea, jarduera tradizionalaren hobetzea eta berreskuratzea, naturaren ezagutza zabaltzea, eta oinarritzko prozesu ekologikoen azterketa bultzatzea.

Parke Naturalera eramango gaituzten sarbideei dagokionez, bertara iristen diren hainbat errepide daude. Besteak beste, Ingelesaren gaztelutik Irundik Oiartzunera doan errepidea, Oiartzun eta Lesaka lotzen dituen Aritxulegiko bidea, Oiartzundik Artikutzarainoko errepi-dea edo Erreteriatik Listorreta-ko atsedenlekura doana.

5,2 kilometroko ibilbidea

Informazio bulegotik abiatuta bi aukera ditugu. Bata, Susperregi jatetxera doan autoentzako bidea hartzea. Bestea, informazio bulegoaren parean dagoen mendi bidexka hartzea (PR-GI 86). Naturaz gozatu nahi duenarentzat bigarren aukera hau da egokiena. Egia da aldapa pikoa igo behar dela, baina inguruko zuhaitzak ikusteak merezi du (haritzak eta urkiak). Aldapa piko honetatik gora Susperregi jatetxera iritsiko gara. Hasierako hau da ibilbidearen zatirik gogorrena, eta arnas estuka dagoenarentzat oso aproposa da jatetxe ondo-ko iturria. Ura edan eta gero, Malbazarra doan bidea hartuko dugu.

Puntu honetatik aurrera autoentzako ibilbidea moztuta dago, eta Aiako Harria Parke Naturalak eskaintzen digun paisaia are ederragoa da. Bidearen eskuinaldean, esaterako, Igoin mendia ikus daiteke. Azkenaldian,

zoritxarrez, erraustegiaren kokapena dela medio famatu egin dira Igoin mendia eta Igoin Azpiko lurak, eta bisitari asko etorri da inguru hau ezagutzera. Nolanahi ere, Aizpitarteko kobazuloen inguruko ibilbide honek bere horretan mantentzen du xarma.

Baso mistoa

Aldapa gora beste 500 metro ibili eta gero, Idoia izeneko bidegurutzera iritsiko gara. Bidegurutze horretan Landabarsoko erredera doan bidea hartu behar dugu. Paisaia erabat aldatuko da. Aldapa beheara egingo ditugu hurrengo kilometroak, eta Aizpitarteko haitzuloen inguruan dagoen basoan bete-betean barneratuko gara. Baso mistoa

"Errauskailurik ez"

LANDARBASOKO bailara oso ezaguna egin da azken urte honetan. Ekainean, Donostiako Udalak erraustegia bertan eraikiko zuela jakinarazi zuen, eta albiste horrek hautsa harrotu zuen bizilagunen artean. Landarbaso Bizirik elkarte osatu zuten, eta geroztik errauskailuaren aurkako makina bat protesta ekitaldi antolatu dituzte. Protesta giro hori bertatik-bertara arnastu daiteke Aizpitarteko haitzuloen inguruko ibilbidean. Listorreta-Barrengoloia-ko atsedenlekura gerturatzen garen heinean, errauskailuaren aurkako hainbat pankarta ikusiko ditugu errepide bazterrean, eta baita Aizpitarteko haitzuloen inguruan ere. Landarbaso eta Aiako Harria Parke Naturalari kalte handia egingo lioke errauskailua eraikitzeak, eta bizilagunen helburua bisitariak kalte hortaz jabetzea da.

Informazio bulegoa

AIAKO HARRIA Parke Naturalean barrena ibili nahi duenari informazioa eta bisita gidatuak ere eskaintzen dizkio informazio bulegoak. Monitore baten laguntzaz ibilaldia egiteak 2 euro balio du. Informazio gehiago nahi duenak www.gidaide.com edo 696.146.733 telefonoan eskura dezake.

da Aizpitartekoa, eta bertan haritzak, pagoak, urkiak edo erreka zulo babestean bizi diren landareak ikus daitezke. Baso zabal eta lasaia izaki, fauna aberatsa du oso. Zuhaitz artean, okil txikiaren eta garrapoaren mugimendu bizkorak ikus ditzakegu; adarrarte ezkutuenetan, basakutia, basurdea eta orkatza; eta zeruan, arrano txikia eta zapelatz liztorjalea. Harkaitz artean habiak egiten dituzten txoriak ere ez dira falta, besteak beste, saiarrak, saiuriak, belatz handiak eta erroiak.

Aizpitarteko basoaren azpiko aldean Landarbaso erreka dago, eta haitzuloetara eramango gaituen bideak erreka ondotik jarraitzen du. Errekako uraren gardentasunak eta ur jauzi txikiak are atseginagoa egiten dute ibilbidea. Landarbaso ibaiaren ondotik aurrera goazela belardi dotore batekin topo egingo dugu. Astigarrez inguratutako belardia da, eta merezi du bertan atsedean hartzea. Izan ere, Landarbaso ibaia zeharkatzen duen zubira iritsi ondoren, 100 metroko aldapa piko bat igo behar da Aizpitarteko haitzuloetara iristeko.

Aizpitarteko haitzuloak itsas mailatik 330 metrora daude. Arkeologoek orain dela 30.000 urteko giza aztarnak aurkitu dituzte, Goi-Paleolitokoak.

Aizpitarteko haitzuloak

Sekulako paisaia ikus daiteke haitzuloen kanpoko aldetik. Igoien mendia parez-pare dago, eta Aizpitarteko basoa azpiko aldean. Haitzuloak itsasoaren mailatik 330 metrora daude, eta Landarbaso erreka inguruko harana begiztatze leku paregabea dira. Ikusizuna, ordea, are ederragoa da barrura begira jarritz gero. Arkeologoek orain dela 30.000 urteko giza aztarnak aurkitu dituzte bertan, Goi paleolitokoak hain zuzen ere. Besteak beste, aizkorak eta lantzak aurkitu dituzte, eta hainbat animalien hezurak ere bai: hiena, haitzuloetako hartza, tigrea eta elurreina. Hainbat urtez itxita egon ondoren, gaur egun haitzuloetako sarrera irekita dago, eta oso interesgarria da barrura sartzea. Pentsatuko duzun bezala, iluntasuna nagu-

si da bertan, eta horregatik beharrezkoa da linterna bat eramatea.

Aizpitarteko haitzuloek duten xarmaz gozatu ondoren, berriro ere Landarbaso erreka eramango gaituen bidea itzuli behar dugu. 100 metroko aldapa pikoak jaitsi, zubia pasa eta eskuinaldera abiatuko gara aldapa beheara. Jaitziera arriskutsu xamarra da, harri asko daude eta lokatza ere bai. Horregatik, ibilbidearen azken metro hauek lasai eta tentu handiz egitea komeni da. Jaitziera amaitzean, baserri bide batera iritsiko gara. Bide honetan ohikoa da traktoreen doan inguruko baserriarren batekin edo ardiak batekin topatzea. Baserri bidean gora Landarbaso-Barrengoloiako atsedenekura iritsiko gara, eta bertatik-bertara ikusiko dugu gure ibilbidearen abiapuntua: Aiako Harria Parke Naturaleko Informazio Bulegoa. ■

Guikuri Nekazal Etxea

Guikuri, 1 Tel.: 945 464084
01138 Murua (Araba) 615 782323
guikuri@euskalnet.net • www.guikuri.com

INGURU ABENTURA

- Abentura kirolak • Eskola kanpainak • Kanpamentuak • Ospakizunak
- Multiabentura • Prestakuntza ikastaroak • Bidaia antolatutak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Neurria egindako aurrekontuak

Harremanetarako telefono zenbakiak:
635 748 947 / 635 748 948 - Tel. eta Faxe: 945 288114
Martin Olabe, 6 - Behea - GASTEIZ
www.inguruabentura.com • info@inguruabentura.com

Makina bat kontu

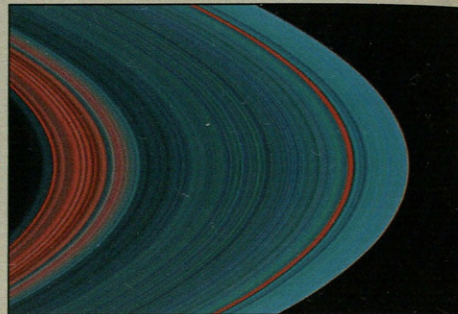
JOXERRA AIZPURUA

ASTRONOMIA

Saturnoko irudi eder bat baino gehiago

SATURNOREN eta bere eraztunen irudi eta argazkiak askotan ikusi izan ditugu telebista edota aldizkarietan. Hala ere, zutabe honen eskuinera aurkezten duguna berezia da. Hona hemen argazki honen historia txikia.

Iragandako irailaren erdialdean *Cassini* zundak ia 12 ordu egin zituen Saturnoren itzalpean. Orain arte ez da inoiz hainbeste denbora igaro Saturnoren itzalpean eta egoera honek aukera eman zuen hainbat saiakera egin ahal izateko. Une horretan zunda Saturnotik 2,2 milioi kilometrora zegoen eta diametroa 1 eta 10 mikrometro artekoa zuten partikulak ikusteko aukera izan zen. Halaber, bi eraztun berri detektatu ziren, bat Epimeteo eta Janus ilargi txi-

Partikulen arabera kolorea dute Saturnoko eraztunek.

kiek orbitatzen dutena eta bestea kometa edo meteoritoren baten artean gertutako talkaren eraginez sortutakoa.

Gainera, eraztunen artean dauden kolore desberdintasunak oso ongi ikusi ziren eta hau eraztunak osatzen dituzten partikulak desberdinak direlako da. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Haurren obesitatea: hobe neurriak garaiz hartzea

EUROPAR BATASUNAK kaleratu berri duen ikerketaren arabera, haurren artean "obesitatearen epidemia" dagoela ohartarazten gaitu Osakidetzak, eta epidemia horren kontra neurri dietetikoak hartzea eta bizi-estiloa aldatzea gomendatzen du.

Haurren obesitateak kasuen %5ean bakarrik du arrazoi genetikoa edo endokrinia (barrukoa). Gainerako kasuetan, alegia ume obesoaren %95ean, arrazoiak kanpokoak da, nutrizionala, elikadura desegoki batek sortua. Eta bigarren talde handi horretan emaitzarik onenak obesitatearen diziplina anitzeko tratamenduarekin lortzen dira, bertan pediatriak, psikologoak eta dietistak batera parte hartuz. Dieta orekatua, ariketa fisikoa egitea, heziketa nutrizional egokia eta portaera aldaraztea; horiek lirateke tratamenduaren funtsezko zutabeak.

"Ahalegin nagusiak prebentziora bideratu behar dira, ohitura dietetiko egokiak bultzatu eta horien abantailak ezagutzera emateko", dio Nafarroako Unibertsitateko Javier Aranceta doktoreak. Haurren obesitatea osasun publikoko arazo nagusietakoa bihurtu da, eta berorren arrazoiak eta ondorioak kezagarriak dira benetan. Nor-

malean tradizioz ondoen elikatzen ziren herrialdeetan ere (Europako hegoaldean, batik bat) ohitura nutrizionalak okerrera egin dute, modu nabarmenean gainera, "zabor" janarien eta telebista edo ordenagailuaren

aurrean egiten diren ordu luzeen ondorioz. Egoera horren arduradun nagusiak gurasoak eta hezitzaileak dira. Baina ez da ahaztu behar haur-obesitateak umearen garapen psikosozialean eragina duela, eta helduaroan obeso izateko arriskua gehitzen duela, gaixotasun kardiobaskularrak izateko eta horiengatik hiltzeko arriskua ikaragarri ugalduz.

Bukatzeko, hona hemen ikerketak utzitako datu beldurgarri batzuk: Urtero 400.000 ume obeso gehiago daude Europan. Gaur egun 14 milioi dira, guztira, arazo hori duten umeak Europar Batasunean.

Europako zifrarik altuenak 6 eta 12 urte artean ematen dira (%16,1eko prebalentzia) eta adin-tarte horretan Espainia da arazo larriena duen herrialdea.

2 urtetik 29 urtera bitarteko biztanleen %13,9 obesoak dira Espainian.

ZIENTZIA

Taula periodikoko elementurik astunena?

ERRUSIAKO Doubna-n dagoen Ikerketa Nuklearreko Institutuko Youri Organessian ikerlariak zuzendutako ekipoa munduan dagoen ospetsuena da elementu berrien aurkikuntzan.

118 izendatutako elementua da astunena. Berau lortzeko oso erradiaktiboak den Californium elementua (irudian ikusgai) bonbardatu dute.

Hil honen hasieran *Physical Review C* aldizkarian argitara eman zituzten egindako ikerketekin lortutako azken emaitzak. Bertan diotenez 118. elementua topatu dute eta antza orain arte aurkitutako elementurik astunena da. Elementuaren pisua atomoen gunean dagoen protoi kopuruak adierazten du. Orain arte uranioa zen astunena bere gunean 92 protoi baititu, baina 118 izena duen elementu honek protoi gehiago ditu bere gunean. Elementu hau lortu ahal izateko oso erradioaktiboa den Californium elementua bonbardatu dute eta emaitzak ekipostatubatuar baten esku utzi dituzte, hauek baieztatu ditzaten.

118 elementuak segundo baten milarena baino gutxiago iraun du, berehala desintegratu baita, baina denbora horretan hiru atomo existitu izan zirela frogatu da.

Ikerlari hauen hurrengo erronka topatzen ari diren elementu berrien egonkortasuna bermatzea da, erabilpen industrialetarako iraupena ezinbesteko baldintza baita. Esan gabe doa materialgintzan iraultza ekarriko luketela material berriek bai malgutasunean, bai gogortasunean, eta abar. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Zurardoa

LIKIDOAK garraiatzeko era onena egurrez egin-dako ontziak direla dakigula milaka urte dira. Lurrezkoek eta metalezkoek bakoitzak bere arazoak arazo, egurra izan da onena eta finean merkeena. Hutsik edo beteta ekarri eta eramateko uztaiak libratu eta upa-oholak eta bi tapak askatuta, egurrezko ontziak alde ederra. Haritza, gaztaina, gerezia, sasi-akazia... denetatik erabili izan da hemen ontziak egiteko, eduki beharreko gaia, iraupena eta abarren arabera.

Ardogintzan haritza izan da beti errege, XX. mendearen erdi aldetik aurrera batik bat. Orduko enologo frantziarrak haritzak ardo onduari erantzen zion kalitate eta ezaugarri organoleptiko aparte jabetu ziren. Eta moda horrek ito gintuen. Barrikote, barrika, buko edo kupel, haritzeko ontzien tarteren bat bizitu gabeko ardoa ez zen inola ere ona. Gero ardo-janetan egurra, haritzeko eskarda bailitza, eztarrian trabeska trabatu zitzaigun eta egun askoz ere denbora gutxiago egiten du ardoak egur artean; mokofinen arabera "ardoa behar bezala zorrozteko adina". Agidanean, edate-rakoan izango dituen ezaugarri garrantzitsuenen %20a erantzen omen dio ontziaren egurrak ardoari.

Gaur ere haritza da zurik preziatuena, frantsesa bezala amerikanoa. Frantsesa deiturikoa bi espezieetakoa da: *Quercus petraea* edo *Q. sessilis* eta *Quercus robur* edo *pedunculata*. Enborretik ohola, zuraren beta oso osorik errespetatzen duen eran, ziriz zartatuta lortzen da. Amerikanoa (*Quercus alba*), aldiz, betak beta, zerrak zuzen ebakitzen du eta enbor berari etekin hiruzpalau aldiz handiagoa ateratzen dio. Bestetik frantsesaren zura askoz ere finagoa da eta ardoari ematen dion gustua ere sotilagoa da. Amerikanoak aldiz, zura zakar samarra izaki, ardoari egur-gusto gordinagoa itsasten dio. Bai bai, azken hau erdiprezioan saltzen da.

Bada ez dakit zenbat urtetan luzatu den eztabaida ero baten ondoren Europako Batasunak ardoari zur gusto horiek emateko edozein eratako ontzitan (hormigoizkoa, zuntzekoa, plastikozkoa, altzairuzkoa...) zur-txirbila erabiltzeko baimena eman du. Oso zabaldua eta ezaguna zen lege kanpoko jokabidea iruzur izatetik edozeinen aurrean harro azaltzeko modukoa izatera pasako da aurrerantzean. Baina ez dira harro ibiliko, erosleari ez baitzaio esango txirbil edo kizkurrez "ondutako" ardoa denik. Urardotutako Europar ardo zurardoa.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

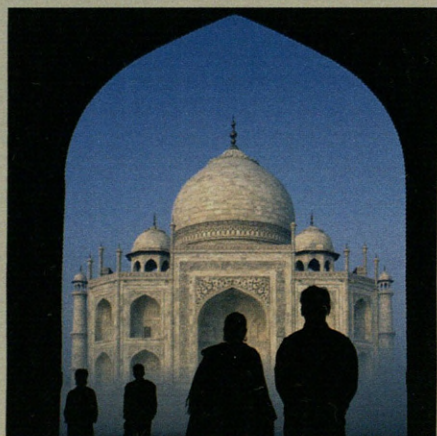
Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Mumtaz Mahali begira

Ezkerrean Taj Mahal, diotenez maitasunari eskainitako eraikuntzarik ederrena. Lerro hauen gainean Mumtaz Mahal eta Shah Jahan. Biak bertan daude lurperatuak.

AGRA (INDIA), 1666. Urtarrilaren 22an hil zen Shah Jahan, Mughal garaiko enperadorerik kulturzale eta erromantikoena. Heriotzako unean luxuzko espetxe bihurtutako bere gotorlekuan zegoen, bere emaztearen omenez urte batzuk lehenago eraikitako Taj Mahal ederrari begira.

Jahangir enperadorearen semea izaki, jaiotzetik boterera bideratu zuten Shah Jahanen bizitza. Baina gaztetan aitaren kontra oldartu zen, gerora bere semeek egingo zuten bezala. Hala ere, Jahangir hil zen garaian adiskidetuta zeuden aita-semeak eta Shah Jahan Agrara joan zen 1627an zegokion tokiaren bila. Urtebetez etsaiak garbitzen pasa ondoren izendatu zuten enperadore.

Ordurako Shah Jahanek 14 urte zeramatzan Mumtaz Mahal ederrarekin ezkontuta. Bien artekoa benetako maitasun harremana omen zen. Gainera, Mumtaz enperadorearen aholkularia zen, bidaia guztietan haren alboan zegoen, baita kanpaina militarretan ere. Biek batera luxu orientalez eta kulturaz betetako gotortea osatu zuten. Shah Jahanen harribitxi bilduma munduak inoiz ezagutu duen ikusgarriena zela diote.

Mumtaz Mahalek 14 seme-alaba izan zituen, baina azkena erditzean hil zen, senarrak 38 urte zituela, boterera iritsi eta hiru urtera. Tristurak

jota, enperadoreari ilea eta bizarra urdindu zitzaizkion hilabete gutxian. Emaztearen omenez betiereko maitasunari eskainitako monumentua eraikitzea erabaki zuen, historiako mausoleorik ederrena. Eta obrari emaztearen izen laburtua ipini zion: Taj Mahal.

Marmol zuria eta bestelako materialak India guztitik ekartzeko 1.000 elefantetik gora erabili zituzten. 20.000 langilek 22 urtez jardun zuten eraikina osatzeko. Guztira, 32 milioi rupia xahutu zituen enperadoreak. 1652an amaitu zituzten lanak. Legendak dio (baina frogarik ez da gaurdaino topatu) Shah Jahanek 20.000 langileen hatzak moztu arazi zituela, inoiz horrelako obra ederrik eraiki ez zezaen.

Bost urte geroago enperadorea gaixotu eta bere lau semeak elkarren aurkako borrokan hasi ziren boterea lortu asmoz. Hirugarren seme Aurangzeb-ek anaia zaharrena hil eta aitaren osasuna hobetzen ari zela ikusita, bere gotorlekuan giltzapetu zuen. Badaezpada, bere beste bi anaia eta iloba ere exekutatu zituen Aurangzebek.

Bere azken zortzi urteak, gotorleku-espetxean sartuta eman zituen Shah Jahanek, luxuz inguratuta eta leihotik Taj Mahali begira. Hil zenean emaztearen ondoan ehortzi zuten. ■

ARRASTOAK

AZTEKEN MENDEKUA.

Tecuaqueko aztarnategian (Mexiko) giza arrastoak aurkitu berri dituzte eta horrek 1520an espainiarren eta azteken arteko gerrako atalik deigarrienetakoa benetan gertatu zela frogatzen du.

Urte horretan Zultepec izenez ezagutzen zen hirian, aztekek 550 pertsona hil zituzten, gehienak emakume espainiarrak eta kolonizatzaileekin kolaboratzen zuten maiak. Sei hilabete-tan burutu zen sarraski errituala. Cacamatzin Texcoco hiriko jaunaren hilketa mendekua izan zen. Gainera gorpuak jan omen zituzten erritual erraldoiean eta orain hezurak aztertuz, gorputzak egosiak izan zirela frogatu da.

Hezur hauek pilatu eta ezkutu egin zituzten espainiarrek aurki ez zitzaizten. Dena den, Hernan Cortesek sarraskiaren berri izan zuen eta 1521ean Zultepec eraso eta hiria txikituz. Ordutik hiriak Tecuaque izena hartu zuen, "jendea jan zuten tokia" náhuatl hizkuntzan.

Tecuaque hirian aurkitutako hezurrek erakutsi dute aztekek espainiarrak egosi zituztela.

KATALUNIAKO LEGEBILTZARRERAKO HAUTESKUNDEAK

Ezkerra berpizten ari da CiU faboritoaren jokoagatik

Artur Masen CiU indartuta irten zen Estatut-aren ur nahasietatik. Eta zantzu guztien arabera, azaroaren leheneko hauteskunde lasterketan *Pole Positiona* garbi hartuta zeukan. Baina 2003an sortutako ezkerreko hirukoak Convergenciaren monopolioa hautsi zuen eta badirudi kosta egiten zaiela haserre hura gainditzea. DVD famatuarekin lozorroan zegoen gizartea eta hilda zirudien hirukoia berpiztu daitezke.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Ezkerretik eskuinera: CiUko hautagai Artur Mas, alboan Felip Puig alderdikidea; PSCKo Pasqual Maragall eta José Montilla, orain arteko presidentea eta hautagai berria; eta ERCko Josep Lluís Carod-Rovira, Estatut-aren prozesutik ahaliduta irtenda ere, berriro gobernu osaketaren giltza izan daitekeena, Joan Sauraren ICV-EUiArekin batera.

2003KO HAUTESKUNDE autonomiko-etatik, PSCK, ERCK eta ICVK hiruko gobernu osatu eta Generalitateak 24 urtetan lehen aldiz CiUkoa ez zen presidentea izendatu zuenetik, Artur Masen alderdiak ahalegin guztiak egin ditu ezkerreko gobernu gutxietsi eta bere hautagaia *president* izateko bidean jartzeko. Hauteskunde aurreratu hauen inguruan egindako inkestek helburua lortuta zutela erakusten dute: CiU litzateke alderdirik bozkatuena (PSCKekin 5 puntuko aldea mantenduz; ikus hurrengo orrialdeko datuak) eta eserleku gehien lortuko litzatekeena; PSCK mantendu edo apur bat behera egingo luke eta jaitsierarik nabarmenena

ERCK nozitu luke. Egoera aproposa Pujolen ondoren beste convergente bat presidentearen aulkian ipintzeko. Hori bai, gehiengo absoluturik ez du inork lortuko eta,

Gehiengo absoluturik ez du inork lortuko eta gobernu osaketaren dantza ikusiko dugu azaroaren 1etik aurrera. Baina hirukoak CiUri egin zion minak eta mendeku nahiak gal dezake faboritoa

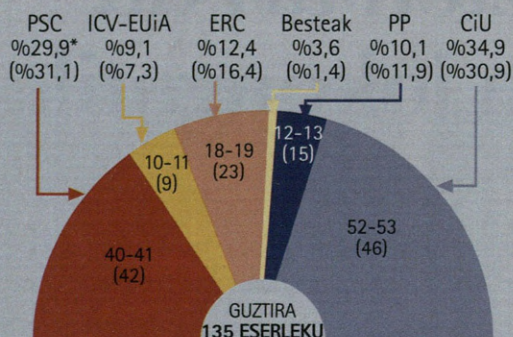
beraz, gobernu osaketaren dantza ikusiko dugu azaroaren 1etik aurrera. Baina badirudi hirukoak CiUri egin zion minak gal dezakeela faboritoa, eta mendeku nahiak boomerang efektua izateko arriskua duela.

DVDa esnagarri

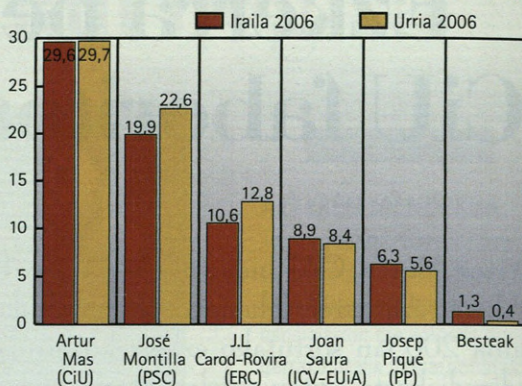
Kataluniako gizarteak nekea agertu zuen Estatut polemikoaren prozesuan. Horrek azaroaren leheneko hauteskundeetan partehartze txikia aurreikustera eramandu adituak orain arte (%57-58). Abstentzioak prozesutik kaltetuta irten zen ERC eta hauteskunde orokorretako boto kopurua lortu ezin duten sozialistak kaltetzen ditu bereziki; tripartitua,

INKESTA: ZER BOZKATUKO DUTE KATALANEK?

KATALUNIAKO PARLAMENTUKO ESERLEKU ETA BOTO PORTZENTAJEEN BANAKETA

ZEIN NAHIAGO DUTE KATALANEK GENERALITATEKO PRESIDENTE IZATEKO? (%)

Iturria: Gesop, El Periódico de Catalunya-entzatzat

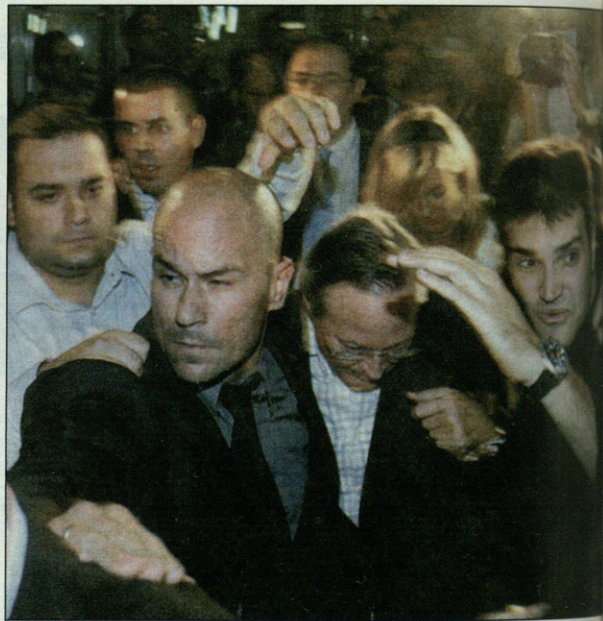
beraz. Horixe zen, CiU eta PSCren arteko distantzia handitzeko giltza. Baina kanpaina abiatzeko CiUk *ConfidencialCat* izeneko DVDaren milioi bat kopia banatu zituen, hiru alderdiak errikulizatu, kritika muturre-ra eramanez, joko garbiaren mugak gaindituz. Unioño Duran i Lleidak berak ez du begi onez ikusi bere sozioaren jokaldia. Eta lehendik ahulduta zegoena zirikatzeak ezkerreko hautesleak esna ditzake. Azken egunotan, behintzat, Montillaren PSC Masengandik gero eta gertuago dagoela dirudi.

Aulki dantza

Garbi dagoena da gobernu osatzeko gehiengo nahikorik ez duela inork lortuko, eta beraz *president* berria hautatzea ez dela erraza izango. Ikusteko dago zein mugimendu egingo duten alderdiek emaitzak jaso ondoren, baina katalanek dagoeneko euren iritzia eman dute gobernu osaketaren inguruan. PSC eta CiUren arteko akordioa da Kataluniako gizarteak hobesten duena, edo hori nahiko luke behintzat %35ak. Bi alderdi nagusiak boterean egonda, ERC izango litzateke hurrengo legegintzaldian oposizio alderdi-rik garrantzitsuena eta horrek Esquerraren idartzea ekar lezake datozen urteotan. Bigarren aukera hirukoa berregitea litzateke eta %22ak hobesten du aukera hau. %18ak, aldiz, CiUk ERCekin batera

gobernua osatzea nahiko luke, baina azken urteetan bien arteko ezinikua areagotu egin da eta ez dirudi halako gerturaketarik izango denik. %13ak eskuineko gobernu baten alde egingo luke, CiU eta PP batuta. Baina Artur Masek dagoeneko aukera hori garbi baztertu du. Hori bai, DVDan ez du popularraren kontrako kritikarik egiten; ez zaio PPrekin hitzarmenik interesatzen, baina badirudi interes handia duela popularraren inguruko botoak erakartzeko.

Polemikak markatu ditu aurrekanpaina eta kanpaina, mediatikoki behintzat. Goian, urriaren 10ean Martorellan PPko ekitaldi batean, Acebes eta Piquéekin izandako liskarrak. Ez dirudi, ordea, gertakariak izandako oihartzunak popularreri hautesontzietan mesederik egingo dienik. Horren azpian CiUren DVD ezaguna, non hiruko gobernuaren kritika egiten den; gainerako alderdiek gogor salatu zuten Masen alderdiaren joko zikina.

Medioetan eta politikarien artean kanpaina bero-bero badoa ere, kalean hauteskunde aurreko giroa ez da nabari ia, Estatutuaren erreferendumean gertatu bezala.

Gobernu osaketarako eta *president* berriaren izena ezagutzeko itxaron egin beharko da. Baina bitartean, nahi duena joko horretan sar daiteke www.jocs-politics.cat web orrira joz gero. Bartzelonako bi gaztek *El joc de la cadira* (aulki dantza) jokoak ipini dute sarean. Eta joko horretan, errealitatean bezala, inork ez du gehiengo absoluturik.

Zer nahi du Madrilek?

Beste hainbat alorretan bezala, hauteskunde ondorengo lehentasunetan ez datoz guztiz bat PSC eta PSOE. Masek garbi utzi dio Zapaterori, hautagai bozkatuena baldin bada Kataluniako presidente izatea bermatu behar duela. Horrela, Zapaterok CiUren laguntza jasoko luke Espainiako hurrengo hauteskunde orokorren ondoren. Aldiz, PSCri hirukoa berregitea interesatuko litzaioke, horrela Montilla presidentea izatea lortuko bailuke. Bientzat

onena Montillak irabaztea litzateke eta honek koalizioa CiUrekin egitea, Madrilen eskuineko katalanisten laguntzari eutsiz.

PPren kasuan ere irizpide desberdina dute popular katalanek eta Rajoyk. Badirudi Martorelleko gertakizunen ondorengo biktimismoak ez diela boto gehiegirik eman. Alderantziz, Estatutaren prozesuko gehiegikeriek ordaina pasako die. Emaizetan behera egingo dutela aurreikusten da, eta ICVren igoerak PPrek laugarren postua arriskuan jar dezake. Kataluniako PPK ez du gobernuan sartzeko aukerarik, baina ez da hori Rajoyren kezka nagusia. Kontraesana badirudi ere, Madrilen popularrek ezkerreko hirukoarekin amesten dute, horrek Zapatero CiUkoen laguntzari gabe utziko bailuke.

Ikusteko dago botoemaile katalanek nola erreakzionatuko duten datorren asteazkenean, klase politikoarekiko nekeak eta joko zikinak sortutako haserrearen abstentziara eramango dituen edo hautesontzietara hurbilduko dituen. Alderdikeriak alde batera utzita, gehiengoaren nahia gobernabilitatea bermatuko duen koalizio sendoa lortzea da. ■

Bi alderdi nagusiak

boterean egonda, ERC izango litzateke hurrengo legegintzaldian oposizioko alderdirik garrantzitsuenak eta horrek Esquerraren indartzea ekar lezake datozen urteotan

gaztelupeko HOTSAK
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750139
gaztelupeko@hotsak.com

RAFA RUEDA
Saredun eskua

ATOMOOG
Zerutik eskegita

SIXTY SEXERS
Iluntze berri baten bila

FOUR FRIENDS
Dzanga

UEK
Heltzearen diren egunak

MUGALDEKOAK
Biziago sentitzeak...

Mertxe Mujika

«Erabileraz asko entzuten da, baina asmoetatik ekintzetara pasa behar dugu»

Orain AEK-ko arduradun nagusi denak hogeitaz baina gehiago daramatza Alfabetatze eta Euskalduntze Koordinakundean. Ikasturte hasiberriko matrikulazio datuen esperoan aurkitu dugu, ikasle kopurua zertan den jakiteko irrikitan. Guk 15-20 urte barruko euskaltegiari buruz galdetu diogu.

ONINTZA IRURETA

Argazkia: Iñigo Azkona

Ikasturtea hasi berri duzue. Ikasle kopuruak gora egin du hirugarren urtez jarraian...

Ezer baino lehen gauza bat argitu nahi dut. Eusko Jaurlaritzarekin batera euskaltegiok eman genuen agerraldiko (irailaren 28an) datuak iazkoak ziren, ez 2006-2007 ikasturtekoak, nahiz eta jendeak hala ulertu duen. Aurtengo matrikulazio datu zehatzak urriaren 31n izango ditugu. Aurtun, ez dut espero igoera egongo denik, baina oraindik ez dugu baloraziorik egingo ez dakizkigulako datuak zehatz-mehatz.

Esan izan duzu Jaurlaritzarekin aurrerapauso handia eman dela neurri ekonomikoetan. Garatu gabe dauden puntu batzuk ere aipatzen dituzu: sustapena, prestakuntza eta erabilera.

Arlo ekonomikoan aurrerapauso politak ematen ari gara, baina pauso polit horiek eman behar dira arlo ekonomikoan zein beste hiru esparruetan. Zergatik hiru eremu horiek? Prestakuntzari dagokionez, erronka berrien aurrean formatuago egon behar gara eta kalitatea behar-beharrezkoa da. Sustapenari dagokionez, oraindino euskara prestigiatu beharra dago. Oraindik ere leku askotan euskara jakin barik ederto bizi daiteke. Eta erabilerari lotuz, gure lanaren fruitua hor dago, euskarak zenbat eta prestigio gehiago izan gure ikasleek euskara erabiltzeko aukera gehiago

izango dute. Lau arlo horiek ezinbestean joan behar dute lotuta.

Ez dugu ibili nahi hemendik ez dakit zenbat urtetara "krisian gaude" eta hau eta beste esanez, abian jarri dugun bide horretatik jarraitu behar dugu euskaltegiok eta administrazioak. Helduen euskalduntze alfabetatzea eraginkorra izateko, behar-beharrezkoak dira lau zutabe horiek ondo landuta izatea eta elkarlanean aritzea.

Mila helburu eta maila dituzten ikasleak daukazue. Horien arteko perfl bat da titulua eskuratu nahi duen ikaslearena.

Euskara ikasteko arrazoiak asko dira. Bakoitzak berea dauka. Gu saiatzen gara partikularrak diren interes horiek gure helburuarekin lotzen, alegia, euskara erabiltzeko dela. Egia da badela ikasle mota bat titulua gura duena. Berez ez da hori txarra, lortu behar duguna da ikasle hori tituluekin baino ez dadila geratu, baizik eta konurtatu dadila euskara erabiltzeko dela. Dena den, euskaltegia etortzeko erabakia hartu badu nolabaiteko sentsibilitatea daukalako da.

Nolakoa izan behar du 15-20 urte barruko euskaltegiak? Ikasle kopuruak gorako joera du, baina noiz arte segiko du gora egiten? Nor euskaldun du beharko du euskaltegiak?

Galdera zaila da, hemendik 15-20 urte barru... AEKn hogeitau urte baino gehiago daramat eta aldatu dira gauzak, baina euskaltegien egitekoa ez da aldatu. Gauza batzuk, egia esan, ez dira aldatu, esate baterako (eta zoritxarrez diot) badago oraindik eskolak emateko betiko eredua: talde tradizionala. Beste gauza batzuk bai, aldatu dira. Adibidez, 0 mailako ikasle askoz gehiago zeuden orduan orain baino. 0 mailako ikasleak izan beharko lukete etorkinek. Etorkinena euskaltegioi ihes egiten digun kontua da, ez da guk bakarrik egin behar dugun kontua.

Badago beste ikasle tipologia bat, D ereduan ikasi duena eta euskara hobetu behar duena. Eta era berean, zabaltzen ari den ikasle tipologia da euskararekiko behar espezifikoa dituztenena. Euskara zenbat eta gehiago erabili, eta zenbat eta espazio gehiago irabazi, behar espezifikoa gehiago sortzen dira. Hemendik 20 urtera behar espezifikoa areagotu egingo dira.

Dena den, hemendik hogeitau urtera erronka handi-handia erabilera izango da...

Irakaskuntza ez hainbeste?

Irakaskuntzan ere jarraitu beharko da. Egia da badiela belaunaldi batzuk galdutzat eman daitezkeenak, baina batzuetan kalean buelta bat ematen duzu eta ikusten duzu bada-goela premia.

Erabilera jo duzu erronka handitzat. Euskaltegiek horretan sartu behar al dute?

Erabilera kristolako erronka dago. Gure erantzukizuna handia da gure zentroetatik 40.000 pertsona pasa direlako. Gure buruari egiten diogun galdera hau da: euskaltegia aritu eta gero erabilera ematen dira eman behar diren pausoak? Beraz, hemen

“Euskalduntzeko batzuetan klaseak eman behar dituzu eta beste batzuetan enpresetan normalizazio planak jarri behar dituzu abian. Dibertsifikazioa egunerokoarekin lotuta dago”

non egiten dugu denok kale? Gure planteamendua da guneak lortu behar direla euskara erabiltzeko. Esate baterako, euskaldun berria eta euskaldun zaharra elkarrekin aritzea.

Ea guztion artean —ez euskaltegiak soilik, baina eskolak eta beste erakapaz garen diagnostiko komun bat egiteko. Erabilerari buruz asko entzuten da, baina pasa behar dugu asmoetatik ekintzetara.

Euskaltegiok ditugun ikasleak kontuan hartuta, zubi horiek egiten lagundu behar dugu eta euskara daki-gunok ere, gure erantzukizuna hartu behar dugu eta ez jarri pisu guztia euskara ez dakienaren bizkar. Euskara ikastea meritu itzela da eta erabilera kale egiten du.

Sektoreen arteko elkarlana aipatu duzu. Gauza zehatzik eginda ba al dago?

Ez dago ezer eta egon beharko litza-teke, gainera, gaiaren inguruan irakurketa bera egiten dugu. Bakoitza bere arloan gauza batzuk egiten gabiltza.

Euskara irakasteaz ez, baizik eta erabilera sustatzeko beharraz aritu gara. Euskaltegiak dibertsifikazioaren bidean al doaz?

Bai. Denok ari gara dibertsifikatzen. AEK ezaguna da klaseak ematen dituelako, eta egia da ehuneko oso altua horretara bideratuta dagoela, baina bestelakoak ere egiten ditugu: Ahize izeneko aholkularitza zerbitzua daukagu enpresei zuzendutakoa, ikastaro bereziak maisu-maistrentzat... Erronkak aipatzen ditugunean, badakigu horiek dibertsifikaziotik etorriko direla, beti ere guk kontrolatzen dugun esparruetan arituz. Zorionez, beharrak sortu dira eta guk esan dugu: “goazen ‘merkatu’ horietan ere sartzera”.

Horrek esan nahiko luke AEKren hasierako ezaugarrietatik harago joango zinateketela?

Ez. Bat egiten du gure misioarekin. AEKren helburua Euskal Herria euskalduntzea da. Euskalduntzeko batzuetan klaseak eman behar dituzu eta beste batzuetan enpresetan normalizazio planak jarri behar dituzu abian. Dibertsifikazioa egunerokoarekin lotuta dago. Batzuetan guk ikusi dugu beharra —Berbalaguna ekimena kasu, euskara ikasten ari denak laguna behar du euskaraz aritzeko— eta beste batzuetan eskatu egin digute.

Noiz desagertuko garen? Inongo beharrik ez denean, baina bitartean... Dibertsifikazioak badu irakurketa positiboa, beharrak aldatzen doaz, beraz, euskaltegiok denbora guztian egon behar dugu pentsatzen zelan hobetu behar dugu. ■

Babeslea: Emun

EMUN

LANA EUSKALDUNTZEKO
KOOPERATIBA

HIZKUNTZA AHOLKULARITZA ETA EUSKARAZKO ZERBITZUAK:

- Enpresa eta erakundearen premiei egokitutako euskara planen kudeaketa
- Itzulpenak
- Euskara formazioa

Uriburu, 9 behea 20500 Arrasate Tel. 943 711 847 • Martin Ugalde Kultur Parkea 20.140 Andoain Tel.943 300 978
emun@emun.com • www.emun.com

BBVAk Mexikon du negozioirik handiena

BBVA banku-talde euskal madrildarrak negozio gehien Mexikon lortu du. 2005ean izandako irabazien ia erdia Amerikan lortu zuen, batez ere Mexikon. Mexikon du langile gehien, 61.604 baino gehiago, Espainiar Estatuan daudenen bikoitza.

DANIEL UDALAITZ

BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA (BBVA) taldeak Bilbon du gizarte egoitza, egun Madrildik zuzentzen den arren, eta aspaldidanik da finantza talde multinazionala. Bere negozioak dagoeneko ez daude batez ere Euskal Herrian, edota Espainiar Estatuan. Ezta Europan ere. Bere negozioak mundu osoan barrena daude, hiriburu nagusienetan edozein herri-tarrek edo bidaiarik aurki dezake banku euskal madrildar horren sukurtsalen bat. BBVAren negozioirik handiena, hala ere, Amerikan dago, Mexikon batez ere, berriki kaleratu den 2005eko Memoriako datuetan ispilatzen denez. Diru-etekin handiak lortu ditu Amerikako lurralde hauetan: Argentina, Bolivia, Dominikar Errepublikak, Ekuador, Estatu Batuak, Kolonbia, Mexiko, Panama, Paraguay, Peru, Puerto Rico, Txile, Uruguay eta Venezuela.

Herrialde horietan lortu du finantza talde horrek 2005eko irabazien ia erdia. Han ditu langile eta bulego gehien; adibidez, Euskal Herrian eta Espainiar Estatuan dauden langile eta bulegoen bikoitza du han. Horrela, 2005ean izandako 3.806 milioi euroko irabazietatik 1.820 milioi euro (2004an baino %52 gehiago), Ameri-

BBVAk Mexikon negozio gehien BBVA Bancomer-en bidez egiten du. Argazkian Bancomerren egoitza.

kako negozioetatik etorri zaizkio, batez ere Hego Amerikako herrialdeetatik, Mexiko garrantzitsuena delarik. Talde osoko 94.681 langileetatik 61.604 Amerikan ari dira lanean (amerikar herrialde guztietako ban-

kuak, pentsio kudeatzaileak eta BBVA taldearen aseguru etxeak kontuan hartuta). BBVA taldeak dituen 7.410 bulegoetatik 3.658 Amerikan daude.

Amerikako hedapen politikari jarraiki, BBVAk bi banku erosi ditu Texasen: Texas Regional Bancshares eta State National Bancshares. 121 bulego dituzte eta 2.092 milioi euro ordaindu ditu.

Mexiko da negozioen buru

Hala ere, Amerikan, Mexiko da talde euskal madrildar honen errentagarritasunaren buru eta negozio gehien duena, batez ere BBVA Bancomer-en bidez. Mexikoko ekonomiaren gorakadak BBVAren banku negozioetan eragina izan du, 2005ean Barne Produktu Gordina %3 inguru igo baitzen. Barne eskariak ere ederki lagundu dio, baita prezioen neurrizko jokabideak ere. %3 baino zertxobait gehixegoko inflazioa Mexikoko Bankuak ezarritako helburuaren barne dago. Finantza

94.681 pertsonako multinazionala

Langile kopurua

Espainiar Estatuan	31.154
Amerikan	61.604
Gainerakoan	1.923
Guztira	94.681

Bulego kopurua

Espainiar Estatuan	3.578
Amerikan	3.658
Gainerakoan	174
Guztira	7.410

Iturria: Memoria BBVA 2005

Banku euskal madrildarra

BBVA taldea gaur egun erakunde euskal madrildarra da. BBVA bi bat-egiteren emaitza da. Sorrera gizarte egoitza Euskal Herrian zuten bi bankutan du, Bilbon, Banco Vizcayan eta Banco Bilbaon, betidanik Neguriko oligarkiako familien mende egondakoak. Laurogeiko hamarkadan bi bankuek bat egin zuten eta Banco Bilbao Vizcaya sortu. Gerora, laurogeita hamarrek hamarkadan interes politikoek beste bat-egite bat bultzatu zuten, oraingoan Madrileko banku publiko batekin, Argentariarekin. Bertatik sortu zen oraingo Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, BBVA. Hainbat gertaeren ondoren, Neguriko taldea kanpoan gelditu zen eta BBVA Francisco Gonzálezen eskutan geratu zen. Hau garai hartako José María Aznar Espainiar Estatuko presidentearen laguna zen eta honek jarri zuen laguna enpresako buru.

González BBVAko buru izan aurretik, gizarte egoitza Bilbon zuen finantza entitate hau hasia zen Madrilen elkartzen eta zuzendaritza eta alor garrantzitsuenak

hara eramaten hasia zen. Orain, González zuzendari izanda, BBVA taldea ia erabat Madrilen elkartua dago. Bilbo kasik sukurtsal bat gehiago besterik ez da, beste batzuk baino handiagoa bada ere. Zuzendaritza osoak handik egiten du lan eta bere alor garrantzitsuenak han bertan daude. Bilbo Bankuaren gizarte egoitza baino ez da, eta bere urteko zergak ordaindu behar ditu, bertan egiten dira urteroko Biltzar Orokorrak eta administrazio biltzarren bat. 2005eko abenduaren 31n hamabost kide zituen administrazio kontseiluak. Hiru baino ez dira Euskal Herrian bizi edota jaioak: kontseilari ordezkaria eta bi aholkulari. BVren, BBren eta BBVren administrazio kontseilu-kide gehientsuenak Bizkaikoak ziren, ia guztiak Negurikoak. Horregatik diogu gaur Banku euskal madrildarra dela. Euskalduna, sorrera eta gizarte egoitza Bilbon duelako eta madrildarra handik zuzenduta dagoelako, handik bertatik planifikatzen baita antolamendu eta negozio osoa.

sektorerako, 2005. urtea oso urte ona izan da, kredituek gora egin dute, kontsumo pribatuaren gorakadaren eta enpresen inbertsioen eraginez.

Horrela bada, BBVA Bancomerrek 2005ean 1.191 milioi euroko onurak izan ditu, aurreko urtean baino %57,5 gehiago. Horregatik da Mexiko BBVAren negozioen buru Amerikan, bertan lortutako 1.820 milioi euroko onuretatik 1.191 milioi euro Mexiko-ko BBVA Bancomerrek lortu baitzuten. Emaitza horiek 2005eko urtean egindako berebiziko merkataritza-lanengatik lortu dira, bezeroekin negozioak izugarri handitu dira, eta batez ere, kudeatutako kreditu-inbertsioa %50,2 igo da eta 2005 bukaeran

**BBVA taldeak 3.806 milioi
euro irabazi zituen**

2005ean, horietatik 1.820

Amerikan lortu zituen,

batez ere Mexikon, 1.191

euro. Mundu osoan 94.681

langile ditu, horietatik

61.604 Amerikan

20.378 milioi eurotara iritsi da. Modalitate guztiak igo ziren, batez ere partikularren negozioekin erlazionaturikoenak: kontsumorako kredituak eta kreditu txartelak (+%79,1), eta etxe-

bizitzarako kredituak %61,5 igo ziren.

Automobil finantzaketan liderra

Financia-ren bidez, Mexikoko BBVA Bancomer bankuak lehen aldiz lortu du 2005ean automobil finantzaketan lider izatea, merkatu kuota igo baitu 2004ko hasierako %7tik 2005eko amaierako %30era. Etxebizitzarako kredituen liderra ere bada, merkatu kuotaren %31rekin. 2005ean emandako hipoteka berriak 48.023 izan dira, 2004an baino ia bikoitza. Halaber, aurrezki kontuetan, BBVA Bancomer guztiz buru da, merkatu kuotaren %51 baitu, milioi eta erdi Libreton izeneko kontu berri gehitu baititu urtean. ■

**lurdes
leria**
ileapaindegia

La Salle, 8
20140 ANDOAIN
Telf.: 943 300 360

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

Behatokia eta Elebide

BAZETORREN ETA IRITSI DA... eta hautsak harrotu ditu. Eusko Jaurilaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak Elebide sortu du, "Hizkuntz Eskubideak bermatzeko zerbitzua". Egiteko nagusietako batzuk honakoa izango dira: kexak jasotzea eta bideratzea, hizkuntz eskubideak urratu direlako edo horiek erabiltzeagatik kaltea jaso delako; kexaren xede diren erakundeei aholkularitza eta baliabideak eskaintzea, hizkuntz eskubideak errespetatuak izan daitezen; kontsumitzaileen eta erabiltzaileen eskubideak babesteko ardura duten Administrazio Orokorreko organoekin eta Sail ezberdinekin lankidetzan aritzea hizkuntza araudia bete dadin. Bazterrika sailburuordeak Elebideren aurkezpenean azaldu zuenez, Elebide ez da izango inori koloreak ateratzeko edo errieta egiteko zerbitzua, hizkuntz eskubideen urratzaileei laguntza, aholkularitza elkarlana eta bitartekoak eskainiko dizkiete. Bazterrikaren ustez, "Elebide ez da Behatokiaren kopia eta harantzago doa. Hizkuntz

eskubideen osasuna eta urraketak behatzeaz gain, konpondu egin behar dira. Hori herri aginteen egitekoa da".

Berrian, Paul Bilbao Hizkuntza Eskubideen Behatokiko zuzendariari egindako elkarrizketan, kazetariak Behatokia eta Elebide osagarriak diren galdetu zion. Hona erantzuna: "Bai. Hor dago Kataluniako adibidea. Alde batetik, Katalunian badago gizarte mugimendu bat: Observatori de la Llengua Catalana. Nazio izaera du, Herrialde Katalanak osorik hartzen ditu eta egoeraren diagnosiak egiten ditu. Bestetik, hizkuntz eskubideak bermatzea Administrazio Publikoari dagokionez, Administrazioak hizkuntz eskubideak bermatzeko politikak abian jartzen ditu, Observatorik jasotzen duen informazioa aintzat hartuta. Osagarriak izan behar dugu, bakoitzak bere rola jokatzeko badu".

Elebide sortu izanak izan du oihartzuna sarean. Sustatun (sustatu.com) Elebideren albisteak hamar bat erantzun izan ditu eta Tirakan ere (Jaurilaritzan lan egiten duen hainbat euskaltzaleren ekimena da: tiraka.blogspot.com,) hainbat iruzkin izan da.

Ezabaketa Astea

EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ-EK azaroaren 13tik 18ra artean egingo du Ezabaketa Astea, eta eman zuen prentsaurrean adierazi zuenez, Hizkuntz Eskubideen Eguna maiatzaren 6an izango da. Prentsaurrea ez zen izan ordea, aipatutako bi ekintza horien aurkezpen soila egiteko, datozen hila-beteotan aurreikusten dituzten mobilizazio handien abisua baizik. Besteren artean, eskolak euskalduntzearen aldeko ekintzak indartzea izango da helburuetako bat.

Euskararen Lege berriari ezetz

BATASUNAK proposatu eta EABk aurkeztutako Euskal Herri osorako Euskara Berreskuratzeko Lege proposamena ez eztabaidatzea erabaki berri du Eusko Legebiltzarrak. EAJ, PSE-EE, EA, PP eta EB-Berdeak alderdiek eman zuten lege proposamena aintzat hartzearen aurkako botoa. Aralar berriz, proposamena eztabaidatzearen alde agertu zen.

Herritarren borondate antinuklearra

Joan den larunbatean, 21ean, manifestazioa egin zen Gasteizen Garoñako zentral nuklearra berehala ixteko eskatzeko. Burgosen dago, baina Araba eta Bizkaiko Enkarterrien inguruan. 30 urte dira martxan dagoela eta ustiapen baimena 2009an bukatzen da. Jabeek, Iberdrolak eta Endesak, luzapena eskatu dute. Bitartean, azken hilabeteetan, programatu gabeko hiru geldialdi izan ditu zentralak eta berriz ere, zentralaren segurtasuna dudan jarri da. Herritarrek —bai euskaldunek bai espainiarrek ere— Garoñaren aurka daudela adierazi dute askotan; kolean, asteburu honetan bezala, eta areago, Arabako Batzar Nagusietan, Gasteizko Legebiltzarrean eta Espainiako hainbat udaletan ere bai. PSOEko Gobernuak —hauteskunde-programan zentral nuklearren desegite progesiboa agindu zuenak— 2009rako

aurreikusita zegoen hasierako erabakia aurreratzeko aukera du. Damoklesen ezpataren aurrean gaude, errusiar eruletaren aurrean. Programatu gabeko geldialdi horien ondoren, nork ziurtatu dezake Garoñan ez dela atzera bueltarik ez duen istripuren bat gertatuko? PSOEko Gobernuak legezko aitzakia du, gainera, bere garaian 2009ra arte emandako luzapena aurreratzeko: segurtasun arazoak agertzen badira egin dezake. Eta, batez ere, herritarren nahia errespetatu behar du, bai instituzioetan adierazitakoa, baita asteburu honetan Gasteizko kaleetan adierazitakoa ere. Hori ez egiteak enpresa elektrikoan esanetara egotea esan nahiko luke, eta beraz, bankuaren mende, honen benetako jabea.

Juan Mari Arregi

BAHEA

Nafarroako Parlamentuak eremu mistoaren hedapena eztabaidatu eta bozkatzeko duela-eta, CDN eta PSN alderdietako ordezkarien esanak *Gara* egunkarian jasoak:

Carlos Perez-Nievas (CDNko parlamentaria): "Inkestako datuak oso argiak dira eta emaitzek 'eremu mistoaren' mugak aldatzeko formulak bilatzera eta Iruñerrian D ereduak ezartzera behartzen dute".

Carlos Chivite (PSNko idazkari nagusia): Euskararen Legea "aldaera soziologikoetara egokitzearen" alde agertu da. Dena den, Chivitek Euskararen Legea defendatu du esanez, PSNk "lan ona" egin zuela, "hizkuntz normalizazioan aurrera egiten lagundu duelako". UPNri buruz zera adierazi du: "Hizkuntza konfrontazio elementu gisa darabil. Hizkuntzak, kulturak eta hezkuntzak elkarbizitza elementu izan behar dute eta inoiz ez liskarrerako, UPNk nahi duen moduan".

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Pitzadurak PPren altzairuzko harresian

ESTATU BATEN barne arazo izatea izan da orain arte Europako Legebiltzarrean euskal auzia ez jorratzearen argudio nagusia. Politikaren magiak etiketa hori gainditu eta euskal auzia Europako Batasunaren agendara eraman du. Jauzi oso garrantzitsua diplomaziaren ikuspegitik. Atzerri politikan egiten ari diren ahalgin garrantzitsuen adierazle bat gehiago da eta, horrek berez ezer konpontzen ez badu ere, une honetan dagoen arazo garrantzitsuenetakoa —PPren jarrera— ahultzen laguntzen du. Irlandari begira, beti pentsatu izan da atzerri mailako sostengu eza zela hemengo auziak harekiko zuen desabantaila handietako bat. Irlandako kasuan, Amerikako Estatu Batuetan irlandar jartorriko komunitate indartsuaren bultzada funtsezkoa izan zen hango prozesuan. Hala, orokor ez da hemen, baina Europako Batasuneko ekimen honek nazioarte mailako sostengua modu indartsuan areagotzen du. Hemen urratsak eman ahal gainera, atzerriko sostenguak ere lantzen jarraituko dira, zalantzarik gabe. Udako blokeo eta krisi giroa atzean geratu bide da

Ezustekoa ekarri zuten Nafarroako Legebiltzarrean Sanzek egindako adierazpenek, behingoagatik onerako gainera.

dagoeneko, baina oraindik ere alderdien mahaiaren fase berriaren azken osagaiak lotu gabe daudela dirudi.

NAFARROAKO LEGEBILTZARREAN

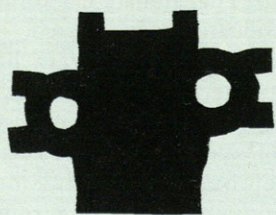
joan den astean Miguel Sanz lehendakariak jaurtitakoak bazterrak astindu ditu, ezohikoa bada ere, oraingoan zentzu baikorrean gainera. 2007ko foru hauteskundeetara begira ari dela ez da zalantzarik, eta hala ere irakurketa baikorra egitea besterik ez dago. Ez Sanzen eta UPNren ohiko ikusmoldean aldaketarik ekarriko duelako, baina bai ondo neurtutako Sanzen berba hauek PPren altzairuzko harresian pitzadurak erakusten dituztelako.

Foru hauteskundeetan Nafarroan izango den lehia gogorren iragarle ere badira berbok. UPNk arriskuan ikusten du Gobernuia, eta hori horrela izatea batere erraza ez bada ere, Otanoren Gobernuaz geroztik lehenbiziz gertagarri da. Bake prozesuari begira hurrengo udal eta foru hauteskundeak nonbait garrantzitsuak izango badira Nafarroan da. Nafarroako giltza funtsezkoa da lurraldetasunaren atea zabal-

tzeko. Ez dakigu oraindik ate hori nola zabalduko den, baina badakigu nafar eskuinaren gobernu berri batek biziki zailduko lukeela lurraldetasunaren auzia askatzen.

EAJ-KO BURUZAGIEK behin eta berriro adierazten dute barne zatiketak gaindituta daudela, baina Gipuzkoako ahauldun nagusiaren hautagaitzara Joxe Joan Gonzalez de Txabarriren ordez GBBk Jon Jauregi aurkeztu izanak gainditze hori gezurtatzen du. Besteak beste, zauriak zabalik daudela esan berri du elkarriketa batean egungo ahauldun nagusiak. Gaia neurtzeko termometro egoia izango da zerrenden osaketa.

Argitalpen honen edizioan lankide:

k u t x a

Thailandiako erregeak ez daki irribarre egiten

“L’Etat, c’est moi” (Neu naiz Estatua) duela bi mende eta erdi esan bazuen Frantziako Louis XIV.ak, oraindik bere dotrinak baditu jarraitzaileak. Munduaren beste muturrean, Thaiandian ezer ez ei da gertatzen erregearen agindurik gabe. Ezta militarren estatu kolperik ere.

SONTHI BOONYARATGLIN JENERALA

ez da Thailandiak gobernuburu ezagutu duen estreinako militarra. Zibilek ez dute urte luzez irauten Bangkok-eko gobernuan; oraingoan hamar urte zeramatzaten aurreko kolpetik, eta berriro irailaren 19an militarrek moztu zuten esperientzia. 65 milioi biztanleko herrialde hau aberastasuna neuritzen duten estatistiketan goi samarrean aurkitzen da, 69.a, biztanleko 8.300 dolarrekin. Horregatik, duela hilabete Thaksin Shinawatra lehen ministroa kargutik kentzeari tartetxo bat eman zitzaion hemengo komunikabideetan, fite ezkutatzeke. Thailandiak segitzen du eskualde hartan Mendebaldeak daukan bazkide onena izaten, errege autokrata eta guzti.

Thaiandian gertatzen denaz analisi interesgarriak publikatu dira geroztik batean eta bestean. Horietako bat, Filipinetako unibertsitatean irakasle den Walden Bello-rena. Oso ondo ezagutzen du Thailandia eta duela sei urte plazaratu zuen *A Siamese Tragedy: Development and Disintegration in Modern Thailand* izeneko liburua. Bellok honela deskribatu du azken hauteskundeetan gehien-go zabalez irabazi zuen Thaksin lehen ministroaren gainbehera: herritarren arazoei konponbiderik ipintzen ez zieten agintari ustelek aspalditik zeukatela ahuldua demokrazia, eta horrez gain Nazioarteko Moneta Funtzak bere presioekin are gehiago hondatu zuela

demokraziaren oinarria. Thaksin aberatsak herrialdea konponduko zuela uste zutenak ohartu ziren jendearen askatasun zibilak moztzen eta bera are gehiago aberasten ari zela estatuaren kontura. Ondorioz, erdi mailako hiritarrak matxinatu egin ziren kaleetan, eta hurrengo hauteskundeak burutu baino lehen sartu zioten aitzoa militarrek.

Nazioarteko Moneta Funtzaren eskuhartzea eta Thaksin lehen ministro populistaren porrota analista gehiagok ere aipatu dituzte. Aldiz, gutxi eman diote garrantzia berezia gertakizunotan Bhumibol Adulyadej erregeari. Kasik aipatu ere egiten ez dutenez, irakurleak pentsa lezake politikaren gainetik bere jauregi zerutiarrean bizi den izakia izan behar duela, bere menpekoen bizimoduan sartzen ez den erdi-jainkoa... eta oso aberatsa noski. Bhumibol Adulyadej oso bestelako irudia eskaini digu Paul M. Handley-k *The King Never Smiles* (Erregeak ez du irribarre egiten sekula) liburuan. Urtetan *Far Eastern Economic Review* aldizkariko korrespondant izandako Handleyk liburuan erakutsi du nola lortu duen eskrupulo gutxiko gizon horrek munduko erregetzarik luzeena. Liburuan zehar erakutsi digu Bhumibol estatua eta gizarte kontrolatzeko obsesioan bizi dela eta laguntzaile izan dituela arma saltzaileak, droga trafikatzailerak, bankeroak, monopolioak eta CIA.

Bhumibol 1927an AEBetan jaio zen, Bostonen, eta printze mendebaldar bati zegokion moduan hezi zuten. Hogei urtetarako, jazz, auto azkar eta karioak eta erraz bizitzea maite zuen “bon vivant” bat egina zegoen. 1946an tiro batez hil zen bere anaia nagusia Ananda, eta haren faltan igo zen Bhumibol Bangkokeko tronura. Irakurleak badaki anaia zaharrena tiro istripuz hiltzea sarri antzean gertatzen dela munduko monarkietan.

Odol hotzeko agintaria

Zibilen gobernuak kanporatu eta beren ordez agintean jeneralak jartzen —Handleyren liburuaren arabera— oso gazterik hasi zen. Laster sinatu zuen gaur arte tronuaren oinarri sendoena suertatu den ituna: gerra hotza hasi berritan, Amerikako Estatu Batuek Ekialde Urrunean zeukaten laguntzaile gogor izatea hitzartu zuen. Errepublikak edo demokrazia aldarrikatzen zuten guztiak komunistatzat jo ziren engoitik Thaiandian, eta komunista gorri bailiran jazartu zituzten.

Errege gazteak arreata handiz landu zituen bere koroaren oinarri ideologikoak, eta heziketaz aristokrata yanki baten pareko zena azkar beztitu zen budismo-hinduismoaren lidergoz; elizkizun eta zeremoniei sekulako garrantzia eman zien, erregetza jaingoaren ordezkari espiritual izatearekin lotu, eta Thailandiako

Ameriketan hezitako Bhumibol Adulyadej erregea beti tratatu du gozo AEBetako prentsak. *Time* astekariaren bi azaletan ezkerrekoak "Siamgo errege Pumiphon" aurkezten zuen 1950ean; eskuinekoak Thaiandiako errege-erreginen irudi xarmanta erakusten zuen, mendebaldera egindako bidaia aitzakiatzat hartuta, uniformeak eta betaurreko beltzek diktadore itxura eman arren. Beranduago, William Stevenson *new age* giroko idazleak Bhumibolen biografia laudorioz eta akatsez beteak publikatu zuen, *Errege Iraultzailea* izenburuz.

Konstituzio eguna Txakri dinastiaren egun bihurtu zuen. Zenbait bankerok bermatu zioten aberastasuna pilatu eta kudeatzea, eta ordainetan publizitate handia eman zitzaien erregearen obra miserikordiazkoei. *The King Never Smiles*en iruzkinean horrela idatzi dute Worldpress.org gunean: "Masen manipulazio teknikak erabiliz, erregea bihurtu zen politikariaren gainetik dagoen gizarte ongintzako nagusi eskuzabal".

Bhumibolen indarraren beste oinarria, militarren erabateko fidelotasuna, hauen buruzagien kontrol zorrotzarekin lortu zuen. Parentesi artean esateko, ez da kasualitatea izan azken lehen ministro zibila -Thaksin- erortzea noiz eta gobernutik militarren izendapenak kontrolatzeko erabakia hartu zuenean. Militarrek errege honekin ia

bost urtean behin eman dute kolpea eta aldarazi dituzte agintariak, beti monarkiarekiko morrontza aitortuz. Gainerakoan, erregea herritarrek jainkotu zezaten bidaia handiak antolatu zitzaizkion jauregitik Bhumiboli Thailandia osoan zehar, eta 1956an Budismoaren 2.500. urteurrena aprobetxatu zuen bere aginte espirituala finkatzeko. Monasterio batean ikasketak burutu eta monje budista izendatu zuten.

1960ko hamarkadan Mendebaldek bidaia arrakastatsua egin zuen; orduko prentsaren tarte zabalak lortu zituen gizarte modernoaren manerak hain ondo ezagutzen zituen monarka exotiko honek. Trukean, 1967an Bhumibolek berak negoziatu zuen amerikarekin Vietnamgo gerrara soldadu thaiak bidaltzea. Gerraren kontrako

protestak ugariak izan ziren ondoko urteetan, eta ezkertiar usaina zuen ororen kontrako sorgin-ehiza berriz, gogorra. Erregearekin lotutako monjeak iritsi ziren aldarrikatzera ikasle matxinatuak eta komunistak hiltzea "budisten betebeharra" zela.

Azken 20 urteotan gero eta ugariagoak izan dira Thaiandiako erregerenak ekarritako kalte ekonomiko, sozial eta ekologikoak salatu dituzten militante eta mugimenduak. Horien kontra erregeak batzuetan gobernu zibilak erabili ditu, eta besteetan zuzenean militarrek. 1991ko kolpearen aurretik, esate baterako, Bhumibolek ozenki adierazi zuen militarren kolpea onargarria izango zela, eta laster jeneralek agintea hartu zutenean esan zuten "parlamentuaren diktadura" saihesteko egin zutela. Gogor jipoitu eta hil zituzten bai demokraziaren alde edo bai argindarretarako eraikitako urtegi erraldoien kalteen kontra manifestazioan ateratzen zirenak.

1997an Asia finantzen krisi sakonak astindu zuen. Bhumibolen jauregiko ekonomialariek beren trikimailuak egin behar izan zituzten erregearen diruak zaintzeko, eta orduan azaldu zen Thaksin Shinawatra telekomunikazioetako ugazaba, eskuak bete diru, merkatuaren jabe egin nahian. Thaksinek erregea oportunismoz erabili nahi izan zuen. Baina laster 80 urte egin behar dituen Bhumibol zakur zaharrak bere lana egiten utzi zion hastapenean eta unea iritsitakoan konfidantzazko militarren bidez lepoa moztu. Gero, transizio berri bat abiaraziko du, ziur. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Mikel Irizar

Zumitz hauekin zestoa

G

ordina da esaldia: "Jende gutxi bizi da euskaraz; asko, ordea, euskaratik". Ni, beti, lehen multzoan saiatu naiz. Orain, aldiz, euskaratik bizitzea egokitu zait. Eta, profesionalaren begiekin, oso une interesgarria ikusten diot euskarari.

ZIKLO AMAIERA. Bakoitzak bere hitz eta ñabardurekin, denontzat dago argi samar orain arteko estrategiak ez duela, bere horretan, euskararen egoera normalduko. Gabezia horretaz jabetzea beharrezko zen, urrats berriak egiteko. Ziklo bat amaitzen ari da eta berria hasten. Erabilera da orain jomuga nagusia. Eta kezka nabari da, zerbait egin behar da, azkar eta sendo.

NOLA SALDU. Euskararen normalkuntza teknifikatu egin da, atzean utzita mitoak eta sineskeriak. Hizkuntzena izan daiteke bihotz kontua banakoarentzat. Baina jendartean, gai teknikoak da eta tresna egokiz kudeatu behar da. Euskara hedatuko da elebakarren interesa pizten duen heinean: lanerako behar, harremanetarako komeni, aukerak ireki... "Euskara nola saldu" bihurtu da lelo, *Zakilixut* bera ere jabetu da.

Zerbitzuaren kalitatea, marketingaren balioa, liderren eragina, sare trinkoak eta antzekoak entzuten ditut lan berrian, gustuko dut horien soinua.

INDAR KONTUAK. Indar erlazioak eta aginpi-deak jartzen dute hizkuntza bat goienera hala barrenean. Eta euskara, kontra izanik indar erlazioa eta urria aginpidea, oker ari-tuko da indarrez irabazi nahian. Katalu-niak Estatut berriarekin lortu du katalana derrigorrezko izatea, baina indar asko metatu eta gero.

Alde honetatik ere, une politikoa auke-rakoa da aurrera egiteko. Gerria dantzatuz, euskarak limurtu egin behar ditu ordezkari politikoak. Alegia, hizkuntzak ez diola inongo alderdiri kalterik ekarriko, nola eta ez duen bere normalkuntza era-gozen.

ALBERTO ELOSEGI

LAN ARLOA. Boladan, oso aktibo dabil Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailor-detza (HPS) arlo honetan. Enpresaburue-kin eta sindikatuarekin sinatutako akordioek balio sinboliko handia dute. Enpresek horretan dirua gastatzen badute, inportan-tea den seinale. Eta zerbitzu enpresa han-diak gurdira igotzen badira, emaitza kuantis-tatiboak ere esanguratsuak izan daitezke.

Sinadura sinbolikoak lan mardula behar du segidan, ikusmina ekintzetan bihurtze-ko. HPSren txanpak bazterrak astindu ditu eta ustekabeen harrapatu bat baino gehiago. Lehen tirabiren ondoren, lanki-detza beharko da guztion artean. Euskal-dun bat ere ez dago sobran.

HEDABIDEAK. Gertakari handia izan da *Hamaika* taldearena. Kolore ezberdinak eta eragile pisuzkoak elkartu dira, euskarazko toki telebistak sortzeko. Honek ere sinbolis-mo handia du eta, gainera, eki-mena gauzatzerik izango da lege berriarekin. Lehen argazkian falta izan dira dagoeneko badau-den telebistak, ea hurrengoan ikusten ditugun. Hemen ere, meta daitekeen indar guztia beharko da, euskaratik kanpoko uholdeari aurre egiteko.

PROFESIONALAK. Lan berrian, euskararen profesional asko aurkitu dut, eskarmentuz jakintsu eta euskara maite dutelako gogotsu. Eta psikologoak deskubritu ditut hizkuntza gaietan, jarrerak eta portaerak aztertzen. Pertsonak barneratu egiten baitu hizkuntzen arteko gatazka, eta korapilo bihurtzen. Horiek askatzea da gakoa. Giro, tresna eta laguntza egokiak behar. Badago nork, ikasten ari gara nola.

OLATUA. Bulkada askorekin, itsaso barean olatua hasi da. Berez, olatuak ez du ura mugitzen, baina olatua balia daiteke ur gaine-n mugitzeko. Ekitaldi sinbolikoez ez dute berez areagotuko euskararen erabilera. Baina balia daitezke ekimenak abiatzeko, eraldake-tak eragiteko, euskaldunak aktibatzeko.

Aukera ona ikusten dut. Zumitz haue-kin egin daiteke zestoa. ■

Euskara hedatuko da elebakarren interesa
pizten duen heinean: lanerako behar,
harremanetarako komeni, aukerak ireki...
'Euskara nola saldu' bihurtu da lelo,
Zakilixut bera ere jabetu da

Olaberriako karting

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

1

Uztartza Aterpetxea

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Herriko plaza, 1
Aduna GIPUZKOA

Tel. 943 69 34 81

2

JOLASTOKI JATETXEA

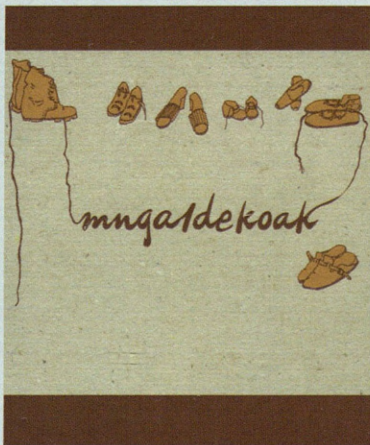
Jolastoki Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Makalen etorbidea 24, Neguri
Getxo BIZKAIA

www.jolastoky.com

3

Mugaldekoak

5 disko opari

Soraluze GIPUZKOA

www.hotsak.com

4

Erlea gure sendagile

4 liburu opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

CHRISTIAN RANNENBERG & LOS REYES DEL KO

- Juankar Bermejo Mateos (Tutera)
- Ilazki euskaltegia (Donostia)
- Jose Luis Azpillaga Goenaga (Eibar)
- Inigo Gogenola Bilbao (Berriatua)
- Kristina Romero (Gatika)

MIRANDAOLAKO BURDINOLA

- Ramon Beloki Irastorza (Donostia)
- Ima Eguen Balanzategi (Berriz)
- Javier Duoandikotxea (Arrigorriaga)
- Joxerra Bilbao Otaola (Bilbo)

UXARTE LANDETxea

- Lierni Alberdi Balzategi (Bergara)

2 MOKOGORRI ETA NAIROBITARRA

- Gotzon Bedialauneta Arrizabalaga (Iruñea)
- Xabier Aizpurua Ugarte (Oikia)

CHILLIDA-LEKU MUSEOA

- Josu Aztiria Urtaran (Donostia)
- Jaione Arregi Olaskoaga (Arrasate)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera

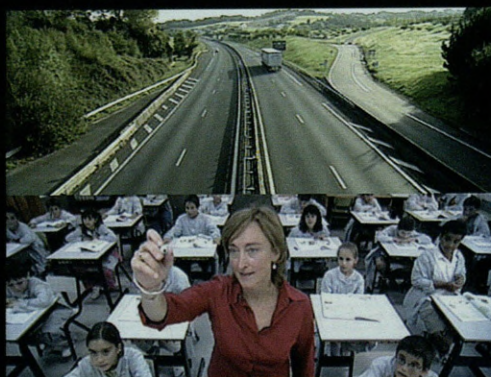
GOIZEZ 09:00-13:00 ARRATSALDEZ 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

PARTE HARTZEKO ARAUDIA:

- Astero kaleratutako eskaintzatan parte hartzeko, ostegunetik asteazkenera bitarteko tartea izango duzue.
- Harpidedunek gustuko duzuen eskaintza guztietan parte hartzeko aukera izango duzue astero, baina aste bereko eskaintza bakoitzean, behin bakarrik.
- Sariaren irabazleak, hilabeteko epea izango du egokitu zaion sariaz gozatzeko.
- Sariaren irabazleen zerrenda, sariaren argitaratze datatik 2 astetara emango da aldizkarian. www.argia.com/gunea kanalean berriz astebetara.
- Sariaren esleipena behin betikoa izango da eta ez da aldaketarik onartuko.

 euskadi**irratia**

gertu